bistands-aktuelt

nr 5 juni 2007

www.bistandsaktuelt.no

AFGHANISTAN

FOTO: KEN OPPRANN

Et liv i frykt

Mens norske soldater patruljerer gatene i provinshovedstaden Maymane i Nord-Afghanistan, driver lokale kommandanter sitt eget kyniske maktspill i områdene rundt. Bistandsaktuelt har møtt folk som er blitt utsatt for grove overgrep.

Afghanistan-reportasje – side 11-15

Gepardene i Masai Mara opplever stadig oftere å bli «skutt» av europeiske turister på fotojakt. For Kenya betyr det viktige økte inntekter.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Turistboom i Afrika

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

■ Ingen andre steder i verden vokser turismen så raskt som i Afrika sør for Sahara. Antall tilreisende steg med 9 prosent i fjor.

■ Inntektene fra turismen er i ferd med å passere bistanden i mange land. FNs turismeorganisasjon jobber nå for at pengene skal bli et reelt bidrag til å redusere fattigdom.

■ Selv om ekspertene mener ansvarlig turisme kan verne om både freden og miljøet og gi fattige mennesker økte inntekter, kan feiltrinn raskt føre til at presset på sårbar kultur og natur øker.

Side 22-23

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

YRKESETIKK

Bistandsarbeidere snyter på skatten

Side 4

SUDAN

Sør-Sudans leder er møkklei byråkrati

Side 6-7

LIBERIA

Vi fulgte Afrikas første kvinnelige president

Side 20-21

SOMALIA

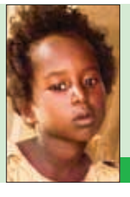

Omskjæring – sjokket millioner har opplevd

Side 18-19

Idrett og utviklingssamarbeid

Idrettsfredskorpsere sendes ikke ut som «eksperter», slik Leseth gir inntrykk av.

Av Marthe Hotvedt

I FORRIGE UTGAVE AV Bistandsaktuelt tar Anne Birgitte Leseth fra Universitet i Oslo opp sentrale problemstillinger tilknyttet utviklingssamarbeid, og da særlig norsk idretts rolle i utviklingssamarbeid.

Leseth stiller det betimelige spørsmålet om det i realiteten er samarbeid mellom likestilte partnere, eller om det er forhold hvor den ene parten innehar en maktposisjon. Til tross for gode intensjoner og fokus på mottageransvar og partnerskap, er det dessverre ikke alltid likevekt i partnerskap i utviklingssamarbeid. For best mulig å kunne sikre reelle partnerskap, legger Idrettsforbundet vekt på at prosjektene vi støtter skal være lokale initiativ, utviklet og drevet av partnerorganisasjoner. Vi bistår partnere i deres arbeid med å videreutvikle idretts- og aktivitetstilbud etter deres egne ønsker og behov. Når partnere ber om teknisk rådgivning, bidrar vi ikke med å overføre Idrettsforbundets modeller, men ved å stille våre erfaringer til rådighet.

DET ER VIKTIG å oppklare at Idrettens Fredskorps ikke inngår i denne støtten partnerne mottar, og utgjør bare en del av Idrettsforbundets samlede utviklingssamarbeid. Idrettsfredskorpsere sendes ikke ut som «eksperter», slik Leseth gir inntrykk av. Hovedtanken bak Idrettens Fredskorps er ikke tradisjonell bistand, men solidaritet og utveksling av kunnskap og erfaringer. Idrettsforbundet tilrettelegger for utveksling av frivillige i samarbeid med noen av våre partnere i det sørlige Afrika.

Utvekslingen går begge veier, både fra Norge til partnerorganisasjon og fra partnerorganisasjon til Norge. De frivillige forventes å bistå den lokale partneren i sitt arbeid, men hovedmålet er at de gjennom sin innsats selv skal lære. På bakgrunn av denne målsetningen gir det liten mening å ta et sitat fra en anonym kilde i Zimbabwe til inntekt for at idrettsfredskorpserne aldri oppnår noe som helst. Det er en selvfølge at effekten uteblir når man måler den ut fra feil målsetning. Når dette er sagt, er det mulig at Idrettforbundet ikke har formidlet målet og rollen til idrettsfredskorpsere tydelig nok, og dermed sådd falske forventninger.

Idrett drevet på en god måte kan ha positive effekter både for de som deltar, og for samfunnet, mener artikkelforfatteren. Bildet er fra Afghanistan. FOTO: KEN OPPRANN

:DEBATT

LESETH PÅPEKER HELT RIKTIG at det ikke finnes en «direkte og naturlig sammenheng mellom idrett, fred, forsoning og likestilling». Det er ikke gitt at idrett utelukkende har positive effekter. Idrett kan være en arena for fusk, korrupsjon, doping, misbruk og penger, for å nevne noe. På den annen side kan idrett drevet på en god måte ha positive effekter for det enkelte barn og for samfunn generelt. Idrettens utviklingssamarbeid handler derfor om å bidra til å legge til rette for positive idrettsopplevelser. For å sikre dette står idrettens negative potensial sentralt i vår dialog med partnerne.

Målet er at idretten skal inkludere, skape fellesskap, glede og mulighet for selvutfoldelse. Idrettsforbundet ønsker derfor å støtte godt tilrettelagt idrett og fysisk aktivitet gjennom langsiktig organisasjons- og kompetansebygging, basert på de individuelle partnernes egendefinerte behov.

LESETH TAR OPP et sentralt hodebry i utviklingssamarbeid; hvordan måle effekter? Hun spør retorisk om bilder av smilende barn er bevis på utviklingssamarbeidets effekt. Smil eller tårer på bilder kan fortelle viktige historier, men det er selvsagt ikke på den måten Idrettsforbundet dokumenterer resultater.

På lik linje med andre frivillige organisasjoner i Norge har vi faste rapporteringsrutiner, både i forhold til våre partnere og våre finansieringskilder, der det stilles krav til analyse av resultatoppnåelse. Det gjennomføres også eksterne gjennomganger og evalueringer hvor resultater synliggjøres. For tiden er vi inne i en prosess, sammen med våre partnere, for å identifisere indikatorer og nye dokumentasjonsmetoder for i enda bedre grad kunne måle effekten av utviklingssamarbeidet.

I SITT INNLEGG tar Leseth opp viktige og allmenngyldige problemstillinger i utviklingssamarbeid. Dette er utfordringer Idrettsforbundet kontinuerlig jobber med i samarbeid med våre partnere. Vi ønsker imidlertid fortsatt kritisk dialog, og ønsker konstruktive innspill og potensielle forbedringstiltak velkommen. ■

Marthe Hotvedt er rådgiver på utviklingssamarbeid i Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité.

Gir idrett fred, demokrati, likestilling og lykke?

Idrett blir det som menneskene som er involvert i det og strukturene rundt gjør det til.

Av Peter Legat

TILTREKNINGSKRAFTEN TIL populære idrettsaktiviteter som fotball er enorm. Bare kast en fotball ut på banen i et land som Zambia, og unger strømmer til fra alle kanter og prøver å sparke denne runde gjenstanden. Dette er fascinerende å se. Samtidig blir jeg veldig skeptisk når jeg hører fraser som «sport is a vital tool to make a better world» som ble ytret av Adolf Ogi, spesialrådgiveren om idrett for utvikling og fred til FNs generalsekretær.

Når man jobber ute i felten, ser man at realitetene er litt mer kompliserte enn som så. Er idrett det Ogi lover? Jeg tror at det hadde tjent idretten som element i utviklingsarbeid å se kritisk på linken mellom idrett og alle de tingene den sies å medføre: likestilling, fred og forsoning, lokaldemokrati, bevisstgjøring og så videre.

I MITT EGET forskningsprosjekt for en masteroppgave ved Norges Idrettshøgskole tok jeg utgangspunkt i forbindelsen mellom idrett på den ene siden og bevisstgjøring og demokratisering på den annen side. Studien av et lokalt idrettslag i Zambia, som jeg selv hadde jobbet med som idrettsfredskorpser, viste at det lå et ganske udemokratisk regime til grunn for idrettslagets virksomhet.

Beslutningsprosesser var konsentrert rundt én person, og disse tendensene ble forsterket av giveres innblanding utenifra. Den empowerment som fant sted, var stort sett begrenset til økte fotballferdigheter og spillernes selvbilde av seg selv som kompetente fotballspillere. Det medlemmene av idrettslaget derimot ikke fikk, var deltakelse i beslutningsprosesser og økte sosiale og politiske ferdigheter som kunne hjelpe dem med utfordringene som livet tilbyr utenfor fotballarenaen. Er idrett en arena for demokratisering og bevisstgjøring?

IDRETT BLIR – hverken mer eller mindre – det som menneskene som er involvert i det og strukturene rundt gjør det til. Det idretten i seg selv gjør, er å mobilisere mennesker. Deretter må man spørre: hva skjer med disse menneskene når de er blitt mobilisert?

Hvis man aksepterer dette resonnementet, blir to spørsmål viktige. For det første: hvordan utfører menneskene disse idrettsaktivitetene? For eksempel, hvilke metoder bruker trenere og ledere, og hvilke verdier ligger til grunn for måten de organiserer sine aktiviteter på? For det andre: hvordan påvirker strukturene rundt disse aktivitetene? Hvis man er opptatt av demokrati, for eksempel, er det ikke nok å appellere til individer om å være demokratiske ledere. Man må jobbe med å opprette demokratiske strukturer som muliggjør reell deltakelse og påvirkning for de marginaliserte på alle nivåer: i lokale prosjekter, mellom givere og lokale organisasjoner, mellom lokale idrettslag og nasjonale og internasjonale idrettsorganisasjoner.

Både på det personlige og strukturelle nivået gjenstår det mer enn nok arbeid. ■

Peter Legat har mastergrad i idrettssosiologi med masteroppgave innen feltet «Idrett og utvikling» basert på feltarbeid i Zambia.

FØLG DEBATTEN PÅ NETT: WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

Høvdingbistand

Henning Nilsen, lærer i videregående skole, kommenterer debatten om «høvdingbistand».

Øystein Tveter, Networkers South-North, bidrar også til den pågående debatten om «høvdingbistand». Se også **Anne Stenhammers** innlegg side 17.

Gresshopper

Bjørn Johannessen, Utenriksdepartementet, og **Preben Ottesen**, Folkehelseinstituttet beskriver kampen mot gresshoppenes ødeleggelser.

Høflighetsvisitt i Mali

Trond Waage, Universitetet i Tromsø, skriver et reisebrev fra Mali om hvordan man knytter kontakter på nye steder.

Medias frihet

Trym Skarra skriver om medienes rolle – i Afrika og i Uganda spesielt.

Sultne afrikanere på TV

Cato Litangen i Strømmestiftelsen skriver om kultursamarbeid.

«Utrolige India»

Anne-Lise Langøy, Utenriksdepartementet, skriver et reisebrev fra India.

bistandsaktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad
:5/2007 – 10. ÅRG

LEDER

En ansvarlig turisme?

Det har ligget et element av forlegenhet mot å reise som turist til fattige land. Det har ikke vært helt politisk korrekt. Fattigdom skulle liksom ikke danne rammen om folks ferie.

Det er på tide å ta livet av denne forestillingen. En bærekraftig turistindustri har store fortrinn som redskap i fattigdomsbekjempelse. Turisme er et marked som kommer til folk, uten at mennesker trenger å flytte seg. Turisme kan raskt skape økonomisk aktivitet og inntekter. Turisme kan utnytte et bredt register av varer og tjenester og skape arbeidsplasser for mange.

En artikkel i denne utgaven av Bistandsaktuelt tar opp den økende betydning reiselivet har for næringsutviklingen i Afrika sør for Sahara. Turiststrømmen til dette området vokser raskere enn noe annet sted i verden. Inntektene fra besøkende er – gledelig nok – i ferd med å passere bistanden fra de største giverlandene. I 2005 tjente afrikanske land 21,5 milliarder dollar på turisme.

Turisme i utviklingsland er selvsagt ingen enkel og entydig suksess-oppskrift på utvikling. For det første må pengene komme de fattige til gode. Det er altfor mange eksempler på at internasjonale aktører soper med seg turistinntekter fra Afrika tilbake til egne land. Likeså blir det lite til lokalbefolkningen dersom det internasjonale reiselivet opererer med pakketurer hvor alt er inkludert. Som svar på dette må afrikanske land selv legge planer og strategier for utvikling av turistsektoren. Turismen må styres, slik at den kommer landets egne innbyggere til gode.

Heldigvis er FN, Verdensbanken og store giverland nå i gang med arbeid for å støtte utviklingsland med masterplaner, rådgiving og retningslinjer for å bygge ut turismen på en god og forsvarlig måte.

På samme måte som pengestrømmen sikres, må miljø og sårbare kulturer vernes mot presset fra turiststrømmen. Et ensidig og kortsiktig fokus på økonomisk profitt kan rasere næringsgrunnlag og økologisk balanse. På den annen side kan turisme heve verdien på utviklingslandenes kultur og naturressurser. En rapport fra FNs miljøprogram viser at områder som er attraktive for turister får dramatisk endret verdi og blir dermed som oftest tatt vare på.

Det blir anslått at antall turister i verden vil fordobles til 1,6 milliarder årlig innen 2020. Dette er en enorm økonomisk muskel som det gjelder å utnytte til beste for bærekraftig utvikling og kamp mot fattigdom.

Eva Brakstad

:MÅNEDENS SITAT

«Det har utviklet seg en kultur av høyt gasjerte, statsansatte akademikere som tror at det er mulig å forstå samfunnet med kikkert fra en pidestall.»

Kirkens Nødhjelp-sjef Atle Sommerfeldt svarer på norske forskeres kritikk av «bistandssystemet» i Aftenposten tirsdag 5. juni 2007.

Frankrikes utenriksminister **Bernard Kouchner**. FOTO: SCANPIX/SÖREN STACHE

Storbritannias påtroppende statsminister **Gordon Brown**. FOTO: SCANPIX/REUTERS/LUKE MACGREG

To herrer for en bedre verden?

De har talt de fattiges sak i mange år. Nå er franske Bernard Kouchner og britiske Gordon Brown i ferd med å innta maktposisjoner som gir dem større mulighet enn noensinne til å omsette ordene til praksis.

:PORTRETT

■ SYNNØVE ASPELUND

HVEM: **Gordon Brown** og **Bernard Kouchner.**

HVA: Den ene er påtroppende statsminister i Storbritannia, den andre nyutnevnt utenriksminister i Frankrike.

HVORFOR: På vei inn i politiske toppverv med stor internasjonal innflytelse.

– Jeg styrer etter mitt moralske kompass, og fattigdommen i verden er en svært viktig sak for meg, sa finansminister Gordon Brown på Labours forrige landsmøte. Den 27. mai overtar den skotske prestesønnen statsministerposten etter Tony Blair. I Frankrike er den internasjonalt kjente legen Bernard Kouchner, sosialist og grunnlegger av Leger uten grenser, noe overraskende utnevnt til utenriksminister i den konservative Sarkozy-regjeringen. Tilsammen er de dynamitt? Vel, i alle fall bør de være i stand til å sette fattigdomsbekjempelse høyt opp på agendaen i kraft av sine nyervervede posisjoner.

Kan vi forvente en ny britisk-fransk akse i utviklingspolitikken?

Engasjert finansminister. Få finansministre har vist en så stor interesse som Gordon Brown for bistand, gjeldsslette, og for hvordan internasjonal handel og klimaendringene virker inn på fattige land. Da Storbritannia 2005 hadde formannskapet i både EU og G8 lanserte han ideen om en Marshall-plan for Afrika. Blant de konkrete forslagene som har kommet fra hans bord er kravet om at ikke bare 38 utvalgte land, men *alle* de fattigste landene i verden burde få full gjeldsslette, at bistanden raskt burde økes til 0,7 prosent av bruttonasjonalinntekt (BNI) og at verdens toppledere må få i gang og fullføre forhandlingene om handel i Verdens handelsorganisasjon (WTO).

Den neglebitende 56-åringen har også gått i bresjen for nye måter å finansiere bistanden på – ved bruk av det internasjonale kapitalmarkedet. Riktignok mener enkelte kritikere at han har en for enkel, «magisk» oppskrift for en bedre verden – at han blant annet glemmer behovet for institusjonsbygging og sterkere stater i mange fattige land. Og krafttaket for de fattige i forbindelse med G8-toppmøtet i 2005 har foreløpig gitt få resultater. Samtidig høster han ros fra flere frivillige organisasjoner for at han ber om uformelle møter for å høre deres mening i ulike saker. At superstjerner som Angelina Jolie og U2-Bono vil fotograferes ved hans side, er neppe noen ulempe for Browns engasjement.

«Humanitær intervensjon». Gordon Brown tok initiativ til en arbeidsgruppe i EU som skulle se på muligheten for å skattlegge internasjonale valutatransaksjoner – såkalt Tobin-skatt. Her samarbeidet han med statsministrene fra Tyskland og Frankrike. Og kanskje ligger forholdene til rette for en britisk-fransk akse i utviklingspolitikken med Bernard Kouchner som utenriksminister i Frankrike?

For Kouchner er, i likhet med Brown, en ivrig forkjemper for en aktiv fattigdomsbekjempelse. Etter å ha jobbet for Røde Kors i Biafra på 1970-tallet, var den radikale legen med å starte organisasjonen Leger uten grenser – som et motstykke til ideen om nøytralitet, som blant annet Røde Kors forfekter.

Kouchner får æren for å ha gjort begrepet «humanitær intervensjon» kjent, og han er like overbevist i dag som den gang om at det internasjonale samfunnet må gripe inn og beskytte mennesker i nød, selv om det strider mot FN-prinsippet om staters suverenitet. I 1999 fikk Leger uten grenser Nobels fredspris.

Glapp på målstreken. Selv om Kouchner har ledet FNs arbeid i Kosovo et par år og er anerkjent for sitt engasjement for nødstilte, har han flere ganger gått glipp av internasjonale toppjobber på målstreken, blant annet i Verdens Helseorganisasjon og i FNs Høykommissær for flyktninger.

67-åringen, som er svært populær i hjemlandet, har alltid vært lidenskapelig opptatt av utenrikspolitikk. Mange stusset da den radikale politikeren sa ja til invasjonen i Irak. Kouchner skal ha ment at hensynet til det irakiske folket, som led under Saddam Husseins regime, gjorde en invasjon nødvendig. Dessuten trodde han at en felles, vestlig front mot Saddam ville tvinge diktatoren i kne før en omfattende krig ble nødvendig. Selv om det er de konservative i Frankrike som nå har gitt Bernard Kouchner drømmejobben som utenriksminister, har han – blant annet i et innlegg i storavisen Le Monde – lovet å være tro mot sine idealer. ■

Bistandsansatte snyter staten

Nicaragua: Lokale medarbeidere unnlater å betale skatt – internasjonale organisasjoner lukker øynene

I det fattige landet Nicaragua skriker statskassen etter inntekter, men lokalt ansatte bistandsarbeidere med god lønn fra internasjonale organisasjoner unnlater å betale skatt. – Dypt uetisk, sier stedlig representant Bjørn Lindgren i Redd Barna. Han ble truet på livet da han forsøkte å rydde opp i «ukulturen».

Manglende skatteinnbetalinger er en viktig årsak til at Nicaragua har lite penger å bruke til viktige fellesgoder som skole, helse og barnehager. FOTO: PAAL ECKHOFF SALVESEN

YRKESETIKK

■ TOR AKSEL BOLLE

Lokalt ansatte i bistandsorganisasjoner som Oxfam, Care, Redd Barna og andre tjener normalt langt mer enn nicaraguanere flest. Likevel har det i mange år vært uvanlig for slike arbeidstakere å betale skatt, og praksisen har fått utvikle seg med bistandsorganisasjonenes stilltiende samtykke. Da den relativt nyansatte lederen av Redd Barnas Nicaragua-kontor Bjørn Lindgren ønsket å endre praksis, fikk han sterke reaksjoner.

– Jeg fikk rett og slett beskjed fra en lokalt ansatt om at hvis jeg ville forlate Managua i live, så burde jeg la være å trekke skatt av lønningene, sier Bjørn Lindgren.

Han understreker at vedkommende ansatt ikke truet ham, men at den ansatte snarere ville advare ham om at andre ville kunne reagere så kraftig at det kunne «bli farlig».

Bakgrunnen var at Lindgren hadde tatt et initiativ for at Redd Barna og andre hjelpeorganisasjoner skulle sikre seg at de lokalt ansatte betaler den skatten de etter loven er pålagt å betale.

Ikke pliktig skattetrekk. Regelverket i det mellomamerikanske landet Nicaragua er slik at de ansatte skal betale inntektsskatt. Arbeidsgiver kan, men er ikke pliktig å trekke skatt av de ansattes lønninger. Dette har ført til en praksis hvor innbetaling av skatt stort sett overlates til hver enkelt. Ifølge Lindgren anser derfor ikke de internasjonale organisasjonene at det er deres ansvar å sørge for at de lokalt ansatte betaler skatt – og de gjør ingenting for å kontrollere det. Fordi Nicaragua har et svært dårlig utbygd skattesystem, betyr det i praksis at de lokalt ansatte ikke betaler skatt, mener han.

– Over tid og etter press fra de ansattes side, er det blitt en akseptert praksis at organisasjonene ikke trekker skatt. Samtidig vet «alle» at de lokalt ansatte ikke betaler. Dette er altså en uformell aksept av skattesnyteri, sier han.

De to siste årene har nicaraguanske skattemyndigheter inntatt en ny og mer aktiv holdning i saken. Gjennom annonser i media har de presisert at alle nicaraguanere som jobber i internasjonale organisasjoner skal betale skatt. Det har likevel ikke fått organisasjonene til å endre sin praksis.

Tjener godt. Lindgren mener bistandsorganisasjonenes ansvarsløse holdning bidrar til å forsterke flere problemer i Nicaragua. De er med på en slags uformell godkjenning av å ikke betale skatt, noe som bidrar til mindre inntekter til staten. Det gjør at staten ikke kan bruke penger på blant annet helse, utdanning og infrastruktur. Det blir også skapt få arbeidsplasser, noe som igjen bidrar til mindre inntekter til staten. Med andre ord en ond sirkel.

Ifølge Lindgren er mangelen på innbetalinger ekstra ille fordi ansatte i de internasjonale organisasjonene tjener svært godt sammenlignet med de fleste andre yrkesgrupper. Mens for eksempel en lærer i videregående skole tjener rundt 170 dollar i måneden, kan en lokalt ansatt i en internasjonal organisasjon fort tjene om lag 2000 dollar i måneden – det vil si nærmere 12 ganger så mye.

– Jeg mener denne praksisen er uetisk og bistandspolitisk helt uforsvarlig. Med hvilken rett kan organisasjonene kreve at staten skal bruke mer på helse og utdanning når deres egne ansatte unndrar seg sitt ansvar for å bidra til landets utvikling, spør Lindgren.

Harde forhandlinger. Redd Barna har nå, etter 18 år i Nicaragua, satt i verk tiltak for å sikre seg at organisasjonens ansatte betaler den skatten de skal. Bjørn Lindgren og Redd Barna Norge krever at de 22 lokalt ansatte på deres kontor viser en kvittering på innbetalt skatt. Denne praksisen begynte de med i fjor. Men det satt lang inne. Det tok over et år med forhandlinger, og Lindgrens opprinnelige ønske om at Redd Barna skulle trekke skatten direkte og betale den inn fikk han ikke gjennomslag for. Praksisen med en kvittering fra skattemyndighetene er, ifølge Lindgren langt fra perfekt, men et skritt i riktig retning.

– Det var en lang prosess og jeg ble altså truet, det er jo mange som har mye å tape på det hvis alle organisasjonene gjorde som oss. Men jeg vil understreke at jeg er stolt av vår stab som, etter 18 år, tok dette skrittet for å slutte med en uholdbar praksis. Og det gjorde de helt uten kompensasjon, sier Lindgren.

Misforståelse. De internasjonale organisasjonene som jobber i Nicaragua samarbeider og har et felles forum. Lindgren har forsøkt å få de andre organisasjonene, inkludert Norsk Folkehjelp, til å ta større ansvar for de ansattes skatteinnbetalinger. Foreløpig uten å lykkes.

Lindgren mener det etter mange års praksis har dannet seg en feiloppfatning om at arbeidsgiver ikke trenger å ta ansvar og at man derfor har slått seg til ro med et system som, i praksis, er i strid med loven. Selv har han vært i kontakt med en av Nicaraguas ledende eksperter innen arbeidsrett, juristen Fernando Malespin. Han jobber blant annet som rådgiver for arbeidsminister Jeanette Chavez. Ifølge Malespin er det, ifølge loven, opp til arbeidsgiver om arbeidstakeren eller arbeidsgiveren sørger for at skatten fra de ansattes lønn blir innbetalt.

Lindgren håper nå at organisasjonenes hovedkontorer må støtte sine internasjonalt ansatte i denne saken fordi de fort kan havne i samme utsatte posisjon som han selv gjorde. Han mener også at Norad kan bidra ved å kreve at utekontorene til de organisasjonene de støtter trekker og innbetaler skatt fra de ansattes lønn.

– Norad bør kreve dette slik at organisasjonens ansatte ute også bidrar til landenes utvikling ved å innbetale skatt, sier Lindgren. ■

> **Jeg fikk beskjed om at hvis jeg ville forlate Managua i live, så burde jeg la være å trekke skatt av lønningene.**

Bjørn Lindgren, stedlig representant for Redd Barna.

Norsk Folkehjelp: – Ikke vår oppgave

Agneta Liljestam er Norsk Folkehjelps stedlige representant i Nicaragua. Ifølge henne har ikke organisasjonen iverksatt noen spesielle tiltak for å sørge for at de syv lokalt ansatte medarbeiderne betaler skatt.

Liljestam sier til Bistandsaktuelt at Norsk Folkehjelp sammen med flere andre organisasjoner har en dialog med myndighetene om behovet for å endre skattereglene i landet, og at Folkehjelpen derfor har valgt å følge den linjen de andre organisasjonene, bortsett fra Redd Barna, har lagt seg på. Det vil si å ikke endre dagens praksis.

– Jeg kan ikke se at det er vår oppgave å innkreve de ansattes skatt. Når det er sagt så er det jo et stort problem i hele regionen at de rike ikke betaler skatt, men jeg tror ikke vi løser det ved å begynne å kontrollere våre ansatte, sier Liljestam.

Hun understreker at Norsk Folkehjelp er svært nøye på å følge alle lover og regler, samt å sørge for gode støtteordninger for sine ansatte.

Heller ikke ambassaden. Heller ikke ved den norske ambassaden i Managua har man et opplegg som sikrer at de lokalt ansatte betaler skatt. Ambassadør Rolf Kristen Christensen poengterer imidlertid at de lokalt ansatte må skrive under på at de skal betale skatt når de blir ansatt. Christensen er usikker på om Lindgrens påstander om at svært få lokalt ansatte i internasjonale organisasjoner betaler skatt stemmer.

– Jeg vet ikke noe som tilsier at det er slik at «alle» vet at de lokalt ansatte ikke betaler skatt. De internasjonale organisasjonene som jobber i Nicaragua er seriøse, og jeg er skeptisk til at de ville la en slik praksis vedvare, sier Christensen.

Den norske ambassadøren er imidlertid helt enig med Lindgren i at Nicaragua trenger større skatteinntekter og at landet trenger et bedre skattesystem.

– Jeg har nylig gått ut i media her og sagt at hvis Nicaragua skal lykkes i å bekjempe sult og fattigdom, så trenger landet flere som betaler skatt. Det er det ingen tvil om, sier Christensen. Men Norges ambassade vil ikke ta noe initiativ for å bidra til at hjelpeorganisasjonene i landet sikrer at lokalt ansatte betaler skatt.

– Nei, vi vil ikke blande oss i forholdet mellom organisasjonene og den nicaraguanske staten, sier Christensen.

Norads ledelse opplyser til Bistandsaktuelt at det ikke er aktuelt å stille krav om skattetrekk til organisasjoner som jobber i Nicaragua med støtte fra direktoratet. ■

– Svekker troverdigheten

Odd-Helge Fjeldstad, forsker ved Christian Michelsens institutt, har skatt i utviklingsland som et av sine spesialområder. Han mener bistandsorganisasjoner som ikke sørger for at ansatte betaler skatt sender ut svært uheldig signaler

– Gjennom en slik praksis sender organisasjonene i Nicaragua ut et klart og tydelig signal om at det er helt i orden å ikke betale skatt, selv om loven sier noe annet. Dette bidrar jo selvfølgelig til å svekke deres troverdighet, sier Fjeldstad.

Han poengterer at det er et problem i flere utviklingsland at ansatte i bistandsorganisasjoner, både frivillige organisasjoner og store multilaterale organisasjoner som Verdensbanken, ofte ikke betaler skatt på lønninger samt på varer og tjenester de importerer. Fjeldstad mener at et fungerende skattesystem er svært viktig og har betydning også ut over de rene inntektene til staten.

Odd-Helge Fjeldstad, forsker ved Christian Michelsens institutt.

– Skatt har hatt en viktig statsbyggende effekt i industrialiserte land, skatten har blant annet bidratt til å gjøre staten mer ansvarlig overfor sine borgere. En slik effekt kan et fungerende skattesystem også ha i utviklingsland, sier Fjeldstad. ■

Slaktet hellige kuer om fattigdom og konflikt

Den indiske nobelprisvinneren Amartya Sen er kritisk til de som overfokuserer på fattigdom som årsak til vold og konflikter.

UTVIKLING

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

De som var så heldige å få plass på Nobel instituttet forleden, fikk høre en akademisk superstjerne som på sin stillfarende måte tok et kraftig oppgjør med rådende teorier om hva som fører til vold og konflikter.

Nobelprisvinner Sen kritiserte en økende tendens til å rettferdiggjøre kampen mot fattigdom med at den skaper politisk uro og voldelige opprør.

Amartya Sen.

– Dette motivet for å redusere fattigdom er blitt dominerende. Fokuset på økonomiske årsaker til vold er nyttig for de som jobber for å redusere fattigdom. De er naturlig nok fristet til å støtte denne sammenhengen. Ettersom frykten for vold er stor blant de velstående, er det forlokkende å si at forferdelig fattigdom vil føre til forferdelige voldshandlinger som igjen vil true oss alle, sa Sen.

Ille nok. Slik vil hjelperne få støtte fra de som ikke lar seg påvirke av fattigdommens mer direkte, men ofte dødelige følger. Sen fastslo at fattigdommens sosiale konsekvenser i seg selv bør være ille nok til at man ikke må rettferdiggjøre kampen mot fattigdom ved å peke på følger som etter hans mening ofte ikke er godt nok dokumentert.

– Fattigdommen er ingen ensom rytter når det kommer til å forstå konflikt, mente Sen.

Lutfattig, men fredelig. Amartya Sen vant nobelprisen i økonomi i 1998 for sine bidrag til velferdsøkonomi, blant annet med inngående analyser av forholdet mellom styresett og hungersnød. I foredraget på Nobelinstituttet pekte han på flere eksempler som strider med oppfatningen om at fattigdom og økonomiske ulikheter automatisk fører til vold og konflikt. Han viste til Calcutta i hjemlandet India.

– Byen er ikke bare en av de fattigste i India og verden, men den har også det absolutt laveste kriminalitetsnivået av alle indiske byer, påpekte Sen.

I indiske storbyer blir det årlig drept 2,7 mennesker per 100.000 innbyggere. I Calcutta er tallet 0,3. Antall strafferesksjoner, og det gjelder også kriminalitet mot kvinner, er enestående lav.

– Hvis dette virker som et mysterium tatt i betraktning fattigdommen i byen, er det mer et resultat av fokuset på økonomisk reduksjonisme enn et naturens paradoks, mente nobelprisvinneren.

Calcutta har lite vold. Den indiske økonomen hevdet at byens tradisjon for en venstreorientert politikk med skarpt fokus på å utjevne forskjellene mellom klasse, etniske grupper og kjønn har bidratt til å dempe vold og konflikter. I motsetning til andre deler av India, er det mange tiår siden det var trefninger mellom hinduer og muslimer i Calcutta.

Sen presiserte flere ganger at fattigdom og konflikt i mange tilfeller herjer side om side, og at det ofte er en sammenheng. Han påpekte at opprørene i de fattige forstedene i Paris i 2005 vanskelig kunne sies ikke å ha noe å gjøre med levekårene til de som bor der.

– Fattigdom kan gjøre folk desperate og sinte. Ved å si at fattigdom fører til voldelige konflikter, blir argumentene bredere og når ut til flere, men slike påstander kan også gjøre argumentasjonen mer sårbar. Å se denne faren er ikke å benekte at fattigdom og ulikheter har noen sammenheng med voldelige konflikter. Men denne sammenhengen må undersøkes og støttes av empirisk styrke, sa Sen.

Avviser «the clash of civilizations». Sen søker andre faktorer som identitet, kultur, historie, politikk og ideologi for å forstå konflikter. Han plukker fra hverandre den kanskje mest omtalte og kulturorienterte teorien om årsakene til dagens store konflikter. Økonomen karakteriserte akademikeren Samuel Huntingtons teori om «the clash of civilizations» som en enorm forenkling.

Huntingtons teori forteller om ulike kulturer eller sivilisasjoner som har vokst seg store hver for seg. Når disse nå møter hverandre i globaliseringens tidsalder, brygger det opp til voldelige kulturkonflikter – av tilhengerne gjerne eksemplifisert gjennom Vestens møte med den muslimske verden i terror, blodige opprør og krig.

I teorien om sammenstøtet mellom sivilisasjonene skulle man tro at hatet økte når folk ble bedre kjent med hva den andre står for. Sen påpekte at dette ikke stemmer overens med virkeligheten, og viste til at kulturell utveksling i stedet har ført til økt forståelse og fred.

Religiøse former. – Ikke bare glipper teorien på en viktig del av historien. Den definerer også sivilisasjonene først og fremst i religiøse former. En slik tilnærming er en effektiv måte å misforstå omtrent alle i verden, og kan i seg selv virke konfliktskapende, mente Sen.

Han pekte på at vi i våre normale liv tilhører en rekke grupper som former vår identitet og får betydning for hvordan vi opptrer – religionen er altså ikke altomfattende:

– Den samme personen kan på samme tid være en muslim, sosialist, kvinne, vegetarianer, lege, poet, feminist, jazzmusiker og en som støtter homoseksuell friggjøring.

Sen viser til hvordan nasjonalisme spilte en sentral rolle da europeere med forholdsvis lik kulturell og religiøs bakgrunn drepte hverandre i milliontall under første verdenskrig.

– Det hadde vært praktfullt den gangen i 1914 om man kunne stoppet det ved å fortelle dem at de alle var kristne, sa Sen. ■

– Verdensbanken svikter Sør-Sudan

President Salva Kiir er oppgitt over Bankens trege byråkrati

To år etter opprettelsen av flergiverfondet for Sør-Sudan sliter myndigheter og bistandsorganisasjoner fremdeles med å få penger ut fra fondet. – Jeg har personlig reist til Washington for å snakke med ledelsen, men ingen ting skjer, sier Sør-Sudans president Salva Kiir.

Salva Kiir er både visepresident i Sudan og president i Sør-Sudan. Nylig møtte han statsminister **Jens Stoltenberg** i Oslo. FOTO: CORNELIUS POPPE / SCANPIX

SUDAN

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Etter over 20 år med krig leder Kiir et land og folk som mangler alt.

– Vi har så mange utfordringer at jeg nesten ikke vet hvor vi skal begynne, forteller han til Bistandsaktuelt.

Han forklarer at fredsavtalen fra januar 2005 til en viss grad er blitt implementert, men at arbeidet tar lenger tid enn planlagt.

– Vi sliter med å få tak i kvalifisert personell på alle områdene, forteller Kiir.

I tillegg til vanskelighetene omkring fredsavtalen, trekker han fram hvordan mangel på utvikling vanskeliggjør tilbakevendingen for flyktningene.

– Altfor få, både av internt fordrevne og flyktninger i utlandet, har så langt flyttet tilbake. Vi skal ha folketelling, som vi håper å kunne starte opp med mot slutten av året når regntiden er over. I 2009 skal vi holde valg. Det er derfor essensielt at folk vender hjem slik at vi ikke blir nødt til å ta avgjørelsene på deres vegne. Men da må de også ha noe å komme tilbake til, sier Kiir, og viser til hvordan Sør-Sudan sliter med blant annet mangel på rent vann, skoler og helsestasjoner og infrastruktur.

– Flere prosjekter er påbegynt, men er ikke blitt ferdige fordi en ikke får penger ut fra Verdensbankens Multi Donor Trust Fund, forteller Kiir.

Den sørsudanske presidenten er imidlertid ikke bekymret for om det vil bli mulig å gjennomføre valg i 2009.

– Nei, valget vil bli gjennomført. Valgloven er på plass og vi har et stort antall politiske partier. Vi vil gjennomføre valget.

Imot Banken. – *Ved opprettelsen av fondet var det langvarig strid mellom FN og Verdensbanken om hvem som skulle administrere midlene. Hvem burde etter din mening ha hatt dette oppdraget?*

– I dag blir det meningsløst å diskutere. Pengene er allerede gitt til fondet, og administreres i dag av Verdensbanken. Men da John Garang (Sør-Sudans tidligere president som døde 30. juli 2005, red.anm) fortalte at administrasjonen av fondet var gitt til Verdensbanken, var min reaksjon at Banken ville svikte oss. Jeg sa den gang at Verdensbanken ville bruke minst to år på en oppgave som ikke burde ta mer enn seks måneder. Så personlig har jeg aldri akseptert at Verdensbanken fikk denne oppgaven, sier Kiir.

> **Befolkningen gir allerede regjeringen skylda.**
>
> **Salva Kiir**, visepresident i Sudan og president i Sør-Sudan.

Klandrer myndighetene. Bistandsaktuelt besøkte Sør-Sudan i august i fjor, og kunne med selvsyn se det skrikende behovet for utvikling. Den optimismen som rådet da den sørsudanske frigjøringsbevegelsen Sudan People's Liberation Movement (SPLM) og regjeringen i Khartoum i januar 2005 underskrev fredsavtalen, var allerede da hos mange snudd til oppgitthet og frustrasjon.

– *Kan du og din regjering på noen måte være delaktige i mangelen på framgang?*

– Befolkningen gir allerede regjeringen skylda. Men folket vet ikke hvem som er skyld i problemene. De ser myndighetene, og vil derfor alltid legge ansvaret på oss.

– *Er du redd for sikkerhetssituasjonen?*

– Nei, det er jeg ikke. Så lenge vi snakker med befolkningen og forklarer situasjonen, så frykter jeg ikke uro. Folk ønsker fred.

– *Vil du råde Norge til å gi penger utenom flergiverfondet?*

– Norge har allerede betalt inn det de lovet. Men hvis det finnes andre finanseringsmåter som ikke går via Verdensbank-fondet, så vil jeg sterkt oppmuntre Norge til å bruke andre finansieringskilder enn Verdensbanken, sier president Salva Kiir. ■

bistandsaktuelt

Krangel og byråkrati bremser Sør-Sudan

Skuffelse blant de fattige – venter fortsatt på veier, vann og utdanning

FAKSIMILE: BISTANDSAKTUELT 8-2006

– Framgang siste år, mener Verdensbanken

SUDAN

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Verdensbanken tilbakeviser det meste av kritikken fra president Salva Kiir og de største norske frivillige organisasjonene som arbeider i Sør-Sudan.

– Vi mener å kunne vise til en rekke framskritt det siste året, sier landdirektør for Verdensbanken i Etiopia og Sudan, Ishac Diwan.

Av de 200-220 millioner dollar som er betalt inn til flergiverfondene, er det ifølge Diwan per i dag utbetalt om lag 112 millioner dollar – 92 millioner av disse til Sør-Sudan. På en lang liste med resultater står blant annet innkjøp av én million lesebøker for grunnskolen, 40.000 skolepakker til 2600 skoler, medisinpakker for seks måneder til 1500 helsestasjoner, reparasjon av åtte sykehusbygninger i Juba, pågående reparasjonsarbeid av 850 kilometer vei, rehabilitering av vannsystemet i Juba og innkjøp av biler, datamaskiner og møbler til guvernørkontorer i ti stater.

– Fra vårt ståsted mener vi at vi ikke kunne ha gjort dette noe raskere. Men forventningene er høye og behovene enorme, sier Diwan.

> **Systemet er ikke byråkratisk.**
>
> **Ishac Diwan**, landdirektør for Verdensbanken i Etiopia og Sudan.

Ikke byråkratisk. Ishac Diwan mener frustrasjonen hos de frivillige organisasjonene primært skyldes at organiseringen med Multi Donor Trust Fund innebærer en annen måte å jobbe på.

– Dette er et annet spill hvor det er de sudanske myndighetene som avgjør hvordan pengene skal brukes, og som hyrer inn for eksempel ikke-statlige organisasjoner. Myndighetene har begrenset kapasitet, men også her er det framgang, sier Diwan.

Han tilbakeviser påstander om en byråkratisk prosess.

– Systemet er ikke byråkratisk, men jeg forstår at organisasjonene kan synes at prosessen tar tid. Ti måneder uten svar for en Notification of Interest, slik du forteller, høres imidlertid lenge ut. Jeg skal ta et møte med organisasjonene, lover Diwan.

Kiirs tunge bør. President Salva Kiirs krasse utfall mot Verdensbanken mener Diwan skyldes de enorme utfordringene presidenten sitter med.

– Kiir bærer en tung bør, og er frustrert. Han vil sørge for at vi alle yter maksimalt, sier Diwan.

Han deler de norske frivillige organisasjonenes frykt for at mangel på utvikling kan ødelegge den skjøre freden.

– Det er ingen tvil om at vi alle må levere resultater så raskt som vi bare klarer. ■

NORGE I SUDAN

- Sudan er det landet i verden som mottar mest norsk bistand.
- I 2005 og 2006 ga Norge til sammen 1,3 milliarder kroner til Sudan.
- For 2007 planlegges det utbetalt om lag 600 millioner kroner i langsiktig bistand.
- I 2006 ble bistandsmidlene fordelt slik:
- Overgangsbistand (i overgangen mellom nødhjelp og langsiktig bistand): 320 millioner kroner, hvorav 230 millioner til flergiverfondene.
- Humanitær bistand (nødhjelp): 232,5 millioner kroner.
- Bistand til fred og forsoning: 75 millioner kroner.
- Norad-støtte via norske frivillige organisasjoner: Om lag 50 mill. kroner.

Kilde: Utenriksdepartementet

– Motbydelig, sier Solheim

På pressekonferansen med Sør-Sudans president Salva Kiir virket utviklingsminister Erik Solheim uvitende om at det fremdeles er store vanskeligheter knyttet til Verdensbankens Multi Donor Trust Fund.

– Jeg trodde at disse problemene var løst. Men hvis de ikke er det, er det enda mer motbydelig. Dette vil vi se nærmere på, sa Solheim. ■

KN frykter stengte skoler

SUDAN

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

I august/september i fjor sendte Kirkens Nødhjelp en søknad til Verdensbanken om støtte til å drive et utdanningsprogram i Sør-Sudan. KN var en av flere søkere. Drøyt ni måneder senere har Banken ennå ikke avgjort hvem som får anbudet.

– Vanligvis tar slike prosesser maks et halvt år fra en søker til en får midlene. Nå har vi ventet i snart ti måneder, og det bare på første runde i prosessen hvor vi har sendt en såkalt Notification of Interest. Det er derfor ikke en gang klart hvem som har fått anbudet, forteller programkoordinator for Sudan og Øst-Afrika i Kirkens Nødhjelp, Kari Øyen.

Mangler vann – ingen prosjekter. Øyen forklarer at Verdensbankens Multi Donor Trust Fund fortløpende legger ut de prosjektene som ulike bistandsaktører kan søke om midler til.

– Dette utdanningsprosjektet er det eneste som har vært relevant for oss i det geografiske området som vi jobber. På vann, som er et annet område hvor KN har mye kompetanse og lang erfaring, har det så langt ikke vært lagt ut ett prosjekt. Dette til tross for at det stor mangel på vann i hele Sør-Sudan, sier Øyen.

55.000 uten skole? Fordi Norge gir så mye av pengene via et fond som ikke fungerer, frykter KN at prosjekter som allerede er i gang vil stanse opp på grunn av manglende finansiering.

– Vi har et stort utdanningsprosjekt som omfatter 55.000 elever. Vi har finansiering til dette prosjektet til et stykke ut i juli måned. Utenriksdepartementet har signalisert at vi må søke støtte til videreføring via Verdensbanken og flergiverfondet. Men fordi dette ikke fungerer, leverer vi nå en søknad om GAP-støtte direkte til UD. Får vi ikke penger, vil det være en tragedie. Da vender elevene tilbake til stengte skoler etter sommeren, sier Øyen.

Hun frykter i verste fall sosial uro.

– I de områdene hvor SPLM har støtte, klarer sikkert Salva Kiir slik han sier å forklare hvorfor utviklingen går så sakte. Men folk har samtidig en forventning om at situasjonen skal bedre seg. Jeg mener derfor det er betydelig fare for at misnøyen kan utvikle seg til uro i Sør.

Byråkratisk og fremmed. – Flergiverfondet med sine anbudsprosesser er byråkratisk og komplisert, både for oss som frivillige organisasjoner og for sørsudanske myndigheter som sliter med store kapasitetsproblemer, sier Trude Falch, rådgiver for Øst-Afrika i Norsk Folkehjelp.

Hun peker dessuten på hvordan mangel på informasjon omkring anbudsprosedyrer også vanskeliggjør prosessen.

– Intensjonene med flergiverfondet var gode, men dersom målet var å få på plass viktige tjenesteytende tiltak raskt, så har en ikke nådd målet. Fondet er ikke effektivt, sier Falch.

I likhet med KN kan også Norsk Folkehjelp fortelle om svært langdryge anbudsprosesser.

– Vi sendte inn en søknad til Verdensbanken ved årsskiftet, og vil trolig ikke få tilbakemelding før sommeren. I tillegg gikk det et halvt år fra vi ble bedt om å vise interesse til anbudet ble lagt ut – så til sammen nærmer vi oss ett år, forteller Falch.

Får ikke brukt kompetansen. Mens KN frykter at prosjekter vil måtte stanse opp på grunn av manglende finansiering, har Folkehjelpen så langt klart å skaffe penger.

– Det akutte for vår del er ikke finansiering, men alt det vi ikke får gjort. I stedet for å være en aktør i demokratibygging og utvikling av frie medier – hvor vi har kompetanse – blir vi sittende med tjenesteytende prosjekter som å drive sykehus eller skole. Disse har vi ønsket å overlevere til sørsudanske myndigheter. Myndighetene, sammen med flergiverfondet, er imidlertid fortsatt ikke i stand til å finansiere tiltakene, sier Falch. ■

Vil gi bistand mot trafikkdød

Den viktigste årsaken til dødsfall blant verdens unge mellom 10 og 24 år er trafikkulykker. Særlig i Asia og i Afrika. Leder for transportøkonomisk institutt, Lasse Fridstrøm, mener at Norge kan bli ledende i arbeidet for å få slutt på verdens trafikkdød.

BISTAND

■ MIA GILL KRISTIANSEN

– Jeg vil nesten si at Norge er det landet som har best forutsetninger for å forebygge verdens såkalte «trafikksikkerhetskrise». Sammen med Sverige og Nederland er Norge det landet i verden som opplever lavest helserisiko knyttet til trafikkulykker, sier instituttsjef Fridstrøm.

Han viser til at de tre landene gjennom tiår har utviklet trafikksikkerhet på en kunnskapsorientert måte, i et samarbeid mellom regjering, veidirektorat og forskningsinstitusjoner. Denne modellen ønsker Fridstrøm å overføre gjennom kunnskapssamarbeid med utviklingsland.

Fortrinn. I april lanserte Verdens helseorganisasjon (WHO) de dystre tallene for unge dødsfall i trafikken, gjennom rapporten Youth and Road Safety. Tilsvarende statistikker har tidligere blitt utgitt både av WHO og Verdensbanken, men fremdeles er problemet i stor grad oversett i utviklingsland. Studier viser at trafikkulykker er i ferd med å bli verdens tredje største helseproblem frem til 2020.

WHO har regnet ut at utviklingslandenes utgifter til trafikkskader, er større enn det de samlet mottar i bistand. Men dette i bakhodet har Fridstrøm har vært i kontakt med Norad for å drøfte mulighetene for kunnskapssamarbeid om trafikk med enkeltland. Men i regjeringens fem satsningsområder for utviklingssamarbeid, er trafikksikkerhet knapt nevnt.

– Et samarbeid om trafikksikkerhet er en type bistand som vil gi tydelige resultater med en gang. Ikke minst fordi vi har så god dokumentasjon på hvilke metoder som fungerer, påpeker Fridstrøm.

Minst like gode. Fridstrøm viser også til at Norge kan ha mye å bidra med igjennom Verdensbankens program Global Road Safety Facility. Hvert år arbeider banken for å bedre trafikkforholdene i et nytt, spesielt utsatt land. Det første landet den har rettet fokus mot, er Vietnam.

Det er spesielt unge i Afrika og i Asia som utsettes for trafikkulykker. Blant «myke» trafikanter som syklister og fotgjengere er skadene hyppigst, men høy hastighet og promillekjøring krever også en betydelig andel unge liv. Med høy økonomisk vekst, særlig i Asia, vil motoriseringen øke ytterligere i de kommende årene. Fridstrøm mener med dette at tiden for handling for lengst er inne, og viser til at svenske SIDA allerede driver trafikkrettet bistand.

– Her kan vi være minst like gode, forsikrer Fridstrøm. ■

: NOTISER

Staten skal kjøpe «klimabilletter»

Staten må heretter betale for å kompensere Norad- og UD-ansattes bidrag til drivhuseffekten når de er på bistandsoppdrag i fjerne land.

I revidert budsjett bevilger regjeringen penger til kjøp av miljøkvoter for statsansattes internasjonale flyreiser, et tiltak som er i tråd med statsminister Jens Stoltenbergs nyttårsløfter.

CO_2-utslippet ved statlige tjenestereiser anslås av myndighetene til å være om lag 120 000 tonn. Med utgangspunkt i en kvotepris på 100 kroner per tonn satte regjeringen i revidert budsjett av 12 millioner kroner for kjøp av miljøkvoter. Seks av millionene skal brukes i år, de øvrige seks i 2008.

Finansdepartementet betegner 2007 som et «introduksjonsår». Mens kvoten for 2007 kun er basert på et anslag over reisevirksomheten fra de ulike departementene, jobbes det med å etablere et system for registrering slik at kvotekjøpene kan baseres på faktisk reisevirksomhet.

De ulike departementene/statlige etater vil imidlertid ikke ha noe ansvar knyttet til kvoteinnbetaling. Kvotekjøpet for statlige flyreiser kommer i tillegg til de 100 millioner kronene som regjeringen har bevilget til kjøp av klimagasskvoter gjennom Kyotomekanismene. ■

Solheim til Vest-Afrika

Utviklingsminister Erik Solheim reiser 17. juni til Vest-Afrika, en del av Afrika som tidligere har vært sterkt preget av krig og konflikt.

– Jeg ser fram til å besøke dette området som blir stadig viktigere for oss, og hvor vi endelig ser en positiv utvikling. Men faren for oppblussing av nye konflikter er stadig til stede og kan få store konsekvenser langt utover regionen, sier Erik Solheim.

Utviklingsministeren skal besøke fire land på seks dager: Elfenbenskysten, Liberia, Sierra Leone og Guinea. ■

Intens maktkamp på Øst-Timor

Skarpe motsetninger mellom de to utfordrerne til statsministerjobben

DILI, ØST-TIMOR (b-a): 30. juni avholdes det parlamentsvalg på Øst-Timor. Bistandsaktuelt har møtt de to største favorittene og rivalene til statsministerjobben, tidligere president Xanana Gusmao og tidligere statsminister Mari Alkatiri.

ØST-TIMOR

■ TORGEIR NORLING (TEKST) OG AGNES DHERBEYS (FOTO)

– Vi som styrer dette landet, vi lot befolkningen drepe hverandre. Det var vi som skapte hatet, ikke den vanlige befolkningen, sier Xanana Gusmao.

Vi møter frigjøringslederen og Øst-Timors første president ved hans kontor i sentrum av hovedstaden Dili. Xanana Gusmao har beholdt sin sedvanlige karisma, men i tillegg er det en uvanlig aggressiv ekspresident som setter ord på hva mange mener i dagens Øst-Timor.

For det har vært et turbulent år. Titalls mennesker er blitt drept og over 150 000 drevet på flukt i en konflikt som truet med å bringe landet ut i full borgerkrig. Konflikten startet med et opprør i landets militære og spredde seg til befolkningen som hovedsakelig har blitt splittet i to grupper, de fra øst i landet og de fra vest. En australskledet fredsstyrke ble satt inn, men væpnede gjenger utkjemper fortsatt slag i gatene og med opprørslederen Reinado fortsatt på flukt med 40 væpnede menn er situasjonen i Øst-Timor langt fra avklart.

– Som president tar jeg min andel av ansvaret for dette. Vi tillot volden, ikke befolkningen, gjentar Gusmao.

Ny politisk kultur. Etter fem år har Gusmao overlatt den mer symbolske posisjonen som Øst-Timors president til José Ramos-Horta. Som leder av det nystartede partiet CNRT sikter han nå mot den mer innflytelsesrike jobben som landets statsminister.

– Jeg går ikke til valg for å bli statsminister. Det ville bety at mitt mål her i livet er å være statsminister. Det er det ikke. Jeg går til valg for å forandre alt, få slutt på korrupsjonen, få slutt på den politiske nepotismen, få slutt på hatet, få slutt på marginaliseringen av deler av befolkningen. Jeg skal skape en ny politisk kultur, sier Gusmao.

Det politiske spillet bak opptøyene som i over et år har herjet Øst-Timor har fått mindre oppmerksomhet enn de mer slående bildene av brennende hus, harde kamper og gjengopprør. Observatører peker på at både Xanana Gusmao og Mari Alkatiri, som ble tvunget til å forlate statsministerposten som følge av opptøyene, har mye av ansvaret.

Det er verdt å verdt å merke seg at konflikten mellom øst og vest i Øst-Timor under overflaten også eksisterte under Indonesias okkupasjon. Frigjøringsbevegelsens ledere kom i hovedsak fra øst. I vest nærmere grensen til Indonesia samarbeidet befolkningen mer med okkupantene, blant annet gjennom handel over grensen. Blant befolkningen – ikke minst i Dilis mange flyktninglеire – mener mange at det er denne konflikten som nå har slått ut i full blomst. Det ikke mangel på verken konspirasjonsteorier eller mer faktiske versjoner over hvem som er ansvarlig for hva. I flyktninglеire som huser folk fra den østlige delen av landet peker flyktningene på at Xanana Gusmao i en tale til befolkningen tidlig tok side med den vestlige delen av befolkningen, og at det allerede samme natt begynte å regne steiner over husene til folk fra øst. Flyktninger fra vest snakker gjerne om korrupsjon, nepotisme og forskjellsbehandling under tidligere statsminister Alkatiris styre.

Xanana Gusmao tar sin del av ansvaret for konflikten. Samtidig går han til kraftig angrep på Mari Alkatiri og Fretilin. ALLE FOTO: AGNES DHERBEYS, COSMOS

> **Jeg skal skape en ny politisk kultur.**
>
> **Xanana Gusmao**, tidligere president og nå statsministerkandidat i Øst-Timor.

Skaff bevis. – Bevis det, jeg utfordrer alle til å komme med bevis og fakta, ikke bare rykter og snakk, sier Mari Alkatiri.

Vi møter en svært bitter eksstatsminister i hans hjem bare noen minutters kjøring fra Gusmaos kontor. Han er generalsekretæren for partiet Fretilin og mest sannsynlig Xanana Gusmaos fremste motstander under parlamentsvalget 30. juni. Selv mener han at Gusmao og hans støttespillere i fjor sto bak et rent kuppforsøk mot hans administrasjon.

– For meg er det helt klart, det var en konspirasjon og et kupp, sier han.

Alkatiri forteller at han likevel ikke angrer på at han valgte å gå av som statsminister.

– Det var riktig avgjørelse. Det handlet om å unngå et ytterligere blodbad. Hvis jeg fortsatte i jobben, ville volden utvilsomt fortsatt på et høyere nivå og jeg ville fått skylden. Nå kan ingen beskylde meg for blodsutgytelser, sier han.

Mari Alkatiri tilbrakte okkupasjonstiden i eksil, hovedsakelig i Mosambik. Etter at han vendte tilbake til Øst-Timor og ble valgt til landets første statsminister i 2002, har han ofte blitt beskyldt for å ha en kald, autoritær og arrogant lederstil. Han er også kritisert for å ha innført portugisisk som nasjonalt språk, et språk bare ti prosent av befolkningen behersker.

Olje-avtale. Samtidig er det heller ingen tvil om at han er en av Øst-Timors mest kompetente politikere. Han var arkitekten bak forhandlingene med Australia om deling av oljefeltene i Timor-sjøen, og observatører mener det er lite sannsynlig at noen andre kunne forhandlet frem en bedre avtale. Alkatiris restriktive linje når det gjelder bruken av oljepengene har imidlertid møtt hard kritikk fra parhestene Gusmao og José Ramos-Horta. Øst-Timors oljefond som er opprettet etter modell fra Norge, har allerede over en milliard dollar på konto. Og mens Ramos-Horta har tatt til orde for å begrense fattigdommen ved å ta mer penger fra fondet og gi til befolkningen er Alkatiri mer forsiktig.

> **BISTAND TIL ØST-TIMOR**
>
> ■ Øst-Timor er verdens yngste stat og ble uavhengig fra Indonesia i 2002.
>
> ■ Bilateralt utviklingssamarbeid med Norge ble etablert umiddelbart etter selvstendigheten.
>
> ■ Den årlige økonomiske ramme over regionbevilgningen har ligget på om lag 50 mill. NOK og vil økes til 55 mill i 2007. Med en befolkning på knapt en million, er Øst-Timor en stor mottaker av norsk bistand per capita.
>
> ■ Målet for samarbeidet er langsiktig statsbygging i et skjørt og ungt demokrati, der kapasitetsbygging av timoresiske myndigheter utgjør en sentral komponent.
>
> ■ Samarbeidet er konsentrert om godt styresett, demokrati og menneskerettigheter, bærekraftig utnytting av naturressurser og budsjettstøtte. Norsk ekspertise har særlig vært sentral innenfor nasjonal oljeforvaltning.
>
> Kilde: regjeringen.no

Tidligere statsminister **Mari Alkatiri** mener han ble utsatt for et rent kuppforsøk.

Støttespillere for José Ramos-Horta under presidentvalgkampen. 30. juni avholdes det parlamentsvalg i Øst-Timor.

– Mine modeller for utvikling av landet har blitt rost av alle, av Verdensbanken, av Det internasjonale pengefondet, av land som Norge, Sverige og andre. Nå lurer jeg på hva de kommer til å si om disse forslagene fra Ramos-Horta og Gusmao. De vil ta pengene ut av fondet og gi til befolkningen. Det kommer til å skape massiv avhengighet. De kommer til å endre landet – til en enorm sosial institusjon. En innbygger kan ikke bare være mottager, han må også være en bidragsyter, sier han, og legger til.

– Vi må investere på flere områder, spesielt helse, utdanning og infrastruktur. Men du kan ikke bruke oljepenger på alt. Oljepengene må betraktes som et lån for landet.

Ingen visjon. En kjøretur på landsbygda i Øst-Timor levner imidlertid liten tvil om at landet fortsatt er ett av verdens aller fattigste. Veiene er ofte nærmest ufremkommelige, bygninger som ble brent under Indonesias ødeleggelser for fem år tilbake, ligger fortsatt i ruiner. Arbeidsledigheten er på 50 prosent og 45 prosent av befolkningen lever på mindre enn én dollar om dagen. Alkatiri forsvarer likevel sin politikk og hevder hans regjering la opp til en økonomisk vekst på syv prosent, nok til å skape både arbeidsplasser og utvikling.

– Det er ingen grunn til å bygge opp igjen bygninger vi ikke trenger, det er bedre å bygge skoler og klinikker, og det har vi gjort. Flere hundre har blitt gjenreist, og vi skal bygge flere. I dag har vi også leger overalt. For første gang i historien har vi leger helt nede på landsbynivå. De er selvfølgelig ikke fra Øst-Timor, vi har hentet leger fra Cuba, sier han og fortsetter:

– Vi har nå over 300 000 barn som går hver eneste dag til skolen, vi har tusener som studerer ved universiteter i utlandet og 8000 studenter ved vårt eget nasjonale universitet. I 2002 hadde 17 prosent av befolkningen tilgang til rent vann, i dag er vi oppe i 47 prosent. Hvis dette ikke er utvikling, hva er det da?, spør han.

Alkatiri hevder videre at han ikke har sett noe fra verken Gusmao eller Ramos-Horta som minner om en seriøs plan for utviklingen av landet.

– De har ingen visjon, de har noen ideer og kanskje noen gode intensjoner, men ingen visjon, sier han.

Aksepterer alt. Tilbake ved Gusmaos kontor er den tidligere motstandslederen tydelig irritert over stadige beskyldninger fra Alkatiri. Han svarer noe irritert på spørsmålet om akkurat hva han var ansvarlig for under fjorårets opptøyer.

– Jeg tar ansvaret for alt folk anklager meg for, sier han, og fortsetter:

– Jeg er blitt anklaget for å planlegge et statskupp. Jeg er blitt anklaget for å delta i en konspirasjon for å velte Fretilin. Jeg aksepterer alt fordi disse menneskene ikke kan snakke på en annen måte, og fordi jeg kan ikke be dem holde kjeft. Så nå sier jeg, la befolkningen vurdere dette.

Folket har allerede talt. Under presidentvalget i mai fikk José Ramos-Horta med støtte fra Gusmao hele 69 prosent av stemmene. Derfor kan det se ut til at Gusmao tok første stikk i forkant av det viktigere parlamentsvalget. Det kommer neppe til å mangle på kraftige utfall og beskyldninger fra begge sider under valgkampen.

Vi er i mørke. – I løpet av de siste fem årene har en minister plutselig fått mulighet til å kjøpe alt, gjøre forretninger, han har krav på ditt, krav på datt, mens befolkningen lever i fattigdom uten håp og arbeid, sier Gusmao og fortsetter tiraden mot Fretilin.

– Partiet er opptatt av makt for maktens skyld alene. Vi er ikke her for maktens skyld, men for å gjøre bra ting for landet. Etter fem år finnes det ingen utvikling, vi befinner oss i mørket, uten å vite hvor vi skal gå. Etter 24 års kamp mot Indonesia får befolkningen ingen oppmerksomhet. De burde kunne leve de siste årene av livet med verdighet. Ikke i rikdom, men på en verdig måte.

Ønsker fred. For befolkningen er det imidlertid ikke hvem som blir statsminister som er det viktige. Det alle ber om, er at volden og motsetningene skal ta slutt. 24 år med indonesisk undertrykkelse har vært mer enn nok. Men med to av landets viktigste ledere i strupen på hverandre er det vanskelig å spekulere i hva fremtiden vil bringe. Alkatiri svarer følgende på om det er mulig for han å samarbeide med Gusmao igjen.

– Alle vet at vi var veldig gode venner før, og jeg mener fortsatt mitt personlige forhold til Xanana er et viktig instrument som kan bidra til å løse problemene. Kanskje det blir lettere for oss å snakke etter valget, sier han.

Vi spør Xanana Gusmao et siste spørsmål, om han tror volden og urolighetene vil fortsette.

– Kanskje ikke, svarer han. ■

Torgeir Norling er norsk frilansjournalist.

NOTISER

Fredskorpset-Senior legges ned

Fredskorpset har besluttet å fase ut sitt seniorprogram, framgår det av en melding på Fredskorpsets hjemmesider. FK-Senior ble etablert som et eget program i 2005 for deltakere i aldersgruppen 55-70 år.

En omfattende ekstern evaluering av Fredskorpset året etter viste at Seniorprogrammet har vært uforholdsmessig kostbart, og ikke gitt den tilleggsverdien som var tenkt da det ble etablert.

Anbefalingen fra evalueringsteamet var å slå sammen Nord-sør programmet med Senior-programmet. Også Fredskorpset selv mener at utvekslingsordningene får større effekt med yngre deltakere.

Selv om programmet nå fases ut, vil inngåtte avtaler innenfor Senior-programmet gå ut kontraktsperioden.

Når Senior-programmet nå fases ut, vil det allikevel være visse muligheter for å fravike den øvre aldersgrensen (35 år) i nord-sør programmet. Dette vil imidlertid kreve begrunnede søknader og at partnerskapet har særskilte behov for å kunne rekruttere eldre deltakere. ■

Varsler humanitær krise i Tsjad

Mens det internasjonale samfunnet har oppmerksomheten rettet mot Darfur i Sudan, slår Leger Uten Grenser alarm om situasjonen for flyktningene i nabolandet Tsjad.

– Dødstallene blant interne flyktninger i Tsjad er enorme. Det er presserende at krisen blir tatt på alvor, sier Kristian Tonby, lege og styreleder i Leger Uten Grenser. – Hjelpeorganisasjoner må komme ordentlig på banen og gi øyeblikkelig hjelp til de interne flyktningene. I tillegg må myndighetene i Tsjad legge til rette for humanitær hjelp.

De siste 18 månedene har det vært gjentatte angrep på landsbyer i den østlige delen av Tsjad. Tusenvis av mennesker har måttet flykte fra hjemmene sine. Ifølge Leger Uten Grenser får 150 000 interne flyktninger ikke tilstrekkelig hjelp. De mener tilgangen for hjelpeorganisasjonene må bedres, og at vann- og ernæringssituasjonen må bedres for å unngå en katastrofe. ■

Vil gjøre FN mer effektivt i Tanzania

Norge bidrar med ti millioner kroner til gjennomføring av FN-reform i Tanzania. Målet med reformen er å gjøre FN-organisasjonene i Tanzania mer effektive og bedre i stand til å fungere som én integrert organisasjon under landkontoret.

Norges ambassadør i Tanzania, Jon Lomøy, og FNs stedlige koordinator, Oscar Fernandez Taranco, undertegnet nylig avtalen. Tanzania er ett av åtte pilotland som er utpekt til gjennomføring av FN-reformer. FNs reformprosess i Tanzania skal følge opp anbefalingene fra FNs reformpanel, og har som mål å få FN i Tanzania til å fungere effektivt som én organisasjon innen områdene humanitær bistand, miljø og utvikling. Et mer effektivt FN skal særlig bistå Tanzania i å nå Tusenårsmålene, med særlig vekt på økt tilgang på bærekraftige inntektsmuligheter, produktiv sysselsetting og matvaresikkerhet. Økt tilgang på grunnleggende sosiale tjenester av god kvalitet for alle, styrking av demokratiske strukturer og godt styresett, av rettsstaten og menneskerettighetene er også viktig.

60 mill. kroner til palestinske lønninger

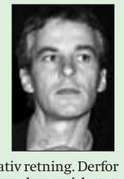

Norge utbetalte nylig 60 millioner kroner i lønninger til ansatte i palestinsk sivil offentlig sektor, opplyser utenriksminister Jonas Gahr Støre (bildet).

– Vi håper vårt bidrag vil bidra til å dempe den sosiale krisen palestinerne nå gjennomlever, spesielt for de mange storfamiliene som er avhengig av én forsørger, sier utenriksministeren.

– Den kritiske situasjonen i Gaza har mange årsaker, men sosial nød og fortvilelse har bidratt i negativ retning. Derfor er det særlig viktig at palestinske myndigheter mottar økonomisk støtte fra det internasjonale samfunn, sier Støre.

– Det er viktig at ikke all støtte tar form av humanitær krisehjelp, men at vi også bidrar til å støtte driften av sentrale palestinske institusjoner som ledd i den palestinske statsbyggingen.

Nylig ble det kjent at også EU har opphevet den over ett år lange boikotten mot palestinske selvstyremyndigheter, ved å bevilge 4 millioner euro (om lag 32 millioner kroner). ■

Folks frykt svekker menneskerettighetene

Amnesty Internationals tilstandsrapport for menneskerettighetene konkluderer med at rettssikkerheten ble svekket i etablerte demokratier i 2006. Organisasjonen mener folks frykt blir misbrukt av stater og væpnede grupper for å undergrave menneskerettigheter og skape konflikt.

– Fem år etter 11. september har man ikke klart å finne et godt svar på hvordan man skal kjempe mot terrorisme og samtidig forsvare menneskerettighetene, sier generalsekretær i Amnesty Norge, John Peder Egenæs.

Amnesty viser blant annet til avsløringer om at flere europeiske land har samarbeidet med USA for å bistå CIA med kidnappinger og ulovlig fangetransport. ■

Takket nei til Wolfowitz

Frafjord Johnson vil heller slåss for barns rettigheter i Unicef

I fjor høst var Hilde Frafjord Johnson ønsket i en vise-presidentstilling i Verdensbanken. Men den ville hun ikke ha. Nå er hun blitt nestleder for FNs barneorganisasjon.

Norges daværende utviklingsminister **Hilde Frafjord Johnson** lytter til talere under en FN-sesjon i New York i april 2005. Heretter er det FNs barneorganisasjon, ikke Norge, hun skal representere på verdensorganisasjonens talerstol.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/SETH WENIG

FRAFJORD JOHNSON

■ SYNNØVE ASPELUND

– Jeg takket nei fordi jeg visste hvor krevende det var å jobbe i Verdensbanken på det tidspunktet, og fordi stillingen ikke ville gi meg den muligheten til innflytelse som jeg ønsket. Hvis jeg skulle ha sagt ja til Verdensbanken, måtte det være fordi jeg kunne være med å utøve politisk styring og ha innflytelse, sier Hilde Frafjord Johnson, og antyder at hun nok ikke er en så svoren Verdensbank-entusiast som enkelte vil ha det til.

Stillingen var leder for «external affairs», og innebærer ansvar for relasjonene til blant annet FN, samt ansvar for informasjon og «markedsføring» utad. Hun skal også ha blitt tilbudt andre stillinger på tilsvarende nivå i andre internasjonale organisasjoner, uten at hun vil si hvilke.

Vil reformere. Når Frafjord Johnson begynner som ny nestleder i en av de største FN-organisasjonene i august får hun blant annet ansvar for strategiske partnerskap, humanitære operasjoner og FN-reform. Selv setter hun arbeidet med reformer høyt på agendaen.

– En intern reformprosess er allerede i gang, og Unicef er jo i utgangspunktet en av de best fungerende FN-organisasjonene. Men det er forbedringspotensial. Jeg sysler allerede med tanker om hvordan oppslutningen om Unicefs arbeid kan økes, hvordan koordineringen kan bli bedre og hvordan vi kan levere bedre i felt, sier hun på telefon fra Tunis.

Både som utviklingsminister og i sin nåværende stilling som spesialrådgiver i Afrikabanken har hun jobbet med nettopp reformarbeid.

Barns rettigheter. Ellers er hun opptatt av å styrke rettighetsperspektivet i Unicefs arbeid for barn.

– Det er mindre tradisjon i land som USA for *rettigheter* knyttet til barn. Enkelte har også stilt spørsmålstegn ved hvor godt forankret rettighetsperspektivet er i Unicef. Organisasjonen har et bra fokus på rettigheter og jobber etter barnekonvensjonen, men jeg ønsker å forsterke dette, sier Frafjord Johnson.

Hun forteller at hun har fått tilbakemeldinger på at nettopp hennes mangeårige opptatthet av menneskerettigheter veide tungt da hun fikk jobben.

– Trykk på rettigheter er helt sentralt for å levere. Jeg skal stå på barrikadene for barns rettigheter og bidra til at Unicef blir en enda mer slagkraftig organisasjon, sier hun.

Norsk støtte. Da det 4. juni ble kjent at jobben var hennes, sendte utviklingsminister Erik Solheim ut en pressemelding der han sier at han er glad for utfallet.

– Med ansettelsen av Hilde får Unicef inn i sin ledelse en av de fremste internasjonale kapasiteter på utvikling, sier Jostein Leiro, avdelingsdirektør i FN-seksjonen i Utenriksdepartementet.

– Hvor mye støtte fikk hun fra Norge og partirival Erik Solheim underveis i kampen for å få denne toppjobben?

– Overfor Unicefs øverste leder, Ann Veneman, har Solheim gitt uttrykk for at han mener Frafjord Johnson er en svært kvalifisert kandidat, og at hvis Unicef valgte å bruke hennes kompetanse så ville det være en god konklusjon.

Han understreker at denne Unicef-jobben er en såkalt sekretariatsstilling, som betyr at det er Unicefs eksekutivdirektør (Ann Veneman) som ansetter etter konsultasjon med generalsekretæren. At Frafjord Johnson fikk jobben skyltes altså ikke lobbyvirksomhet fra norsk side.

> **I tilfellet Frafjord Johnson var det et lykkelig sammenfall av nasjonalitet og kvalifikasjoner.**
>
> **Jostein Leiro**, avdelingsdirektør i FN-seksjonen i Utenriksdepartementet.

Lykkelig sammenfall. Når FN rekrutterer personer i høye stillinger vil de gjerne sikre seg at de ikke ansetter folk som er kontroversielle i hjemlandet, forteller Leiro.

– Det var greit for Unicef-sjefen å få vite at Frafjord Johnson hadde full norsk støtte, blant annet fordi det er en annen regjering i dag enn den hun var med i, sier Leiro.

– Men utover å bekrefte denne støtten stilte vi ikke spesielle krav til at hun skal ansettes. Det hadde blitt helt feil i forhold til det Norge ønsker å unngå i FN, nemlig detaljstyring fra medlemslandenes side. I tilfellet Frafjord Johnson var det et lykkelig sammenfall av nasjonalitet og kvalifikasjoner.

Headhuntet. Selv understreker Hilde Frafjord Johnson at ansettelsen av henne var en åpen konkurranse, basert på rene kvalifikasjoner, og ingen politisk øvelse.

– Regjeringen har sagt at de støtter meg, men det var på ingen måte avgjørende. Ann Veneman har også vært helt klar på at dette skulle foregå på en ren, objektiv måte, og ikke være noen «kjennskap-vennskap»-greie, selv om jeg kjenner henne fra før, sier Frafjord Johnson.

Den eneste hjelpen hun har fått fra UD er bakgrunnsinformasjon om Unicef, slik at hun skulle være godt forberedt til jobb-intervjuene. Det var amerikanske headhuntere som tok kontakt med Hilde Frafjord Johnson og oppfordret henne til å søke. ■

Utenriksdepartementet vil ha flere nordmenn i FN

FN

■ SYNNØVE ASPELUND

Norge gir mer enn fem milliarder kroner årlig til FN. Men dette gjenspeiles ikke i rekrutteringen av nordmenn til FN-jobber. Utenriksdepartementet mener Norge er underrepresentert i de fleste FN-organisasjonene og jobber aktivt for å rekruttere flere nordmenn, ikke minst til lederstillinger.

– Oppfordrer dere folk til å søke bestemte stillinger?

– Ja, det hender. Vi har alltid et blikk på ledige FN-jobber, og tipser kvalifiserte, norske kandidater som vi vet kan gjøre en god jobb, sier Jostein Leiro, avdelingsdirektør i FN-seksjonen i Utenriksdepartementet.

Sammen med Flyktninghjelpen har Utenriksdepartementet startet et program for å rekruttere nordmenn til ledende stillinger i FNs humanitære arbeid på landnivå, både som stedlige FN-representanter stedlige humanitære koordinatorer.

– De som er med i dette programmet er ikke garantert jobb, men poenget er at flere kan kvalifisere seg for denne type stillinger i framtiden. Vi vet at FN vil ha behov for flere slike stillinger i framtiden og ser det som en mulighet for å få flere nordmenn inn i FN, sier Leiro.

> **Det er nå tre nordmenn i FN med tittelen assisterende generalsekretær.**

Et eget kontor i UDs personalseksjon jobber dessuten med rekruttering av nordmenn til stillinger i internasjonale organisasjoner, men dette dreier seg ikke bare om FN-stillinger. Med Hilde Frafjord Johnson som nestleder i Unicef er det tre nordmenn i stillingskategorien «ASG» – assisterende generalsekretær – i FN. De to andre er Geir O. Pedersen, spesialutsending for FNs generalsekretær i Libanon, og Olav Kjørven, direktør i FNs utviklingsprogram (UNDP), der han leder avdeling for utviklingspolitikk. ■

NOTISER

Utviklingsutvalget får egen nettside

Fredag 22. juni lanserer utviklingsutvalget sin nye nettside: www.utviklingsutvalget.no.

Utvalget ble nedsatt av regjeringen i desember i fjor for å utrede hvordan norsk politikk virker på utviklingen i fattige land, samt komme med forslag til hva som bør gjøres for at den norske utviklingspolitikken skal oppnå målet om redusert fattigdom. Utvalget opplyser at de frem til nå har konsentrert seg om å innhente informasjon og komme i kontakt med relevante miljøer.

– Vi er i en fase av arbeidet der vi inviterer både organisasjoner og enkeltpersoner til å komme med innspill og ideer, sier utvalgsleder Gunstein Instefjord (bildet).

– Utvalget ønsker en bred debatt om en mer helhetlig norsk politikk, og derfor skal vi arrangere en rekke åpne høringsmøter.

De to første møtene, med temaene klimapolitikk og politikk for utenlandsinvesteringer og porteføljeforvaltning, skal holdes i juni. Oversikt over de åpne høringene vil være tilgjengelig på den nye nettsiden, som lanseres under tittelen «Bistand alene er ikke nok for å avskaffe fattigdommen». Utviklingsutvalgets arbeid skal resultere i en offentlig utredning (NOU). ■

Globalisering – men bare for noen

Globalisering er en blandet fornøyelse for verdens fattigste, framgår det av en rapport fra World Institute for Development Economics Research i Helsinki. Ifølge rapporten er Kenya et land som ikke har greid å hente ut godene ved globalisering, mens et land som Vietnam har greid å bli integrert i verdensøkonomien.

Rapportforfatterne har ingen tro på at globalisering vil bidra til å nå målsetningen om en halvering av fattigdommen innen 2015.

– Selv om nettoeffekten av globalisering er positiv for å redusere fattigdommen, er det usannsynlig at globaliseringen alene kan redusere fattigdommen med 50 prosent innen 2015, sier en av rapportforfatterne, professor Erik Thorbecke. ■

Prøv en stillingsannonse i
bistandsaktuelt
Neste annonsedeadline
er 17. august
Tlf. 22 24 05 72

Lovløst i Nord-Afghanistan

Befolkningen lever i frykt for lokale kommandanter

MAYMANE (b-a): Mens norske soldater har kontroll i provinshovedstaden Maymane, begår lokale kommandanter overgrep bare få mil unna. De har støtte fra afghanske ledere med stor militær og politisk makt, og utenlandske soldater kan gjøre lite for å stoppe dem.

Plakat i Maymane som reklamerer for Abdul Rashid Dostum, Nord-Afghanistans sterke mann. Kommandanter med bånd til Dostum begår fortsatt grove overgrep uten å bli holdt ansvarlig.

FOTO: KEN OPPRANN

AFGHANISTAN

■ I AFGHANISTAN: TOR AKSEL BOLLE (TEKST) OG KEN OPPRANN (FOTO)

– De drepte broren min og hans kone. Vi slapp unna i siste liten, men har mistet alt. Huset vårt, jorda og alle våre eiendeler. Nå bor vi her, men har ikke jord å jobbe på og huset leier vi. Jeg har ingen inntekter og vet ikke hvordan vi skal klare oss, sier Nazar Mohammed (bildet) alvorlig.

Han er 30 år, men ser minst ti år eldre ut. Ansiktet er furete og slitent. Han smiler ikke én gang i løpet av tiden vi snakker. Men så har han heller ikke så mye å smile for. Den afghanske bonden og familien hans bor i et lite jordhus, bare et kvarters kjøring fra Maymane sentrum. Det er sprekker i muren på huset, og vinduene er uten glass. Den trange gårdsplassen er steinete og tørr, et teppe fungerer som inngangsdør i huset. En mager bikkje tusler rundt. En gutt på tre-fire år og ei litt eldre jente kommer ut av huset, men når de får øye på oss piler de inn igjen. Gutten begynner å gråte.

– Det er min brors barn, de bor hos oss nå, sier Nazar.

Lovløst. Familien er offer for lovløsheten som fortsatt er vanlig mange steder i Afghanistan. For om lag et halvt år siden havnet Nazar Mohammed og mange andre i landsbyen Kata Qala midt oppe i en konflikt mellom lokale kommandante. En av Faryab-provinsens mest fryktede menn, Shamal, kjempet med en annen lokal leder, trolig om kontrollen over jord og smuglerruter. Et titalls sivile ble drept og langt flere såret.

Nazar og hans familie klarte å flykte, men broren og hans kone var altså ikke like heldige. Nå har familien bodd i det falleferdige huset like ved Maymane de siste månedene. De tør ikke vende tilbake til hjemlandsbyen, huset deres der er overtatt av Shamals støttespillere. Kata Qala ligger i en del av Faryab som heter Pashtun Koth. Det er drøye tre mil fra Maymane hvor den internasjonal styrken, med i hovedsak norske soldater, som skal bidra til stabilitet i Faryab, er stasjonert. Men selv om det ikke er langt fra provinshovedstaden til Kata Qala, kunne Nazar Mohammeds landsby like gjerne vært på den andre siden av kloden. I alle fall opplever han det slik selv.

– Vi har klaget til soldatene og politiet her. Men de gjør ingenting, sier han.

Ingen gjør noe. I det området hvor Nazar og hans familie nå holder til, bor det også om lag 80 andre familier som har flyktet fra Shamal. De bor i små falleferdige jordhus, har ingen inntekter og aner ikke når de kan vende tilbake til landsbyen og jorda si.

– Vi er sinte og oppgitte. Flere ganger har vi klaget til guvernøren i Faryab, vi har snakket med politiet og vi har vært og fortalt hva som har skjedd til de utenlandske soldatene. Men ingenting skjer. Guvernøren her og regjeringen i Kabul kan ikke eller vil ikke gjøre noe med folk som Shamal, sier Sali Mohammad. Han er talsmann for familiene som måtte flykte fra Kata Qala. Ifølge han er det blitt tryggere mange steder i Faryab de siste årene, men det er fortsatt mange områder hvor lokale kommandanter styrer.

– Vi ønsker at de utenlandske soldatene eller myndighetene jager vekk Shamal og setter opp en kontrollpost ved vår landsby. *Det* ville virkelig hjulpet oss, sier Sali Mohammad. Noe av det som provoserer flyktningene mest, er at Shamal har vært i Maymane mange ganger etter at han sto bak drapene og herjingene i Kata Qala. Ingen har løftet en finger for å arrestere han. Sali Mohammad sier han også har hørt at

Shamal har vært på flere besøk inne i leiren til de norske, estiske og finske soldatene som holder til i Maymane.

– Noen mener han har en kvinne der. Politiet her har sagt til oss at de ikke kan arrestere han fordi han har så gode kontakter blant de utenlandske soldatene, sier han.

Politisk beskyttelse. Bare en kort støvete biltur unna de slitte jordhusene til flyktningene fra Pashtun Koth holder oberstløytnant Arne Opperud (bildet) og hans menn til. Opperud er sjef for den norskeledede PRTen (Provincial Reconstruction Team) i Maymane.

PRTen er først og fremst en militær enhet, og den norske offiseren har omtrent 160 soldater under seg i Maymane, hvorav flertallet er nordmenn. Samtidig har PRTen også sivile medarbeidere som jobber med utvikling. Rundt om i Afghanistan er det etablerte 25 slike baser, som skal bidra til å stabilisere situasjonen militært, støtte afghanske myndigheter og dermed legge forholdene til rette for utviklingsarbeid. Opperud er fullstendig klar over hvilke problemer folk som Shamal skaper for vanlige folk i Faryab. Han understreker at uroen slike lokale kommandanter skaper, gjør det allerede krevende utviklingsarbeidet enda vanskeligere.

– De lokale kommandantene slåss om makt og penger og skaper uro. Uten grunnleggende sikkerhet er det selvfølgelig veldig vanskelig å få til noe utvikling, sier Opperud.

– Er det riktig at en mann som Shamal har vært på besøk her oss dere?

– Nei, det stemmer ikke. Da hadde vi utlevert han til politiet. Uten at jeg vil kommentere enkeltnavn, kan jeg si at mye av problemet her er at mange av disse lokale kommandantene har sterk politisk støtte. Da er det ikke så mye vi kan gjøre. Vi bidro for eksempel til at en mektig kommandant ble arrestert i fjor, to uker senere var han ute av fengsel, sier Opperud oppgitt.

Dostum. Den politiske støtten Shamal og andre lokale krigsherrer har, skyldes den kompliserte og spente politiske situasjonen i Faryab-provinsen. Shamal og flere andre lokale kommandanter er tilknyttet Jombesh-partiet, et parti som domineres av Abdul Rashid Dostum. Han har lenge vært en av de sterke mennene i Nord-Afghanistan og har i løpet av de siste tiårene med krig skiftet alliansepartnere et utall ganger. I dag er han hans formelle posisjon stabssjef i den afghanske hæren. En av Dostums sterkeste rivaler i Nord-Afghanistan er general Abdul Malik, en mann som tidligere var en av Dostums underordnede. Kampene som innbyggerne i Kata Qala ble offer for, kan ha vært en del av en større maktkamp mellom Dostum og Malik.

– Disse aktørene på lokalt nivå har svært gode politiske forbindelser oppover i systemet. Det vet utmerket godt at vi ikke vi kan gjøre noe med dem uten afghansk støtte, og de får også beskjed hvis noen er ute etter dem, sier Opperud.

Utnytter bistanden. Sebastian Pennes er FNs mann i Maymane. Han har mange års erfaring fra utviklingsarbeid i Afghanistan og mener i likhet med Opperud at de lokale kommandantene er til stort hinder for utviklingen i det krigsherjede landet.

– Shamal og andre lokale sterke menn underminerer hele utviklingsarbeidet i Nord-Afghanistan. Disse folka skyr absolutt ingen midler i kampen for kontroll over områder og smuglerruter. Drap, voldtekt, plyndring – de har ingen grenser. Resultatet er jo at veldig få, hvis noen, av utviklingsaktørene jobber i de områdene hvor det er muligheter for urolighet, sier han. Pennes poengterer imidlertid også at menn som Shamal ikke nødvendigvis er imot utvikling. Tvert imot - de kan ofte være svært positive til bistanden hvis de tror det styrker deres posisjon.

– Hvis de ser seg tjent med det, forsøker lokale kommandanter å utnytte bistanden politisk. For ikke lenge siden forsøkte for eksempel Shamal å ta æren for en ny vei som ble bygd i et område han kontrollerte. Han inviterte FN, PRTen og guvernøren til en stor åpning hvor han selv sto sentralt. Heldigvis stilte ingen av de inviterte opp. Men det er klart at bistanden hele tiden står i fare for å bli brukt i lokale konflikter og maktkamper, sier Pennes.

Pennes mener den store utfordringen ligger i å få de lokale kommandantene til å innordne seg, noe som vil kreve betydelig politisk og militært press.

– Noen faller inn i folden, andre som Shamal, nekter. Så lenge folk som han har støtte fra folk høyere oppe i systemet, er det vankelig å gjøre noe med dem, sier UNDP-representanten.

Må være tålmodige. Abdul Satar Barez (bildet) er viseguvernør i Faryab. Det er en krevende jobb i en provins med store politiske spenninger, og Barez vedgår at lokale kommandanter fortsatt skaper betydelige problemer for myndighetens arbeid.

– Det er en rekke farlige menn som fremdeles har sine våpen, og de forsøker å hindre guvernøren i å gjøre en god jobb. Men de har mindre makt enn de hadde før, sier han.

Barez vil ikke spekulere i hvem som støttes av hvem, men han understreker at det er viktig å se utviklingen i Afghanistan i historisk perspektiv.

– Vi har hatt mer enn 25 år med krig og arvet et ødelagt land. Det lar seg ikke bygge opp igjen på noen få år. Men jeg er sikker på at vi vil lykkes i å skape et fredlig og stabilt Afghanistan, vi må bare være tålmodige, sier Barez.

Tilbake hos Nazar Mohammed vanker det ingen overordnede analyser og den magre bonden sier ikke noe om det historiske perspektivet på utviklingen i sitt hjemland. Han står med alvorlig ansikt og korslagte armer og forteller kortfattet om hvordan livet har endret seg for han og familien etter at Shamal og hans menn jagde dem vekk. Om mangelen på rent vann, om mangelen på arbeid. Om bekymringen for barnas framtid. Og om hvordan det plager dem å vite at det gamle livet deres bare ligger noen få mil unna, om at de ikke skjønner hvorfor ingen hjelper dem.

– Det vi ønsker mest av alt, er å få reise hjem igjen. Men nå ser det veldig vanskelig ut, sier han. ■

Nazar Mohammeds bror og svigerinne ble drept av mennene til Shamal, en lokal kommandant. Mohammed og hans familie klarte å stikke av og lever i dag som flyktninger i Maymane. Den afghanske bonden er oppgitt over at ingen hjelper dem. FOTO: KEN OPPRAN

> **Vi er sinte og oppgitte. Flere ganger har vi klaget til guvernøren i Faryab. Men ingenting skjer.**
>
> **Sali Mohammad**, afghansk flyktning.

NORGE I AFGHANISTAN

■ Norge vil i 2007 gi om lag 450 millioner kroner i bistand til Afghanistan, penger som kanaliseres gjennom FN, afghanske myndigheter og ikke-statlige organisasjoner.

■ Den norske militære innsatsen anslås å ville koste om lag 530 millioner kroner i 2007.

■ Norge leder den internasjonale stabiliseringsstyrken i Faryab som består av ca 150 soldater fra Norge (120), Finland og Latvia. Totalt har Norge om lag 600 soldater i Afghanistan.

Ifølge **Sali Mohammad** har Shamal vært i Maymane flere ganger etter at hans menn sto bak drapene på flere sivile og tvang flere hundre til å flykte. Ikke en finger er blitt løftet for å arrestere ham.

Liten tillit til myndighetene

En spørreundersøkelse gjennomført i Faryab av Petter Bauck fra Norad og Arne Strand fra CMI samt flere afghanske forskere viser at tilliten til lokalt politi og lokal administrasjon er svært liten.

Undersøkelsen ble utført i slutten av 2006, og 183 personer fra ulike landsbyer og etniske grupper ble intervjuet. Hele 30 prosent av de spurte oppga at de hadde absolutt ingen tillit til provinsguvernør Latif, en mann som regnes for å ha svært tette bånd til Jumbesh-partiet og Abdul Rashid Dostum. 36 prosent hadde noe tillit til Latif. 24 prosent av de spurte oppga at de ikke hadde noe tillit til det lokale politiet.

Mange er også mistenksomme overfor FN. Hele 38 oppgir at de mangler tillit til organisasjoner. De fleste av de spurte kjente til at det var utenlandske soldater i Faryab, men bare 52 prosent mente soldatene hadde bidratt til å forbedre sikkerheten i provinsen. Hele 83 prosent oppga at de ikke kjente til de utenlandske soldatenes mandat. ■

FARYAB

■ Faryab-provinsen ligger nord i Afghanistan og grenser til Turkmenistan i nord.

■ Maymane er provinshovedstaden. Befolkningen anslås å være et sted mellom én og 1,3 millioner og består av flere ulike folkegrupper. Usbekere er den største etniske gruppen og utgjør om lag 57 prosent av befolkningen. Størstedelen av befolkningen jobber med landbruk. De siste årene har tørke skapt store problemer og hele 84 prosent av befolkningen mangler tilgang til rent drikkevann.

Kilde: FN

AFGHANISTAN

Amnesty: – Kortsiktig politikk kan skape nye konflikter

■ TOR AKSEL BOLLE

John Peder Egenæs, generalsekretær i Amnesty Norge, mener det er svært beklagelig at en mann som Abdul Rashid Dostum både har en høy stilling i den afghanske hæren og at han fortsatt har stor makt i Nord-Afghanistan. Han er kritisk til linjen Karzai med støtte fra Vesten har lagt seg på, en linje hvor man forsøker å trekke med seg en rekke krigsherrer, som Dostum, fordi man mener at det er eneste veien til fred.

– Jeg forstår hvordan man tenker og at situasjonen er komplisert. Men etter min mening er det en kortsiktig politikk som gir dårlig grobunn for en demokratisk og fredlig utvikling, sier Egenæs.

Generalsekretæren i Amnesty Norge understreker at det er mange eksempler på at manglende oppgjør med fortida har bidratt til nye konflikter. Han viser til Sierra Leone, Sri Lanka og Palestina som eksempler.

– Det er klart at når mennesker som har fått sine familiemedlemmer drept av Dostum eller av hans forskjellige kommandanter, ser at overgriperne ikke blir straffet, men tvert imot får høye stillinger, så skaper det stor mistillit til systemet. Og tillit er alle regjeringer avhengig av, sier Egenæs.

Han har forståelse for at de norske soldatene i Faryab opplever situasjonen som frustrerende.

– De er jo på mange måter satt til å stabilisere en situasjon hvor Dostum og andre som han fortsetter å sitte med makten. Det er politiske beslutninger som gjør at situasjonen er blitt slik, man har prioritert å samarbeide med nærmest alle som er mot Taliban, uansett hva de har gjort seg skyldige i tidligere. Vi mener at Vesten burde sagt fra både nå og tidligere om at det er noe man ikke ønsker, sier John Peder Egenæs. ■

Ismail Khan.

Kharim Khalili.

Abdul Rashid Dostum.

Abdul Rasoul Sayaf.

AFGHANISTAN

Modig kvinne i kamp mot krigsherrer

Afghanistans mest uredde politiker og kvinneaktivist – må leve med sikkerhetsvakter døgnet rundt

Malalai Joyas angrep på det hun mener er korrupte maktmennesker og krigsforbrytere i Afghanistans regjering har gitt henne mange og farlige fiender. FOTO: KEN OPPRANN

KABUL (b-a): BBC har kalt henne «Afghanistans mest berømte kvinne». Den 28-årige politikeren Malalai Joya er en nådeløs kritiker av det hun kaller korrupte krigsforbrytere i landets regjering. Prisen hun må betale er å leve i konstant livsfare.

■ I AFGHANISTAN: TOR AKSEL BOLLE (TEKST) OG KEN OPPRANN (FOTO)

– Jeg er ung og vil selvfølgelig leve. Men selv om jeg kan bli drept i morgen eller i dag, vil jeg ikke slutte med å angripe krigsforbryterne som har sikret seg høye stillinger i regjeringen og i staten. Mitt mål er å få disse kriminelle menneskene stilt for internasjonale domstoler. De vil aldri klare å true meg til taushet, sier Malalai Joya.

Hun sier det rolig og bestemt, uten selvrettferdighet eller patos. Men hun sier det med en sikkerhet og overbevisning som ikke etterlater antydning til tvil om at hun mener det. Og det er nettopp denne direkte og konfronterende stilen som gjør at Afghanistans yngste parlamentsmedlem har fått mektige og farlige fiender. Fiender som synes hun er så brysom at de har prøvde å drepe henne fire ganger.

Kritiserer mektige menn. Gang på gang har knapt 1,60 meter høye Joya stått på talerstolen i Wolesi Jirga, det afghanske underhuset, og fyrt av anklager om krigsforbrytelser, narkotikahandel og korrupsjon. Anklagene har hun rettet mot menn som den beryktede generalen Abdul Rashid Dostum, mot parlamentsmedlemmer som Abdul Rasoul Sayaf og tidligere president Burhanuddin Rabbani, mot energiminister Ismail Khan og visepresident Kharim Khalili. Hennes kompromissløshet i kampen mot det hun mener er forbrytere som er i ferd med å ødelegge Afghanistan, mot korrupsjon og narkohandel, gjør at hun nå lever med væpnede vakter døgnet rundt.

Huset hennes er blitt angrepet, nå bor hun aldri mer enn noen få dager på samme sted. Hun er blitt fysisk angrepet av noen av sine kollegaer i parlamentet, flere av dem har truet med å voldta og drepe henne.

Mens Bistandsaktuelt intervjuer henne, står 5-6 væpnede vakter hele tiden rett utenfor rommet vi er i. En svær, sivilkledd sikkerhetsvakt beveger seg aldri mer enn én meter unna Malalai Joya. På veggen, rett bak der Joya sitter, henger en pistol på en spiker.

Parodi på demokrati. Mens vi sitter der og drikker te, i et toetasjes murhus i et boligområde et sted nordvest i Kabul, siger skumringen sakte inn i det lille teppebelagte rommet. Vi kan høre de glade ropene fra ungene som leker i gata. Malalai Joya har det lange håret i en hestehale, og er kledd i enkel rød bluse og svarte bukser. Hun sitter på gulvet med beina i kors og svarer rolig på spørsmålene hun får. Av og til stopper hun opp, og ber tolken om hjelp til å finne det rette engelske ordet. Innimellom ler hun oppgitt av tingene hun forteller. Etter hvert som hun blir engasjert, kommer ordene fortere og mer bestemt.

> **I regjeringen er det folk som kan alle frasene om kvinners rettigheter, demokrati og åpenhet, men som ikke tror et sekund på det selv.**
>
> **Malalai Joya**, afghansk folkevalgt.

– Afghanistan i dag er en tragisk parodi på demokrati. Da Taliban ble jaget ut, hadde folk tro på at amerikanerne ville hjelpe Afghanistan. Mange trodde på Karzai. I dag er skuffelsen og sinnet stort. Vi har en korrupt regjering full av krigsforbrytere og narkotikabaroner, sier hun

– Men Afghanistan har for første gang en folkevalgt president, du sitter selv som folkevalgt representant parlamentet. Hva mener du med at Afghanistan er en parodi på et demokrati?

– Valget ble manipulert av kriminelle med våpen, penger og innflytelse. Både i regjeringen og i parlamentet sitter folk som burde dømmes og straffes for kriminelle handlinger og drap på uskyldige afghanere. Noen er valgt inn, andre har fått posisjoner av Karzai. Folk som for eksempel Sayaf, Rabbani, Khan, Khalili er forbrytere som også Human Rights Watch mener bør stilles for retten. I parlamentet stemmer de fleste «som de får beskjed om», eller de selger stemmen sin til høystbydende, sier Joya.

Hun forteller at hun selv var veldig i tvil om hun skulle stille som kandidat til parlamentet, fordi hun var kritisk både til de fleste av de andre medlemmene, og hvordan systemet fungerer.

– Men jeg bestemte meg til slutt for å stille fordi jeg mente jeg kunne være med på å avsløre og få folk til å forstå hva som foregår i parlamentet og i regjeringen. Og det er det jeg gjør nå, takket være tilliten folk viste meg under valget, sier hun.

Populær. Malalai Joya provoserer maktmennesker. Mange mener både hun og demokratiet i Afghanistan hadde vært bedre tjent med at hun er mer nyansert og diplomatisk. Men det er hun ikke enig i.

– Det hender at andre i parlamentet sier til meg: Malalai, du må utrykke deg mildere, ikke bare kritisere meg, du må også gi litt ros. Men det nekter jeg å gjøre. Jeg vil fortsette å kritisere disse kriminelle menneskene, sier hun.

Og hennes kamp mot korrupsjon og krigsforbrytere og for kvinners rettigheter, åpenhet og demokrati har gjort henne populær, særlig blant fattige folk. Hun deltar i radioprogrammer og blir tiljublet på massemøter. Da hun ble valgt inn i parlamentet, var hun allerede kjent i hjemprovinsen Farah for sitt mot og sin ærlighet. Hun, en ung kvinne på 26 år, fikk nest flest stemmer av alle representantene som ble valgt inn fra Farah. Nå, mindre enn to år senere, er hun kjent over hele Afghanistan.

– Jeg har mange fiender, men også veldig mange venner. Folk hjelper meg og støtter meg. Det gir meg styrke til å fortsette med det jeg gjør, sier hun.

Nye trusler. Nylig vedtok parlamentet i Afghanistan en lov som i praksis gir amnesti til dem som har gjort seg skyldige i krigsforbrytelser i landet de tre siste tiårene. Mange politiske observatører tror Karzai ble presset til å skrive under på denne loven av ulike mektige grupperinger som ønsket å unngå straff. Malalai Joya mener vedtaket av denne loven tydelig viser hva som er galt med Afghanistan.

– Her sitter det kriminelle og voldsmenn og vedtar lover som frikjenner dem selv for grove forbrytelser. Det er tragisk og en hån mot de tusenvis av uskyldige afghanerne som er blitt drept de siste tiårene, og det er helt på tvers av det flertallet av folket ønsker, sier hun.

Joyas klare kritikk av amnestiloven har igjen gjort henne til skyteskive. Kort tid før Bistandsaktuelt intervjuet henne, tipset Natos etterretningstjeneste vaktene hennes om at et mulig nytt attentatforsøk kunne skje når som helst. Under en støttedemonstrasjon for amnestiloven i mars, hvor for øvrig både Dostum, Khan, Rabbani, Sayaf og Khalili deltok, var ett av slagordene «Død over Malalai Joya».

> **Drapsmenn og narkotikasmuglere sitter i dag med makten i Afghanistan.**
>
> **Malalai Joya**, afghansk folkevalgt.

Ifølge Joya prøver hennes motstandere hele tiden å legge hindringer i veien for henne.

– Nå har de laget et lovforslag som krever at man er til stede i parlamentet et bestemt antall dager. De vet det vil ramme meg fordi jeg ofte holder foredrag i utlandet. De vil ikke at jeg skal fortsette å fortelle hva som foregår i parlamentet og regjeringen. Kanskje klarer de å kaste meg ut av parlamentet, men da fortsetter jeg kampen utenfor, sier hun.

Kritisk til USA. Malalai Joya er imidlertid ikke bare kritisk til Afghanistans mektige menn. Også Vesten, og særlig USA, får hard medfart. Hun mener USAs allianser med ulike krigsherrer for å bekjempe Taliban har fått katastrofale konsekvenser for landet hennes.

– USA samarbeider med krigsherrer som er drapsmenn og narkotikasmuglere. Disse forbryterne sitter i dag med makten i Afghanistan. Alle i Afghanistan vet at Karzai bare er en lakei for utenlandske interesser og for mektige krigsherrer. Og alle vet at regjeringen hans, som aldri kunne eksistert uten USAs beskyttelse, er gjennomkorrupt, sier hun.

På grunn av drapsforsøk og stadige trusler lever Joya aldri mer enn noen dager i samme hus og alltid omgitt av vakter. Utendørs går hun i burka for ikke å bli gjenkjent. FOTO: KEN OPPRANN

Mislykket bistand. Før Malalai Joya ble politiker, jobbet hun med utdanning og kvinners rettigheter. Hun startet blant annet en helseklinikk og et hjem for foreldreløse barn. Mens Taliban hadde makten, drev hun i hemmelighet en skole hvor afghanske kvinner lærte å lese og skrive. Hun mener situasjonen for kvinner har forbedret seg lite etter at Taliban mistet makten.

Kvinner i Afghanistan har fortsatt ingen rettigheter. Daglig skjer det forferdelige overgrep, uten at de som står bak det blir straffet, sier hun. Den unge politikeren er oppgitt over at den internasjonal bistanden ikke har ført til større forbedringer for afghanere flest. Ifølge Joya er det korrupte folk på ulike nivåer i det afghanske systemet som stikker av med mesteparten av pengene som egentlig skal hjelpe folk.

– Hvorfor har ikke alle pengene som har strømmet inn til Afghanistan siden Taliban falt gitt noen resultater for folk flest? Dette er det umulig for de fleste afghanere å forstå. Forklaringen er dessverre at mye av pengene blir borte på veien. Korrupsjon er over alt, helt fra høyeste politiske nivå til lokale embetsmenn.

– Hva bør giverne gjør annerledes?

– De bør gi mindre gjennom Karzais korrupte regjering og være mye nøyere med hvilke organisasjoner de samarbeider med. De bør satse mye mer på utdanning og helse. De bør slutte å samarbeide med folk i regjeringen som har lært seg alle frasene om kvinners rettigheter, demokrati og åpenhet, men som ikke tror et sekund på det selv.

– Hva kan Norge gjøre?

– Fortsett å hjelpe det afghanske folket, men gjør det selvstendig uten å slavisk følge USAs politikk.

Lokkedue. Det er nesten mørkt ute. En av vaktene kommer inn og sier noe til Joya. Hun nikker og sier unnskyldende til oss at intervjuet må avsluttes. Hun skal bytte hus fordi hun allerede har bodd her tre dager. Og vaktene vil dra før det er mørkt. Vi går ut på gårdsplassen.

– Motbydelige burka, sier Joya med et trassig smil, mens hun står der drapert i det blå klesplagget. For mange symboliserer burkaen kvinnenes undertrykte posisjon i Afghanistan. Men for Malalai Joya betyr klesplagget som hun misliker så sterkt også en slags beskyttelse. Hun blir anonym. Og det bruker sikkerhetsvaktene. Fem vakter setter seg inn i Joyas bil, og en person med burka setter seg blant dem. En vakt åpner porten, mens de andre følger vaktsomt med. De kjører. Malalai Joya blir igjen sammen med sin sivile sikkerhetsvakt. De skal dra om noen minutter, i en annen og mer anonym bil og i en annen retning. Slik håper de å lure eventuelle attentatmenn. Vi takker for intervjuet, og spør om det er noe mer hun vil si før vi går.

– Vær så snill: Ikke glem oss, ikke glem Afghanistan. Det er min bønn til det norske folket og til alle som tror på demokrati, frihet og rettferdighet, sier hun. ■

Tre uker etter at Bistandsaktuelt traff Malalai Joya ble hun suspendert fra det afghanske parlamentet. Grunnen var at hun i et intervju hadde uttalt at parlamentet var «mindre nyttig enn en stall, for i stallen har man i alle fall et esel som kan bære og kua som gir melk». Som grunn for suspensjonen ble det henvist til en lovparagraf som forbyr parlamentsmedlemmer å fornærme hverandre. I løpet av et par dager ble det holdt demonstrasjoner til støtte for Malalai Joya i flere afghanske byer.

MALALAI JOYA

■ Malalai Joya er Afghanistans yngste parlamentsmedlem, 28 år gammel.

■ Hun ble berømt i 2003 da hun i hun i en tale i det afghanske storrådet Loya Jirga angrep det hun omtalte som krigsherrer og kriminelle.

■ I 2005 ble hun, med stor støtte fra velgerne, valgt inn til det afghanske parlamentet som representant fra sin hjemprovins Farah.

■ Den gifte, men barnløse kvinnen har tidligere jobbet som helsearbeider og ledet en lokal organisasjon som arbeider med å fremme kvinners rettigheter.

■ Hun er datter av en tidligere legestudent som ble krigsskadd under krigen mot de sovjetiske okkupasjonsstyrkene.

■ Malalai Joya har utdanning fra Pakistan, der hun levde som flyktning i mange år.

Jakter på utslipp i Sør

Regjeringen vil koble bistand og CO_2-kvoter

– Bistandsmidler og Kyoto-kreditter kan sammen bidra til framgang for både utvikling og miljø, sa Erik Solheim i sin utviklingspolitiske redegjørelse i Stortinget. Regjeringen ser nå på muligheten for å bruke den såkalte grønne utviklingsmekanismen under Kyoto-protokollen.

Utviklingsminister **Erik Solheim** var invitert av Stortinget blant annet for å beskrive nye trekk ved utviklingspolitikken. (Bildet er fra en tidligere opptreden i Stortinget.) FOTO: MORTEN HOLM, SCANPIX.

BISTANDSPOLITIKK

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Å bruke den grønne utviklingsmekanismen er i seg selv kontroversielt, siden det innebærer at Norge kan kjøpe kvoter for tiltak i utviklingsland heller enn å gjøre tiltak på hjemmebane. Slike tiltak er gjenstand for en het debatt i Norge for tida, blant annet i de rødgrønne partiene i regjeringen.

«En god nyhet.» Ikke uventet hadde utviklingspolitisk redegjørelse et lysegrønt skjær over seg da utviklingsminister Erik Solheim 7. juni skisserte noen av hovedsatsingsområdene for norsk bistand.

– Det er nå hevet over enhver rimelig tvil at klimaendringene er menneskeskapte. Paradoksalt nok er dette en god nyhet. Det betyr at vi har mulighet til å gjøre noe med det, sa Solheim.

For å hjelpe utviklingsland i å redusere utslipp, trakk Solheim fram tre satsingsområder for Norge:

– Det ene er fornybar energi. Utviklingsland har et enormt utappet potensial for fornybar, ikke-forurensende energi. Det har knapt nok vært gjort større vannkraftutbygginger i Afrika de siste tjue årene. Her har Norge et særlig fortrinn, og vil gjøre mer, sa Solheim som også vektla norsk kompetanse innen solenergi.

Renseteknologi. – Det andre er energieffektivisering. Her er det enorme muligheter. Det tredje innsatsfeltet er CO_2-rensing og deponering, hvor Norge ønsker å utvikle ekspertise knyttet til renseteknologi, sa utviklingsministeren.

Han understreket at fattige land har rett til å utvikle seg, men at det bør skje på en måte som unngår de mest forurensende stadiene i den økonomiske utviklingen.

– Norge vil bidra både med forskning og mer handling i arbeidet med tilpasning til klimaendringer, lovet Solheim.

Grønn «vinn-vinn-mekanisme». Utviklingsministeren fortalte også Stortinget hvordan regjeringen ønsker å ta i bruk den grønne utviklingsmekanismen under Kyoto-protokollen.

– Gjennom den mekanismen kan industriland og utviklingsland samarbeide om prosjekter som bidrar til reduserte utslipp i u-land, samtidig som de kan bidra til lands bærekraftige utvikling, sa Solheim.

Rike land, som Norge, kan på sin side gjennom utslippsmekanismen motta klimakvoter, som vil bidra til å oppfylle egne utslippsforpliktelser.

– I en eventuell bruk av mekanismen vil vi derfor være på jakt etter prosjekter der vi ved en kombinasjon av bistandsmidler, private investeringer, statlige midler fra fattige land og Kyoto-mekanismen kan finansiere vannkraftutbygging, solenergi, energiøkonomisering eller andre fornuftige tiltak som bidrar til klimagassreduksjoner, sa Solheim.

> **”Det har knapt nok vært gjort større vannkraftutbygginger i Afrika de siste tjue årene.**
>
> **Erik Solheim**, utviklingsminister.

Ja til politisering. I redegjørelsen fikk stortingspolitikerne høre om en «utviklingspolitikk i endring».

– Et godt uttrykk for dette er de tre nye ambassadekontorene vi har åpnet de siste månedene; i La Paz, Bolivia, i Dili i Øst-Timor og i Bujumbura i Burundi, sa Solheim.

Både i Bolivia og i Øst-Timor er det norsk kompetanse innen olje og gass som skal hjelpe landene ut av fattigdom. I Burundi skal Norge, som har lederrollen i FNs fredskommisjon, bidra til stabilitet.

– Noen har kritisert oss for gjennom initiativer som dette å politisere bistanden. Selvsagt ligger kampen mot fattigdom fast. Men som Berhold Brecht en gang bemerket: Sult oppstår ikke, den organiseres av kornhandlerne, sa Solheim.

Han understreket at Olje for utvikling er ett av de viktigste innsatsområdene for denne regjeringen.

– Norges erfaring med forvaltning av petroleumsinntektene er nærmest enestående gode. Det går knapt en uke uten at jeg får henvendelse fra en statsråd i et utviklingsland om å lære av norske erfaringer, sa Solheim.

Han kunne fortelle stortingspolitikerne at Norge samarbeider med, eller planlegger å samarbeide med, blant annet Nigeria, Angola, Øst-Timor, Mosambik, Bolivia, Vietnam og Sudan.

– Vi driver definitivt ikke dette programmet fordi det er en enkel form for bistand. Tvert imot, det er kanskje noe av det vanskeligste og mest delikate vi er involvert i, sa Solheim.

Hindre mulig oljesøl. Da Solheim i etterkant av redegjørelsen møtte representanter fra de ulike frivillige organisasjonene til debattmøte, var det nettopp Olje for utvikling-programmet som fikk mange kritiske innspill fra bistandsorganisasjonene. Flere lurte på hvordan Solheim kunne være sikker på at Olje for utvikling-programmet ikke bare tjener norsk oljeindustri, men også kommer de fattigste i utviklingslandene til gode.

– Vi ser at Olje for utvikling er støtte for å fremme den norske modellen og norske selskaper, men vi ser ikke den reelt utviklingsfremmende komponenten, sa Elin Enge i utviklingsseksjonen i Norsk Folkehjelp.

– Vi i Verdens naturfond er bekymret for at visjonene i Olje for utvikling-programmet ikke blir forstått av byråkratene, og at de dessuten ikke legger stor nok vekt på miljøkomponenten i prosjektet. Vår oppfordring er derfor at du må legge økt press på byråkratiet. Dette er viktig for å hindre at det ikke kommer oljesøl til ditt departement, sa rådgiver for miljø og utvikling, Andrew Kroglund i WWF.

– Jeg skal ha et møte med den nye ledelsen i Olje for utvikling-programmet. Vi vil ta disse innspillene på alvor, lovet Solheim.

Fortsatt norsk fredsmekling. Et annet hovedsatsingsområde for regjeringen – Fred, forsoning og gjenoppbygging etter konflikt, har fått mye kritikk – blant annet i Aftenpostens debattspalter. Solheim brukte utviklingspolitisk redegjørelse til å kommentere professor i statsvitenskap, Øyvind Østeruds, innlegg.

– Utgangspunktet har vært at Østeruds påstand om at stater vanskelig kan bygges utenfra. Ingen vil bestride at stater kan brytes ned utenfra. Da er det underlig om man ikke også kan bidra positivt, sa Solheim, og viste til hvordan en rekke konfliktherjede land går i riktig retning.

– Land som Mosambik, Øst-Timor, El Salvador, Namibia og Kambodsja har alle hatt fredsbevarende styrker. Alle er land med betydelige forbedringer.

Til Østeruds innsigelse om at en varig fred etter borgerkrig oftere oppstår når den ene parten har vunnet krigen, enn når meglere får en avtale, kommenterte Solheim:

– Norske fredsinitativ forsøker ikke å skape himmel på jord. Vi forsøker kun å unngå helvete. Å la være å blande seg er ofte det enkleste. Men – som så grufullt demonstrert i Rwanda – det enkleste blir raskt det vanskeligste å forsvare moralsk, sa Solheim.

Han lovet derfor å styrke det norske engasjementet i blant annet Midtøsten, Sri Lanka, Sudan, Nepal og Burundi. ■

NYE SIGNALER FRA SOLHEIM

- ■ Vil legge fram forslag til system for varsling av kritikkverdige forhold i bistand – blant annet korrupsjon.
- ■ Slutt på matvarebistanden. Norske frivillige organisasjoner som mottar mat fra amerikanske myndigheter, for så å dele ut eller selge den billig, oppfordres til å slutte med dette.
- ■ Varsler egen melding om kvinner og likestilling.
- ■ Varsler rapport fra fagfolk om hva Norge kan gjøre for å hindre mangel på politisk handling ved sultkatastrofer i Afrika.

CLEAN DEVELOPMENT MECHANISM

- ■ Clean Development Mechanism (CDM) (på norsk: Den grønne utviklingsmekanismen) er et opplegg under Kyoto-avtalen som tillater industriland å investere i tiltak for å redusere utslipp i utviklingsland heller enn å foreta mer kostbare utslippsreduksjoner i sine egne land.
- ■ Kritikere har hevdet at utslippsreduksjonene som oppnås ved slike kvotekjøp kan være både fiktive og unødvendig høyt priset.
- ■ CDM overvåkes av et eget styre underlagt FNs klimakonferanser.

Kilde: Wikipedia

Utradisjonell støtte kan gi viktige endringer

HØVDINGDEBATT

Samarbeidet med tradisjonelle ledere er et forsøk på å komme i dialog med en institusjon som har betydning for folks velferd på landsbygda.

Av statssekretær Anne Stenhammer

FORAN MEG SITTER en sentral representant for zambisk samfunnsliv: Han er høvding for et område med 22 000 innbyggere. I hans tale til oss legger chiefen vekt på at det zambiske folk selv må ta et større ansvar for egen utvikling, ingen kan sitte og vente på at andre skal hjelpe provinsen og det zambiske folk ut av fattigdom. Han understreker at satsing på utdanning og kapasitetsbygging er viktig for å få til fattigdomsreduksjon. Alle må delta, også jenter og kvinner skal sikres sine rettigheter til utdanning, unngå for tidlig giftemål og slippe sextrakassering.

Høvdingen representerer det ikke-demokratiske tradisjonelle samfunn. Det er ingen tvil om hvem som har størst makt og har størst tillit i lokalsamfunnet. Også alle undersøkelser viser at høvdingene de fleste steder i Zambia er vesentlig mer respektert, har mer påvirkningskraft og har større tillit enn mange av de moderne demokratisk valgte lederne.

Støtte til slike tradisjonelle ledere i Zambia har skapt debatt. Det stilles spørsmål om et slikt samarbeid representerer en dreining i uttalte mål for norsk bistand. Inngår bistand i en hestehandel for kortsiktige resultater på bekostning av menneskerettigheter og demokratiutvikling?

DEN SÅKALTE 'høvdingbistanden' utgjør 1 prosent av den totale bistanden til Zambia. Resterende 99 prosent er forbeholdt velkjente formål, som utdanning, miljø, antikorrupsjon og likestilling. Det er viktig å merke seg at det ikke gis noen midler direkte til Chiefene. Samarbeidspartneren er en lokal organisasjon, og den norske støtten må brukes i henhold til godkjente arbeidsplaner og budsjetter, utarbeidet i konsultasjon med flere hundre kvinner og menn bosatt i dette området.

Hvorfor støtte tradisjonelle ledere i det hele tatt? Tradisjonelle ledere er viktige samfunnsaktører, og særlig på landsbygda – hvor fattigdommen er størst. Hele 96 prosent av Zambias landmasse representerer kollektivt land, og forvaltes via tradisjonelle strukturer. I de tradisjonelle strukturer har disse lederne avgjørende innflytelse.

Hvem som får tilgang til jord, og på hvilke betingelser, er viktig for matvaresikkerhet og videre utvikling av landbruket. Innen landbruket er det kvinner som tar og har det største ansvaret for å produsere mat. Når vi da vet at Chiefene representerer den lokale kulturen, og kan påvirke tradisjoner knyttet til for eksempel rett til jord, utdanning, sex, ekteskap, skilsmisse og arv vil vi måtte ta hensyn til denne realitet i vårt arbeid med utvikling av samhandling og nettverk. Dette er områder som er av stor betydning i kampen for likestilling, og for blant annet hiv/aids-satsingen.

DET ER INGEN TVIL OM at høvdingene er dypt bekymret over fattigdommen i sine områder. Spredningen av hiv-aids, de mange foreldreløse barna og flyttingen ut av høvdingområdene, oppfattes som et nederlag for dem som ledere. Høvdingene har derfor selv tatt initiativ til endringer, og ønsker å fremstå som «drivers of change from below».

Samarbeidet med tradisjonelle ledere er et forsøk på å komme i dialog med en institusjon som har betydning for folks velferd på landsbygda. I likhet med kirken, en rekke organisasjoner og profesjonelle bistandsleverandører, er det ikke en demokratisk institusjon. Den kan allikevel påvirke lokal utvikling i retning av større respekt for kvinners rettigheter og demokratiske strukturer. Hensikten med støtten er dermed å bidra til at slike ledere bruker sin innflytelse og sitt nettverk til å bistå utvikling, i tråd med nasjonale prioriteringer. Allianse- og brobygging mellom tradisjonell og demokratisk ledelse er også fremtredene i for eksempel det nye Sør-Afrika, og en tilnærming som Nelson Mandela selv har tatt sterkt til orde for.

TRADISJON ER IKKE BARE noe som råder på landsbygda i Zambia, den spiller også en viktig rolle innen bistanden. I valg av sektorer og strategitilnærminger ender vi ofte opp med å videreføre mer eller mindre vellykkede tiltak, ute av stand til å ta radikale grep eller å foreta nytenkning. Høvdingbistand er et forsøk på å prøve noe nytt, i en setting hvor de fattiges levekår i Zambia har endret seg lite siden frigjøringen i 1964. Sannsynligheten for at den vil bidra til konkrete, kortsiktige resultater – i form av verdiskapning og bedre sosiale tjenester for både kvinner og menn – er stor.

Om tradisjonens voktere kan motiveres til å motarbeide tradisjoner og normer som er ødeleggende for enkeltmennesker og lokalsamfunnet, gjenstår å se. Erfaringen så langt viser at det er stor interesse for å diskutere aktuelle utfordringer knyttet til jenters situasjon, hiv/aids, arbeidsledighet og barns velferd. De er gitt ett år til å demonstrere endringsvilje. Vi følger spent med! ■

Anne Stenhammer er statssekretær i Utenriksdepartementet (fra SV).

Høvdinger for utvikling

Norsk-støttet eksperiment kanaliserer bistand via tradisjonelle ledere

NABUKUYO (b-a): I Zambia satser norsk bistand på nye koster for å få fart på landsbygda. De inngår partnerskap med tradisjonelle ledere – også kalt «høvdinger». Håpet er at de mektige lokale lederne kan ta et oppgjør med tradisjoner som hindrer vekst og utvikling.

ZAMBIA

■ I ZAMBIA: LIV RØHNEBÆK BJERGENE

I over 30 år har Norge og andre vestlige bistandsgivere ytt bistand til Zambia – med få synlige resultater. Særlig går utviklingen på landsbygda uhyre tregt. Noen mener at bistanden i for mange år har omgitt seg med feil partnere og har unnlatt å ta på alvor hvilke aktører som har størst innflytelse på landsbygda.

Men nå skjer det noe nytt. 14. mars ble et norskstøttet bistandsprosjekt innviet i landsbyen Nabukuyo i Zambias Sør-provins. Til stede var blant andre Norges statssekretær i Utenriksdepartementet, Anne Stenhammer.

– Dette er en spennende ny tilnærming i bistandsarbeidet, et pilotprosjekt som blir fulgt med stor interesse av andre bistandsgivere i Zambia, sier statssekretæren.

Hun håper at prosjektet blant annet vil føre til en bedring for jenters og kvinners situasjon på landsbygda.

– Det er første gang noen sinne at et prosjekt i denne regionen har gått til et fattig landbruksområde som her. Vi takker dere. Vi er klare for å jobbe og vil gjøre alt vi kan for å utrydde fattigdommen. Dette prosjektet har satt folket selv i førersetet. Folk her har sett lyset, sa Chief Hanjalika.

Oppgaver i kø. Hanjalika – som i Zambia tiltales som kongelig høyhet – er en av i alt tre tradisjonelle ledere som får én million norske bistandskroner årlig for å skape vekst og framgang i sin region. Den siste millionen går til en zambisk utviklingsorganisasjon. Også den skal jobbe via de tradisjonelle lederne og deres «nestkommanderende» – landsbylederne («village head men»).

Etter å ha mottatt nøye instruksjoner om at de skulle tiltales som «kongelige høyheter» får jeg intervjue tre tradisjonelle ledere i forkant av seremonien i Nabukuyo: Chief Hanjalika, Chief Hamsonde og Chief Monze. De to sistnevnte mottar foreløpig ingen støtte, men det kan bli en forandring på. De to håper at Norges satsing i Sør-regionen også vil føre til framgang for dem og deres folk. For forfallet er stort og utfordringene er mange:

– Tongafolket her i Sør er tradisjonelt jordbrukere. Vi ønsker å lære hvordan vi best kan dyrke jorda for å kunne sørge for matvaresikkerhet, sier Chief Hamsonde.

– Det må satses på utdanning. I dag har vi for få skoler i området. Uten utdanning er det liten mulighet for utvikling, sier Chief Monze.

– Vannforsyningene må bedres. I dag må kvinnene bære vann over lange avstander. Vi må dessuten ha vannreservoarer som kan sørge for vann også ved tørke, sier Chief Hanjalika.

– Vi er klare for å jobbe og vil gjøre alt vi kan for å utrydde fattigdommen, lovet **Chief Hanjalika** i sin åpningstale 14. mars. FOTO: OLIVER SAMPULE

> **”De tradisjonelle lederne gjør aldri feil. Kongelig blod vil aldri tape ansikt.**
>
> **Chief Monze**, lokal chief og partner for norsk bistand.

De tre ramser opp ulike utfordringer, som det å finne markeder hvor jordbruksproduktene kan selges, mangelen på helsestasjoner i området og mangelen på aidsmedisiner lokalt for de mange aidssyke.

Garantert ukorrupte? På spørsmål fra Bistandsaktuelt om ikke den zambiske staten burde sørge for slike grunnleggende behov, og ikke et giverland som Norge, svarer Chief Hamsonde:

– Zambiske myndigheter har hele landet å ta seg av. Når pengene skal fordeles, er det ikke nok til alle. Derfor trenger vi bistand utenfra.

– *Korrupsjon er et stort problem i Zambia, og ifølge Transparency International har korrupsjonen økt under president Mwanawasas regjeringsperiode. Hvordan vil dere sørge for at disse midlene ikke misbrukes?*

– I dag er vi chiefer satt på sidelinjen (i bistandssamarbeidet, red.anm.). Det ønsker vi ikke å være. Dersom vi som tradisjonelle ledere blir mer direkte involvert i utviklingsarbeidet, vil vi ha mer kontroll med midlene. Vi ønsker å være kaptein på skipet, sier Hamsonde.

Han får støtte av Chief Monze:

– En tradisjonell leder er født leder. Det vil derfor aldri være noen diskusjon om vedkommendes karakter, sier Monze.

En chief sitter dessuten på tronen helt til han dør – og skiftes ikke ut slik som statsmenn.

– De tradisjonelle lederne gjør aldri feil. Kongelig blod vil aldri tape ansikt, sier Monze.

Menn med makt. Intervjuet mitt avbrytes av en offentlig tjenestemann på distriktsnivå. Han ønsker å hilse på de kongelige. Han bøyer seg ned, og går smilende mot dem med bøyde knær og utstrakt hånd, før han vel framme kneler og frambringer hilsenene.

– De tradisjonelle lederne har stor, stor makt. Liker de ikke det du sier, eller du trer inn i palasset deres på feil måte, kan de i verste fall bare reise seg og gå – selv om du skulle være en minister. Og du kommer aldri tomhendt til en zambisk konge. Før et valg utveksles det mange brune konvolutter mellom Chiefene og potensielle statsledere. De tradisjonelle lederne har stor makt også over hvem folk skal stemme på i et presidentvalg, hvisker min zambiske fotograf, Oliver Sampule.

Selv begynner jeg å skjønne de velmente rådene jeg har fått i forkant av intervjuet om ikke å stille for personlige, kritiske spørsmål om for eksempel flerkoneri. Og jeg er glad for at jeg i god, zambisk tradisjon har overbrakt gaver til de tre høyhetene.

– *Dere er tradisjonelle ledere, men ønsker samtidig å gå i bresjen for endring og framgang. Hvilke kulturelle tradisjoner mener dere at bør endres for å få dette til?*

– Alle vi tradisjonelle ledere har gått imot tradisjonen med seksuell rensning, hvor et mannlig medlem av familien overtar ektemannens plass når han dør. Vi oppfordrer også sterkt folket vårt om å avstå fra flerkoneri fordi denne tradisjonen fører til økt spredning av hiv/aids, forteller Hamsonde.

– *Hva med hekseri?*

Spørsmålet mitt skaper ivrig diskusjon på tonga-språket de tre lederne imellom. De ler høylytt, og rister på hodet, før samtalen oversettes:

– Det er jo ikke slik at noen åpent står fram og sier at «jeg er en heks». Men samtidig er dette et svært vanskelig spørsmål fordi hekseri nær-

I Zambia brukes norske bistandspenger til prosjekter som involverer tradisjonelle ikke-valgte ledere. Det har skapt debatt. Statssekretær Stenhammer svarer i dette innlegget på kritikken.

:DEBATT

FLYKTNINGREGNSKAPET 2007

– et unikt oppslagsverk for alle som jobber med flyktninger og asylspørsmål

Komplett statistikk over verdens flyktninger og internt fordrevne
Analyse av globale og regionale trender
Bakgrunnsartikler om 83 land
Artikler om ignorerte flyktninggrupper, Norge og europeisk flyktningpolitikk, murer mot flyktninger & militært-sivilt samarbeid
Oversikt over begreper, konvensjoner og regelverk
200 illustrerte sider med foto, kart og grafikk

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

Bestill Flyktningregnskapet 2007 på **www.flyktninghjelpen.no** Veil. kr 150,-

Prisen for uskyld

I Somalia blir 98 prosent av alle jenter omskåret – sjokket setter varige spor

GARBAHARREY (b-a): For å kunne tilby datteren en fremtid, for å kunne beskytte henne mot stigmatisering og misbruk og for å sikre familiens ære må Camilla (30) sikre datterens uskyld.

KJØNNSLEMLESTELSE

■ I SØR-SOMALIA:
GØRIL TRONDSEN BOOTH
(TEKST OG FOTO)

Ved hytteveggen står hun, jenta som ikke smiler, ikke gråter. Hun ser ikke på noen, hun ser heller ikke bort. Blikket er fjernt. Ansiktsuttrykket ubestemmelig. Det er nesten som hun ikke er der.

– Mulki, roper mora inne fra hytta, – kommer du Mulki? Jenta reagerer. Men det går ikke fort. Bena hennes er knyttet sammen med to rep. Med bittesmå skritt forsvinner hun inn døra på en fattig hytte provisorisk bygd av kvister, strisekker og presenning.

Mulki er 6 år gammel. I dag er det fire dager siden ritualet fant sted. Hun og ni andre småjenter ble lagt under kniven. De kvinnelige kjønnsorganene ble fjernet. Det er tradisjon i Somalia å omskjære døtrene når de er mellom 6 og 10 år gamle. 98 prosent av somaliske kvinner er omskåret. De aller fleste, over 80 prosent, med infibulasjonsmetoden. Infibulasjon er betegnet som det mest dramatiske inngrepet, hvor store deler eller alt av ytre kjønnsorganer blir tatt bort, for så å forsegle vaginalåpningen ved å sy igjen (se definisjon).

Tvilen har kommet. – Jenter skal ikke være «åpne», ifølge tradisjonen – det er vår kultur. Alle jenter må igjennom dette, sier Camilla, Mulkis mor.

Hvis Mulki ikke hadde blitt omskåret, ville hun aldri bli gift, ingen ville ha akseptert henne. Hun ville ha blitt utstøtt.

– Men nå i etterkant, sier moren videre, når jeg ser den smerten min datter må igjennom, lurer jeg på hva som er best. De første dagene klarte hun ikke engang å tisse. Jeg ble selv omskåret og mente min datter måtte tåle det samme som meg. Men jeg tror ikke jeg ønsker å omskjære min neste datter. Mulki har det vondt, hun er blitt syk.

Ubeskrivelige smerter. Mulki har ikke kommet over sjokket. Hun har ubeskrivelige smerter. Det forklarer hennes voksne medsøstre, fordi jenta selv sier ikke stort.

Fatuma Abdullahi Halane (25) arbeider for Kirkens Nødhjelp i Garbaharrey i Sør-Somalia med kjønnsrelaterte problemstillinger, blant annet kvinnelig omskjæring – eller kjønnslemlestelse, som mange velger å kalle det. Hun forklarer prosedyren for å gi en forståelse av hva Mulki nettopp har gjennomgått. Halane har selv vært der, og husker det alt for godt.

– Noen er heldige og får operasjonen utført på sykehus under bedøvelse. Mens de fleste jenter blir omskåret av landsbyens tradisjonelle omskjærer, hvor bedøvelse og medisiner ikke eksisterer. Jenta blir holdt fast av flere kvinner, blant dem ofte mor, mens omskjæreren klipper med saks eller skjærer med barberblad eller kniv. Det er ulike former for omskjæring. Noen fjerner litt, andre fjerner alt. Hos Mulki tok de alt. Noen syr, andre binder sammen beina så sårflatene skal gro mot hverandre. Resultatet blir stort sett det samme.

– Den mest vanlige formen for omskjæring i Gedo-distriktet er å fjerne klitoris, så vel som indre og ytre kjønnslepper, for så å sy igjen. Det blir igjen en liten åpning hvor urin og menstruasjonsblod skal kunne passere, men alt for ofte er åpningen alt for liten, forklarer Fatuma Halane.

Senskader. – Selve omskjæringen er et sjokk og fryktelig smertefull, men smertene senere i livet er vel så ille, fortsetter sosialarbeideren. Vaginalåpningen er for liten til at menstruasjonsblodet kan komme ut. Den er ofte for liten selv for urinen til å renne som den skal. Mange må – og enda flere burde – oppsøke lege for å få hjelp.

– Jeg hadde selv venninner på skolen som var fraværende hver måned under menstruasjonen. Dette gikk selvfølgelig også ut over jentenes skolegang. De fleste droppet ut eller ble til slutt bedt om å forlate skolen. Ingen våget å fortelle om årsaken til fraværet. Temaet er fryktelig skamfullt og vanskelig å snakke om.

– Å gifte seg tidlig blir for noen jenter den eneste løsningen. Da kan man få åpnet, kun litt, slik at et samleie skal kunne gjennomføres. Selv mange leger anbefaler ekteskap når problemene er så store. For min del har jeg utviklet nyreproblemer på grunn av komplikasjonene. Andre sliter med infeksjoner som ofte fører til at man ikke lenger kan få barn. De fleste kvier seg for å oppsøke lege på grunn av skam, og i tillegg er det et økonomisk spørsmål, sier Halane.

Bryllupsnatten. Bryllupsnattens sødme utvikler seg til en traumatisk opplevelse – for mange. Amino Dahir Sh. Ali giftet seg da hun var 16 år. Hun var som alle andre omskåret, og sydd godt igjen, som hun selv sier. Bryllupsnatten ble et mareritt. Vaginalåpningen var for liten til at brudgommen kunne penetrere. I frustrasjon og sinne ville han åpne sin nykomne kone med kniv.

– Jeg ble redd, og kjempet for livet, sier Amino Ali og viser fram lange arr både på bein og armer. Det ble en blodig kamp for 16-årige Amino. Skadet og redd gjemte hun seg i krattet på steppene utenfor landsbyen i en uke. Men det fantes ingen annen mulighet enn å vende tilbake til sin mann.

– Jeg fikk så en profesjonell omskjærer til å ordne problemet mitt, slik at mannen min skulle bli fornøyd og jeg skulle slippe smertene, fortsetter hun.

Tradisjonene ligger dypt i Somalias kultur og i Somalias befolkning, forandringer skjer ikke over natten, men litt etter litt, sakte, sakte...

Amino Ali er i dag en godt voksen kvinne med mange barn og barnebarn. I hele sitt voksne liv har hun selv praktisert som tradisjonell omskjærer. Hun har ikke tall på hvor mange hun har omskåret opp gjennom årene.

– Jeg har også omskåret mine fire døtre, men ikke mine ni barnebarn, de har jeg reddet, sier hun med stolthet.

For Amino Ali har nå stoppet sin praksis. Hun ble for fem år siden overbevist av lokale Kirkens Nødhjelp-ansatte om at omskjæring av jenter verken gagner jentene, mennene eller samfunnet.

Mulki (6 år) er blitt syk. Det er fire dager siden hun ble omskåret. Beina hennes er bundet sammen for at såret skal gro raskere.

> **Jeg er alene om denne jobben i Gedo-provinsen. Det hadde vært fint å være flere.**

Fatuma Abdullahi Halane (25), Kirkens Nødhjelp-ansatt i Garbaharrey i Sør-Somalia.

Hvert år blir 2 millioner jenter frarøvet sine kvinnelige kjønnsorganer. I Somalia blir 98 prosent av jentene omskåret, de fleste før de er 10. Smerten er enorm, sjokket setter varige spor og som voksen kvinne står problemene i kø. Men temaet er skamfullt å snakke om.

ULIKE TYPER OMSKJÆRING

Kvinnelig omskjæring er en fellesbetegnelse på ulike typer og grader av inngrep hvor ytre kjønnsdeler fjernes helt eller delvis, eller påføres annen varig skade og som foretas av andre enn medisinske årsaker

■ **Type I:** Delvis fjerning av klitoris.

■ **Type II:** Delvis fjerning av klitoris samt delvis eller fullstendig fjerning av labiae minora. (de små kjønnsleppene)

■ **Type III:** Delvis eller fullstendig fjerning av alle ytre genitalia og igjen-sying slik at urethral-åpningen dekkes av et infibulerende seil og vaginalåpningen forsnevres til ca. 1 cm i diameter (infibulasjon).

■ **Type IV:** Alle andre former, inklusive prikking og stikking i klitoris, strekking av klitoris og/eller kjønnslepper, kauterisering ved brenning av klitoris og omgivende vev. m.fl.

(Kilder: WHO, Norsk Gynekologisk forening.)

Mulkis lillesøster følger med på det som skjer. Om noen år må trolig hun også gjennom den samme smertefulle operasjonen som storesøsteren.

Camilla ammer sitt spebarn. Hun skulle ha vært på sykehuset og fått noe medisiner til den seks år gamle datteren Mulki, men de har ikke penger. Og medisiner i Sør-Somalia er mangelvare.

Trøbbel under fødsel. Amino Ali har sett skadene på nært hold og de største problemene kommer under fødsel, forteller hun. Omskjæring, spesielt infibulasjon (se faktaboks – definisjoner), er også årsak til fødselskomplikasjoner, blant annet forlenget utdrivningstid. Dette kan påføre både mor og barn alvorlige og også dødelige skader.

– Somaliske kvinner føder mange barn, gjerne ett i året. Ta min mor, hun fødte 14, sier Fatuma Halane.

For hver fødsel må kvinnene klippes for å kunne føde, for så å bli sydd sammen igjen etter fødselen. Nå lar de åpningen være stor nok til at mannen skal kunne penetrere. Arrdannelsene blir tykkere og tykkere, huden blir mindre og mindre elastisk og smertene større for hver fødsel.

– At mange kvinner sliter med seksuallivet, er det ingen tvil om, sier Halane.

Fritt vilt. Men hvorfor utsetter foreldre døtrene sine for dette?

– Mange tror det er bestemt av religion. Er du ikke omskåret, er du ingen god muslim. De fleste tror det er et religiøst krav for å beskytte jentas jomfruelighet. 'Åpne' jenter blir betraktet som løsaktige. Det er en skam både for mannen og familiene på begge sider.

En jente som ikke er omskåret er uren, sier Amino Ali.

Men sannheten er at omskjæring av kvinner har ingenting med religion å gjøre. Ritualet er basert på tradisjon, og praktiseres også i ulike trossamfunn. Det er mangel på informasjon og kunnskap. Til og med religiøse ledere støtter oss i kampen mot kvinnelig kjønnslemlestelse, forteller hun.

Forskjønning av kvinnens genitaler og holdninger til hva som er vakkert eller vulgært, har også vært en sterkt medvirkende årsak til at tradisjonen holdes ved like.

– Kvinner og menn beskylder hverandre for at denne praksisen fortsetter å eksistere. Menn klandrer kvinnene, og sier at det er mødrene som tar avgjørelsen om omskjæring. Mens mødrene klandrer mennene. Vi omskjærer våre døtre for å tilfredsstille deres kommende ektemenn. Gjør vi det ikke, er det ingen som vil ha dem. De vil bli utsatt for diskriminering og også gjerne voldtekt. Menn ser på jenter som ikke er omskåret som fritt vilt, konstaterer Ali.

> **Vi går fra hus til hus for å informere om kvinnelig kjønnslemlestelse.**

Amino Ali, tidligere tradisjonell omskjærer.

Omskjæring som levebrød. – En annen viktig årsak, sier den tidligere omskjæreren, med god innsikt, er at det er så mange tradisjonelle omskjærere som har sin inntekt fra dette arbeidet, det er et yrke. Å be dem om å stoppe sin praksis og gi opp sitt levebrød er fryktelig vanskelig. Hva skal de da leve av?

Amino Ali, talskvinnen i Garbaharrey Anti FGM Group, tror at én løsning på dette problemet kan være å tilby yrkesopplæring eller mikrolån for å gi kvinnene muligheten til å etablere seg på nytt.

– Det vil ta lang tid å forandre inngrodde holdninger, kanskje generasjoner. Vi er dessverre ennå altfor få som arbeider med dette temaet. Vi forsøker å påvirke folks holdninger, og vi konsentrerer oss spesielt om tradisjonelle omskjærere, religiøse ledere, kvinnegrupper og ungdomsgrupper. Ungdomsgruppene er de som forstår best. Det er her vi må ta tak. Unge menn i dag liker jenter som ikke er omskåret, sier Fatoma Halane, prosjektkoordinator i Kirkens Nødhjelp, Sør-Somalia.

Inne i hytta lar Mulki mor forsiktig få løfte opp kjolen for å vise besøket hvor godt beina er knyttet sammen. Hun ser sjenert ned i hendene som ligger foldet i fanget.

Somalia er ennå preget av krigens herjinger. Kamp mot omskjæring av jenter er en lite prioritert sak.

Svetteperlene glinser på den varme pannen. Mulki er ikke frisk. Om ti dager, sier de erfarne kvinnene i hytta, vil såret ha grodd og smertene vil bli mindre og mindre med tiden – helt til hun kommer i puberteten. ■

Gøril Trondsen Booth er norsk frilans fotojournalist.

SOMALIAS MANGE KRISER

Internasjonale og lokale organisasjoner i Somalia arbeider med å skape holdningsendringer rundt kvinnelig omskjæring ved å spre informasjon og kunnskap om det tabubelagte temaet. Med de har oddsene i mot seg. Kampen mot kvinnelig kjønnslemlestelse har ingen prioritet. Somalia har opplevd 15 år med krig, klankonflikter og anarki. Et land uten fungerende regjering, ingen statlige institusjoner, ingen statlige midler for humanitært arbeid. Et land først rammet av tørke, så flom, hvor dyr og mennesker dør av mangel på vann, mat og medisiner. Kampen mot kvinnelig kjønnslemlestelse drukner fort i det enorme behovet for humanitær bistand.

FAKTA

■ FGM/C – Female Genital Mutilation/ Circumcision – Kvinnelig kjønnslemlestelse/omskjæring.

■ Mellom 100 og 140 millioner kvinner i verden er omskåret.

■ Hvert år blir 2 millioner jenter omskåret.

■ FGM praktiseres i 28 land i Afrika, størst konsentrasjon i områdene rundt Sahel-beltet. FGM praktiseres også i noen land i Midtøsten og i Asia.

■ FGM praktiseres av folk fra ulike trossamfunn. FGM er basert på tradisjon, ikke religion.

■ 98 % av kvinner i Somalia er omskåret.

■ Selve inngrepet ved FGM kan føre til stort blodtap, infeksjoner, sjokk og i verste fall død.

■ FGM kan forårsake langtids komplikasjoner, et resultat av arrdannelse og forstyrrelser i drenering av urin og menstruasjonsblod, som kan forårsake kroniske infeksjoner, som igjen kan forårsake bekken og ryggsmerter, menstruelle problemer, infertilitet, nyrestein og nyresvikt, seksuell dysfunksjon og fødselskomplikasjoner.

Mer info:

www.nca.no

www.regjeringen.no – Plan for Regjeringens internasjonale arbeid mot kjønnslemlestelse av jenter (2003)

«Ma Ellen» gir Liberia nytt håp

Bistandsaktuelt fulgte Afrikas eneste kvinnelige president på distriktsturné

MONROVIA (b-a): For ett og et halvt år siden avla Ellen Johnson-Sirleaf presidenteden i Liberia. Hun er Afrikas første kvinnelige statsoverhode, og etter 14 år med borgerkrig kan det nå se ut til at landet er på vei mot en bedre fremtid.

VEST-AFRIKA

■ I LIBERIA:
GÖRREL ESPELUND (TEKST)
OG ERIC MILLER (FOTO)

– Dere kan ikke ta loven i egne hender. Vi vil at folk skal komme hit og investere og gi dere jobb, men hvis dere ødelegger statens eiendom, skremmer dere vekk de som skal hjelpe oss med utviklingen.

Ellen Johnson-Sirleaf står med hevet megafon og taler til folkemassene som er samlet i den lille landsbyen Haindii like ved Bong Mines i sentrale Liberia. Dagen før er en liten gutt blitt drept i distriktet, og i sin frustrasjon over hendelsen og over livet i sin alminnelighet har innbyggerne brent ned politistasjonen.

Gir håp. Når presidenten kommer til Haindii møtes hun likevel med jubel og sang. Hun tar seg tid til å hilse på kvinnegrupper og skoleklasser, og hun spør barna om hvordan de har det på skolen.

Men etter den formelle hilseseremonien lar hun folket få vite at hun ikke akter å akseptere vold og vandalisering.

– Da gjør dere vår jobb vanskeligere, og det kommer ikke til å føre til noen utvikling, roper hun.

Dette er folkets Ellen. Kvinnen som i annen valgomgang i 2005 slo fotballegenden George Weah og som lovet å gjenoppbygge landet og skape enhet.

At Ellen Johnson-Sirleaf besøker Haindii dagen etter opptøyene er en ren tilfeldighet. Den 68-årige presidenten har lagt vekt på å reise til landets ulike provinser og distrikter for å lytte til folket. Denne dagen er hun kommet til Fuamah District.

– Reisene betyr svært mye for meg. Jeg treffer vanlige folk, jeg snakker med dem og jeg får se hva slags forhold de lever under. Det er noe helt annet enn å høre på en delegasjon som de har sendt til meg, sier hun senere på dagen.

– Men enda viktigere er det at mine besøk gir folket håp. Og for min egen del; når jeg får se at barna smiler og at unge mennesker ikke lenger lever i total håpløshet, da ser jeg at det finnes en fremtid.

– Reisene betyr svært mye for meg. Jeg treffer vanlige folk, jeg snakker med dem og jeg får se hva slags forhold de lever under, sier **Ellen Johnson-Sirleaf**. Hun er Afrikas første valgte kvinnelige statsoverhode.

ALLE FOTO: ERIC MILLER

Folkelig. Ferden begynner tidlig på dagen med at den 15 biler lange konvoien forlater Ellen Johnson-Sirleafs hus i utkanten av hovedstaden Monrovia. Selv om hun innehar landets høyeste embede, har hun valgt å bli boende i sin egen villa. Det finnes dem som kritiserer henne for dette og mener at huset ikke er «verdig» en statssjef. Andre berømmer henne, og mener at valget av bolig er enda et bevis på folkeligheten hennes.

Målet for dagen er Fuamah-distriktet, men langs veien stanser presidenten og følget hennes i byer og landsbyer, hvor barn og kvinner har samlet seg for å hilse henne med sang.

Med håret innsvøpt i en turban og i en drakt av klassisk afrikansk stoff stiger presidenten ut av bilen. Hun snakker med barna langs veien og spør om de går på skolen. Hun hører på kvinnene og spør om de har såkorn.

Når svaret er nei, lover hun å ta opp saken med landbruksdepartementet.

Ung fred. Siden reiser hun videre. Til neste by. Og neste. Hun skjenner på en mann som ikke har sendt barna sine til skolen. Hun henstiller til en prest om å åpne kirkens lokaler frem til byen kan få en ny skole. Medarbeiderne hennes deler ut karameller til barna og en og annen sekk ris til kvinnene.

> ” Liberia er ikke lenger en forfeilet nasjon, men det er fortsatt en svært skjør stat.
>
> **Alan Doss**, sjef for FN-operasjonen i landet.

Under borgerkrigen var denne delen av landet kontrollert av Charles Taylor. Nå er freden snart fire år gammel, og 15 000 FN-soldater er i landet for å ivareta sikkerheten. Også presidenten blir beskyttet av FN, og i en åpen bil rett bak hennes kjører en håndfull bevæpnede nigerianere med blå hjelmer.

Spent. I løpet av den tiden hun har sittet med makten har hun fått Liberias hjul til å rulle i riktig retning. Riktig nok er arbeidsløsheten skyhøy og fattigdommen dyp, men barna går på skole og de internt fordrevne er reist hjem.

– Liberia er ikke lenger en forfeilet nasjon, men det er fortsatt en svært skjør stat, sier Alan Doss, sjef for FN-operasjonen i landet. Han ser fremskritt innenfor flere områder, bl.a. den økonomiske politikken, utdanning og infrastruktur. Med internasjonal hjelp bygger landet et nytt politikorps og en ny hær. En rekke reformer skal gjennomføres, men det fins urolige understrømmer og spenninger som fortsatt kan blusse opp når som helst. I den fasen landet nå er i, spiller presidenten en helt avgjørende rolle, mener Ross.

God sjef. – Hun er den første til å si at en god leder aldri arbeider alene, og hun har fått med seg meget gode medarbeidere, blant andre finansministeren. Men hun har også gjort svært mye selv. Hun har gjenopprettet Liberias anseelse i verden, og hun har en unik evne til i det ene øyeblikket å diskutere intellektuelt krevende spørsmål for så i det neste å diskutere prisen på bønner med kvinnene på markedet, sier Doss.

Men i takt med at Liberia forflytter seg fra krisetilstand til utviklingsland, har flere hjelpeorganisasjoner besluttet å legge ned sin virksomhet. Noen fordi deres mandat ikke dreier seg om utviklingsarbeid, andre fordi det ikke lenger finnes penger til prosjektene.

Straffes. Et eksempel er sykehuset i Bong Mines hvor presidenten ankommer ved lunsjtider. Sykehuset ble tidligere drevet av en tysk NGO som nå har forlatt virksomheten.

– Liberia straffes når vi nå begynner å utvikles. De sier at vi ikke lenger befinner oss i en nødsituasjon, og derfor forlater organisasjonene landet. Men regjeringen kan ikke ta over foreløpig. Vi trenger ennå noen år, og jeg skulle ønske at de internasjonale aktørene ville gi oss den tiden det tar før regjeringen eller private investorer kan ta over, sier Ellen Johnson-Sirleaf.

Etter enda en stopp, i gruvebyen Bong Mines, kommer president Johnson-Sirleaf endelig til den mottakelsesseremonien som venter i Haindii.

En etter en stiger de frem – guvernøren, lokale representanter, kvinnene, de eldre.

Ellen Johnson-Sirleaf blir lovprist for det hun hittil har gjort. Men listen med krav og ønsker fra distriktets innbyggere er lang. Veinettet må restaureres, en bro må bygges. Distriktet trenger bedre klinikker, skoler og et marked dit kvinnene kan gå for å selge varene sine.

Presidenten, eller Ma Ellen som de kaller henne her, hører på. Maner dem til enighet og forsoning. Hun sier at hun skal forsøke å innfri kravene deres, men at de også selv må ta ansvar. Etter flere tradisjonelle gaver og enda noen taler drar hun tilbake.

Veier viktig. På spørsmål om hvilke områder hun planlegger å prioritere den nærmeste fremtiden svarer hun: – Overalt hvor jeg reiser vil folk ha bedre veier. De fleste kan ikke nå frem til markedet med varene sine, sende barna på skolen eller komme seg til et helsesenter uten å gå mange, mange kilometer. Men det er dyrt å bygge veier, og jeg forsøker å dempe forventningene. Etterhvert kan vi sørge for mer akutte forbedringer; skoler, markeder og en oppgradering av de veiene som finnes.

Når hun sier dette, er det bare et par dager siden FN fjernet de sanksjonene mot diamanthandelen som ble innført mot Liberia i 2001. Riktignok er ikke diamanter like viktige her som i nabolandet Sierra Leone, men persidenten understreker likevel viktigheten av handelen som nå er blitt tillatt igjen.

Stolte. – Opphevingen av sanksjoner er viktig, for den betyr flere arbeidsplasser. Selskaper som har konsesjoner kan gjenoppta virksomheten, og mindre operatører kan etablere seg på de stedene hvor det finnes diamantforekomster. Dette kommer i sin tur til å minske trykket på hovedstaden, hvor tusenvis av arbeidsløse i dag driver omkring. Etter et og et halvt år som president mener hun at hennes mest vellykte sak hittil er at hun har har startet en gjenoppbyggingsprosess som har gitt menneskene tilbake håpet.

Liberias folk har fått nytt håp om en framtid fri for krig og vold.

Folk hadde stimlet sammen langs veien for å få et glimt av presidentens bilkortesje.

– En annen viktig sak er at vi har bygget opp landets relasjoner med resten av verden. Folk er stolte igjen over å være liberianere. Vi er ikke lenger en skammens nasjon.

Besøket i Fuamah-distriktet er over. De tradisjonelle danserne underholder utenfor lokalet. Kvinnene og barna trenger seg sammen for å få et glimt av presidenten, og fra høyttalerne strømmer tonene av Eddy Grants «Give me hope Joanna». Men Joanna er – ikke overraskende – byttet ut med «Ma Ellen». Gi oss håp for fremtiden, Ma Ellen! ■

Görrel Espelund er svensk frilansjournalist med mangeårig erfaring fra Afrika. Hun skriver blant annet for Svenska Dagbladet.
Eric Miller er sørafrikansk fotograf.

ELLEN JOHNSON-SIRLEAF

■ Ellen Johnson-Sirleaf ble født i 1938 i Monrovia. Familien stammer fra de frigitte slavene som grunnla Liberia. Hun tok eksamen ved College of West Africa i Monrovia og fortsatte senere studiene i USA. Hun avla økonomieksamen på Harvard University.

■ Johnson-Sirleaf innledet sin politiske karriere i William Tolberts regjering, blant annet som finansminister. Tolbert ble avsatt i et kupp og Johnson-Sirleaf dro i eksil da Samuel Doe tok over som president.

■ Hun vendte tilbake til politikken i 1985, men ble fengslet etter å ha uttrykt kritikk mot Does militærregime. Hun gikk senere på ny i eksil og innledet en internasjonal karriere som økonom.

■ Johnson-Sirleaf ga støtte til Charles Taylors opprør mot Samuel Doe, men tok senere avstand fra hans stadig mer brutale regime. Under valget i 1997 stilte hun som kandidat, men fikk bare ti prosent av stemmene. Taylor, som i disse dager må møte for Haag-domstolen anklaget for krigsforbrytelser i Sierra Leone, anklaget henne for høyforræderi og fengslet henne.

■ Under presidentvalget i Liberia i 2005 kom hun på andreplass i første valgomgang, men vant i neste runde mot én tidligere fotballsstjerne, George Weah. «Ma Ellen» ble tatt i ed som president i januar 2006. Ellen Johnson-Sirleaf er skilt og har fire barn og seks barnebarn.

:HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

FOTO: CF WESENBERG, KOLONIHAVEN

1. Hvem er dette?
2. Hvilket søramerikansk dyr er verdens største gnager?
3. I hvilket land er Dakar hovedstad?
4. Hvilket land ble tidligere kalt Nyasaland?
5. Hvor mange store og små språk snakkes rundt omkring i India?
6. Hvilken revolusjonær, åndelig leder kom til makten etter Sjahens fall i Persia (Iran)?
7. Hva betyr egentlig Lama på tibetansk?
8. Har Det internasjonale pengefondet over 200 medlemsland?
9. Hva heter Tanzanias mest kjente nomadefolk?
10. Hvilken grusom handling utførte swahili-araberne mot Malawis innbyggere på 1800-tallet?
11. Hva heter Madagaskars hovedstad?
12. Hva kalles de enorme gresslettene i Argentina?
13. Hva er Costa Ricas offisielle språk?
14. Når opphørte borgerkrigen i Liberia, som har lagt hele landet i ruiner?
15. Hva heter det andre store språket i Afghanistan, i tillegg til pashtu?
16. Hvem var den første mannlige statsråd i Norge som tok ut fem ukers pappapermisjon for å være hjemme med familiens yngste?
17. Elfenbenskysten er verdens største produsent av to jordbruksprodukter, hvilke?
18. Hva heter Kongo-Brazzavilles naboland i vest?
19. Hva var navnet på Zimbabwe før selvstendigheten i 1980?
20. Hva heter direktøren i UNEP (FNs miljøprogram)?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

FEM EKSPERTNØTTER:

1. Hva heter presidenten i Den Internasjonal Røde Kors-komitéen?
2. Hvor lang er den kinesiske mur?
3. I hvilket år ble Den afrikanske union stiftet?
4. Hvilket år ble Det kongelige norske utenriksdepartement opprettet?
5. I hvilke to land hhv. begynner og slutter Zambezi-elven?

SVAR:

Alt rett:	Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19:	Verden trenger deg.
10-14:	Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9:	Ikke så verst.
1-4:	Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0:	Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

1. Helga Hjetland, leder i Utdanningsforbundet og ny styreleder i FN-sambandet.
2. Flodsvin (kapybara).
3. Senegal.
4. Malawi.
5. 800.
6. Ayatollah Khomeini.
7. Prest, øverste.
8. Nei. 184.
9. Masaier.
10. De solgte titusenvis som slaver.
11. Antananarivo.
12. Pampas.
13. Spansk.
14. 1996.
15. Dari.
16. Erik Solheim
17. Kaffe og kakao.
18. Gabon.
19. Sør-Rhodesia.
20. Achim Steiner.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. Jacob Kellenberger.
2. 6000 km.
3. 2002.
4. 1905.
5. DR Kongo og Mosambik.

Turist-boom i Afrika

Stadig flere jakter på unike naturopplevelser – kan gi økonomisk vekst også i fattige områder

Turist-strømmen til Afrika sør for Sahara vokser raskere enn noe annet sted på kloden. Inntektene fra reiselivet er i ferd med å passere bistanden fra de vestlige giverne. Nå jobbes det for at pengene skal nå de fattige.

TURISME

■ PER-IVAR NIKOLAISEN

«Det rasler i løvverket bak meg. Jeg tverrvender – og glaner måpende inn i et svært gorillafjes, bare femseks meter unna. Hvor lenge har disse øynene stirret på meg? Jeg går ned på kne for å se så underdanig ut som mulig. Hårene på hodet til hannen står rett opp, hjørnetennene er fullt synlige, irisene i de ellers myke, brune øynene glitrer gult.»

Naturopplevelser som denne fra Rwanda, hentet fra reiseekspert Arild Molstads bok «Hvor skal vi reise før det er for sent»?», gir penger i kassen for Afrika sør for Sahara. Regionen hadde den hurtigst voksende turistindustrien i hele verden i året som gikk. Mens den globale turiststrømmen økte med 4,5 prosent, var veksten for Afrika sør for Sahara hele 9 prosent. Økningen i turismen er langt større enn den samlede økonomiske veksten. I ledelsen ligger landene Kenya, Sør-Afrika og Mosambik – med sistnevnte som den store vinneren.

Endrer reiserutene. Motivasjonen for å reise har endret seg, går det frem i notatet «Tourism: An opportunity to unleash shared growth in Africa» fra Verdensbanken. Det kommer Afrika til gode. Det har for lengst vært et skifte mot mer uavhengig reisevirksomhet – vekk fra de klassiske pakketurene med sol og strand. Europeere, amerikanere og asiater har bedre muligheter til å nå Afrika enn før, særlig med utbyggingen av knutepunkter som Johannesburg, Nairobi, Addis Abeba og Lagos. Afrikanerne selv reiser også mer enn tidligere.

– Jeg forstår godt at mange velger Afrika sør for Sahara som reisemål. Det er en fantastisk region. Jeg har selv bodd der i nesten ti år, og vet noe om akkurat det. En blomstrende turistnæring i Afrika er et utmerket virkemiddel for å skape vekst og utvikling, uavhengig av bistand, sier lederen i utviklingsministerens analyseavdeling, Hege Hertzberg.

Den erfarne reiselivsrådgiveren og fotojournalisten Arild Molstad skriver om hvordan turismen kan bidra til utvikling dersom den gjøres på en ansvarlig måte.

– Bærekraftig turisme kan være et vesentlig bidrag til verdiskapning for millioner av mennesker, ikke minst i den tredje verden. Verdensbanken og de fleste andre bistandsorganisasjoner har lenge vært tilbakeholdne med å bruke turisme som et verktøy for å bekjempe fattigdom. Nå øker engasjementet, mener Molstad.

Gode inntekter. Turisme er en av de viktigste eksportvarene og en ledende kilde til utenlandsk kapital for hele 46 av de 49 minst utviklede landene i verden. Ifølge African Business tjente afrikanske land svimlende 21,5 milliarder dollar på turismen i 2005. Denne pengestrømmen er allerede større enn bistanden fra de ti største giverlandene. Et land som Kenya tjente i 2005 rundt 579 millioner dollar på turisme, mens de fikk 768 millioner i bistand. Med den siste utviklingen i antall turister forventer man at inntektene bare øker.

– Når bærekraftig turisme blir en del av den internasjonale utviklingspolitikken, kan den bidra til at vi når tusenårsmålene, sier generalsekretær Francesco Frangialli i UNWTO, Verdens turismeorganisasjon.

FN-organisasjonen har gjennom sitt program for bærekraftig turisme og fattigdomsreduksjon jobbet for å knytte veksten i turismen til tusenårsmålene. Den fremhever turistindustriens muligheter til å skape arbeidsplasser på den fattige landsbygda.

– Markedet kommer til deg, du trenger ikke komme til det. Turisme er på denne måten en økonomisk aktivitet som raskt kan bidra til fattigdomsreduksjon, uten at folk trenger å flytte på seg, sier presseansvarlig Marcelo Risi i turismeorganisasjonen.

Småbedrifter kan selge varer og tjenester innenfor et bredt spekter – fra mat og håndverk til bygg og anlegg.

Fredsskapende. Turismen kan også føre med seg andre positive effekter. Nylig var Uganda vertskap for den fjerde interafrikanske konferansen om fred gjennom turisme. Flere og flere ser på turismen som et middel til å få tidligere bitre fiender til å samarbeide.

Arild Molstad har på oppdrag for Utenriksdepartementet tidligere undersøkt hvordan reiseliv kan være fredsskapende, hvis det gjøres på den riktige måten. I Sri Lanka forsto myndighetene at bærekraftig, kultur- og naturbasert turisme sprer velstand mer effektivt enn den tradisjonelle strandturismen.

– Satsing på verdensarv-turisme kunne gi marginaliserte grupper og landsbybefolkning et livsgrunnlag, forklarer Molstad.

Sri Lanka har syv steder på listen over slike natur- eller kulturseverdigheter som UNESCO definerer som menneskehetens arv, bare en av dem er ved kysten.

Alt inkludert. Mange land i Afrika mangler derimot planer og strategier for utviklingen av turistsektoren, særlig med tanke på hvordan veksten skal komme de fattige til gode. Leder Walter Reif i hotell- og restaurantforbundet i Kenya sa nylig til nyhetsbyrået Reuters at han så en økende tendens til at internasjonale turoperatører opererer med pakker der alt er inkludert – noe som fører til at de lokale småbedriftene sitter igjen med lite av inntektene.

– I noen afrikanske land forsøker man å utvikle turistnæringen og lokalsamfunnet i fellesskap. Lokalsamfunnet i for eksempel Zambia involveres i turismen. Man pløyer overskudd fra denne næringen tilbake i lokalsamfunnet – til skole, veier og helse. Slik får man også redusert omfanget av krypskyting som lokalbefolkningen tidligere har tydd til for å skaffe mat. De får i stedet andre inntektskilder. Lykkes de med en slik strategi, er turistnæringen med på å bekjempe fattigdom og skape utvikling, mener Hege Hertzberg.

– Dette handler om å styre turismen, vite hva man gjør og føre en ordentlig politikk. Ensidig prioritering av økonomisk profitt kan gå på bekostning av den økologiske balansen og folks næringsgrunnlag. Det er heller ikke bra om inntektsmulighetene for lokalbefolkningen i første rekke er knyttet til kriminalitet og prostitusjon, påpeker hun.

Økende press. Antall turister i verden vil trolig dobles innen 2020, til hele 1,6 milliarder reisende. Afrika vil ta sin del av dette. Skeptikerne er bekymret for det økende presset mot sårbare kulturer og naturområder når turismen vokser seg stadig større. Kulturene utvannes og det biologiske mangfoldet rammes, mener de.

Reiseentusiast Arild Molstad tar for seg en rekke av utfordringene. Han viser til rapporten «Forging links between protected areas and the tourism sector: How tourism can benefit conservation» fra FNs miljøprogram (UNEP). Den beskriver hvordan turisme som oftest bidrar til at sårbare områder blir tatt vare på. Molstad peker på at turismens globale vekst i dramatisk grad har hevet verdien på utviklingslandenes kultur- og naturressurser. Det er penger å tjene både for landene og turoperatørene på en bærekraftig turisme:

«Ingen tjener på at korallrev blir knust for å bygge hoteller, at sandstrender forsøples og forminskes, at monumenter og landemerker forringes, at landsbyer og stammekulturer mister sin egenart. Overtramp som disse er verken etisk forsvarlige eller forretningsmessig smarte», skriver han. ■

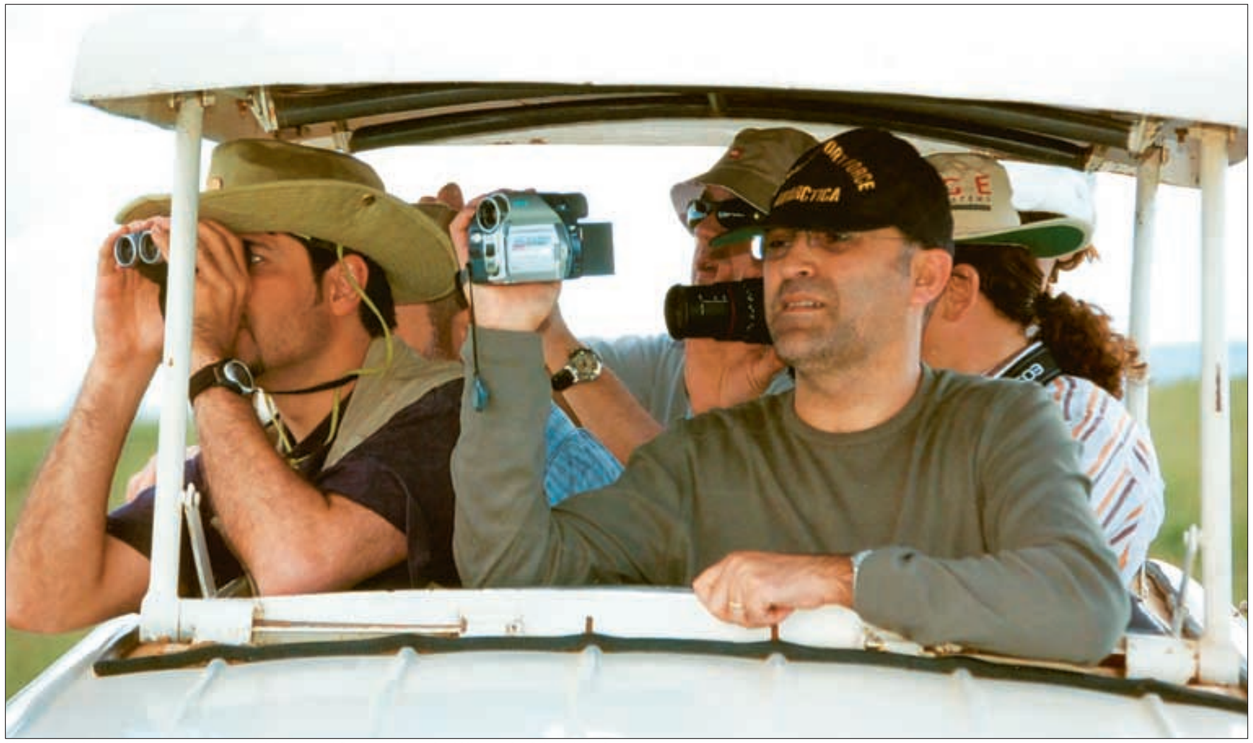

Mens den globale turiststrømmen økte med 4,5 prosent i fjor, var veksten for Afrika sør for Sahara hele 9 prosent. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

ØKONOMI

> Når bærekraftig turisme blir internasjonal utviklingspolitikk, kan det bidra til at vi når tusenårsmålene.

Francesco Frangialli, generalsekretær i Verdens turismeorganisasjon.

Stadig flere turister får øynene opp for de unike naturopplevelsene som Afrika har å by på. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

TURISTER TIL AFRIKANSKE LAND

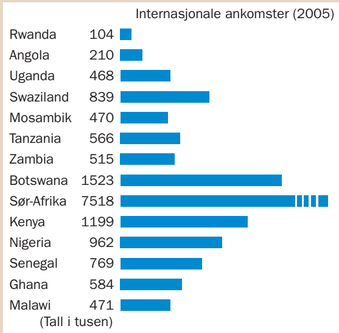

Kilde: UNWHO/African Business

TURISTSTRØMMEN TIL AFRIKANSKE LAND

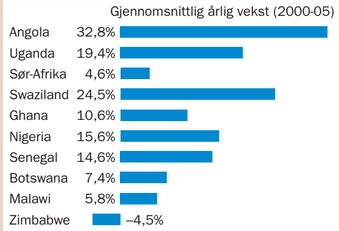

Kilde: UNWHO/African Business

TURISME OG BISTAND

■ Verdens turismeorganisasjon (UNWTO) er et FN-organ som har som mål å bistå land i utviklingen av turistsektoren.

■ I 2006 hadde organisasjonen 150 medlemsland og 300 støttemedlemmer blant ulike store aktører i privat sektor. Fokuset er spesielt rettet mot utviklingsland.

■ Arbeidet dreier seg om alt fra å utarbeide såkalte masterplaner for turistsektoren i et land til rådgiving i enkeltprosjekter. Organisasjonen har også utviklet globale, etiske retningslinjer for turisme:

www.world-tourism.org/code_ethics/eng/global.htm

ØKONOMI

Verdensbanken vil ta gribbefondene

Verdensbanken vil bruke gjeldsreduksjonsordningen (Debt Reduction Facility) i kampen mot såkalte gribbefond. De tvilsomme fondsselskapene er kjent for å kjøpe opp statsgjeld, for så å kreve den inn på svært tøffe vilkår.

En britisk domstol dømte nylig Zambia til å betale 14 millioner dollar til gribbefondet Donegal International. Pengene hadde det svært fattige landet i utgangspunktet lånt av Romania til innkjøp av landbruksmaskiner på 1970-tallet. Like før de to landene var i ferd med å komme frem til en gjeldsavtale, kjøpte gribbefondet opp den skakkjørte gjelden.

– Gribbefondene er en trussel mot arbeidet for gjeldsslette, sier **Danny Leipziger** (bildet), visepresident for fattigdomsreduksjon og økonomisk strategi i Verdensbanken.

Banken vil derfor forlenge ordningen der den kjøper opp gjelden de aller fattigste landene har til kommersielle aktører. Samtidig oppfordrer de alle kommersielle og statlige kreditorer til å bidra med gjeldslette, heller enn å selge gjeldskravet videre til kreditorer som ikke har intensjoner om dette.

– Vi vil jobbe videre med myndigheter og kommersielle aktører som følger spillereglene, for å finne tiltak som kan beskytte de fattige landene mot gribbefondene, sier Leipziger. ■

Første afrikanske land nær tusenårsmålene

Fattigdommen i Ghana går kraftig tilbake, ifølge en fersk levekårsundersøkelse fra det nasjonale statistikkbyrået i landet. Fra 1998 til 2005 ble andelen mennesker som lever i fattigdom redusert fra 39,5 prosent til 28,5 prosent, meldes det i en pressemelding fra Verdensbanken. Tilbake i 1991 levde 51,7 prosent i fattigdom. Ghana kan dermed nå tusenårsmålet om å halvere fattigdommen i forhold til 1990-nivå i løpet av det kommende året – det første landet i Afrika som klarer dette.

Ghana er også det landet i Afrika sør for Sahara som har høyest andel av befolkningen med tilgang til elektrisitet (55 prosent) hvis man ser bort fra Sør-Afrika. Veinettet økte fra 25.000 kilometer i 2000 til 60.000 kilometer i 2005.

Den store trusselen mot velferdsbedringen er derimot mangelen på energi, noe som kan sette kampen mot fattigdommen tilbake. Verdensbanken bevilget nylig 110 millioner dollar i IDA-bistand til Ghana, for å støtte opp under videre utvikling. ■

Vil ikke stoppe elfenbenshandelen

Handelen med elfenben øker, ifølge eksperter avisen East African Standard har snakket med. Før forbudet mot slik handel på 1980-tallet ble det drept rundt 100.000 elefanter årlig. Nå skal tallet ha passert gamle høyder. De siste undersøkelsene fra organisasjonen Save the Elephant viser at smuglingen i hovedsak går til Asia. Lokale medier har fortalt hvordan flere politikere og fremtredende forretningsmenn har vært involvert i handelen.

I tillegg vil flere afrikanske land nå heve det 20 år gamle forbudet mot handel med elfenben. De såkalte elefantstatene er riktignok delt i spørsmålet. De vestafrikanske landene mener at forbudet må bestå. Men blant de store landene i Øst-Afrika og det sørlige Afrika, er det bare Kenya som vil videreføre det. Uenigheten mellom de to naboene og samarbeidspartnerne i viltforvaltningen, Kenya og Tanzania, karakteriseres som en «kald krig». Tanzania vil ha tillatelse til å selge 100 tonn elfenben.

Til tross for at flere land i det sørlige Afrika hevder de har for mange elefanter, viser den årlige statusrapporten at populasjonen er mellom 470.000 og 690.000, mellom ti og 20 prosent av det den var i 1930- og 40-årene. ■

Elefanten Tantor kan ikke lenger føle seg like trygg på sin ferd gjennom Øst-Afrikas skoger. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

BISTANDSBRANSJEN

Svingdørskulturen i bistanden

Av John Y. Jones

:KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

Er det luksus å stille spørsmål om habilitet i et lite land som vårt? Må vi leve med gjenbruk av de få kompetente ressursene vi har? Og blir i så fall Terje Tvedts advarsel mot det han kaller svingdørskulturen i norsk bistands- og utenrikspolitikk, bare akademisk pirk?

Man skal ikke grave mye for å se at NUPIs nye leder Jan Egeland, som Tvedt vier spesiell oppmerksomhet, ikke er alene om å bemanne svingdørene i *det norske godhetsregimet*. Det vil den se som tar bryet med å legge stabslistene fra norske forskningsmiljøer ved siden av, for eksempel, de for statssekretærer, nordmenn i lukrative, skattefrie Verdensbankstillinger og oppdrag, eller i konsulentselskaper, gjerne registrert i mer skattevennlige land.

Svingdørssyndromet er velkjent. Tvedt har bare satt navn på det. Norsk navn. Den store nyheten er vel at dette i det hele tatt er en nyhet. Kanskje ville det få for store konsekvenser for *for* mange hvis man skulle ta det på alvor? En Barth Eide, en Holst eller en Haaland Matlary er tilfeldige eksempler på navn vi finner fra forskjellige fora innenfor utredning, media, forskning og utenriks- og forsvarspolitikk. De har innlagte hvileskjær fra offentlige verv med oppdrag i akademia. Men er slikt alltid betenkelig? Er ikke kompetanse betinget av nærhet og erfaring, og nettverk kilden til erfaringsutveksling og berikende, ja endog nødvendig kommunikasjon?

Ja, hvor går egentlig grensen mellom å kunne et område, og det å være det for nært? Ta for eksempel dette: En meget ettertraktet kompetanse, tidligere statssekretær, konsulent i Verdensbanken, rådgiver i FN, og konsulent i Econ – Olav Kjørven. Han har til og med tatt flere runder i døra. Er det helt uproblematisk at man, som Kjørven, først rekrutteres fra Verdensbanken til Utenriksdepartementet, dernest utformer norsk politikk overfor Verdensbanken én dag, implementerer den fra Verdensbankens kontor på Pennsylvania Avenue den neste, for så å evaluere sin gamle politikk fra Econs kontor i Oslo den tredje, før han går tilbake til en ny Verdensbank og senere FN-toppjobb? Er dette bare optimal ressursbruk?

Alejandro Bendaña leder den internasjonale korrupsjonsgruppen IICG, og i sin nye bok «Fighting Corruption: A Southern Perspective» utfordrer han selve korrupsjonsforståelsen. Bistand, privatisering, private-offentlige oppdrag og dype korruptive strukturer gjør habilitet og uavhengighet til kjernepunkt: Et strategisk skifte i fokus eller en skjult føring i oppdragsbeskrivelse kan åpne eller lukke for muligheter for viktig innsikt. Habilitet blir ikke bare et spørsmål om å sikre akademisk kvalitet. Svingdørssyndromets incestuøse natur har å gjøre med mulighet for sannhet så vel som manipulering. Uten habilitetsbasert tillit mister vi muligheten til å handle rett. I Storbritannia stoppet nylig Tony Blair en rettsforfølgelse av et 43-milliarder-punds flysalg til Saudi Arabia. Rettsaken svekket kampen mot terror ved å ramme en god alliert, mente Blair. At den sikret britisk BAE storkontrakter og arbeidsplasser, nevnte han ikke. «Hver gang britiske ministre reiser utenlands og prediker for korrupte diktatorer, vil de få dette i fleisen!» skriver Bendaña.

Er det sant at vi har så få kompetente her i landet at gjenbruk er nødvendig?

Det er i denne sammenhengen ekstra betryggende at korrupsjonsjeger Eva Joly har kommet på den norske banehalvdelen med sin erfaring fra det dypkorrupte Frankrike. Hun tror ikke vi i Norge er spesielt uskyldige. Etter noen måneder hos Verdensbanken i vår fikk Joly mer å slite med enn godt var. Hennes samarbeidspartner denne våren, Wolfowitz, ble av utviklingsminister Solheim rost for sin nulltoleranse for korrupsjon. Han har nettopp måttet gå på grunn av – korrupsjon. At det tok nesten to år før korrupsjonen fikk denne konsekvensen, har få fått med seg.

Egeland er ikke anklaget for korrupsjon. Men han ser heller ingen habilitetsproblemer med sine runder i svingdøra. Men vi andre bør nok, som Tvedt, likevel kunne stille noen spørsmål: Når blir kompetanse og erfaring til noe som undergraver nødvendig avstand i nye oppdrag? Er det nok å bytte hatter og visittkort? Og: Er det sant at vi har så få kompetente her i landet at gjenbruk er nødvendig?

I tillegg til kompetanse, egeninteresse og nettverk kommer selvsagt ambisjonen om økonomisk makt og innflytelse inn og kompliserer fortellingen om det norske godhetsregimet. I forholdet til FN åpner dette for nye spørsmål. Utviklingsminister Erik Solheim redegjorde 19. april 2006 for sitt krav om flere nordmenn inn i FN-apparatet, der vi med dagens 80 ansatte er «underrepresentert». Regnestykket er tvilsomt. Befolkningsmessig utgjør Norge godt under 1 promille av et samlet FN. Men vi var FNs syvende største bidragsyter i fjor, og det gir oss økonomiske rettigheter, mener Solheim. Se det var mer ærlig! Men bør vi bruke slik logikk som rambukk for å kreve dører – svingdører – åpnet spesielt for nordmenn, eller skal vi respektere verdensorganisasjonens naturlige plikt til å ansette etter kompetanse og nasjonal representativitet, og ikke økonomisk makt? Skjønner vi i tilfelle rekkevidden av slike norske krav?

Norges omdømme i verden kan for tiden synes å være teflonbeskyttet med saker som miljø, velferdsstat og gjeldsslette på skrytelista. Men dette trenger ikke vare lenge med de karriereambisjoner regjeringen har overfor FN. Det kan være lurt å ta svingdørsdebatten alvorlig: Vi bør snakke mer dempet om «good governance» og «nulltoleranse for korrupsjon» som betingelse for den hjelp vi bringer til de fattigste landene, land som vi ensidig stempler som korrupte. Statoil i Iran og Kværner i Guantanamo gir grunn til ydmykhet. Kanskje vi rett og slett bare skal satse på å øke arbeidet med egen kompetanse, korrupsjon og habilitet i første omgang? Et sted å begynne er å flytte korrupsjons- og habilitetsjeger Joly til et nytt, uavhengig kontor lagt under det øvrige rettsapparatet. Bort fra godhetsregimets svingdørsmiljøer.

(Kronikken har tidligere stått på trykk i Bergens Tidende.)

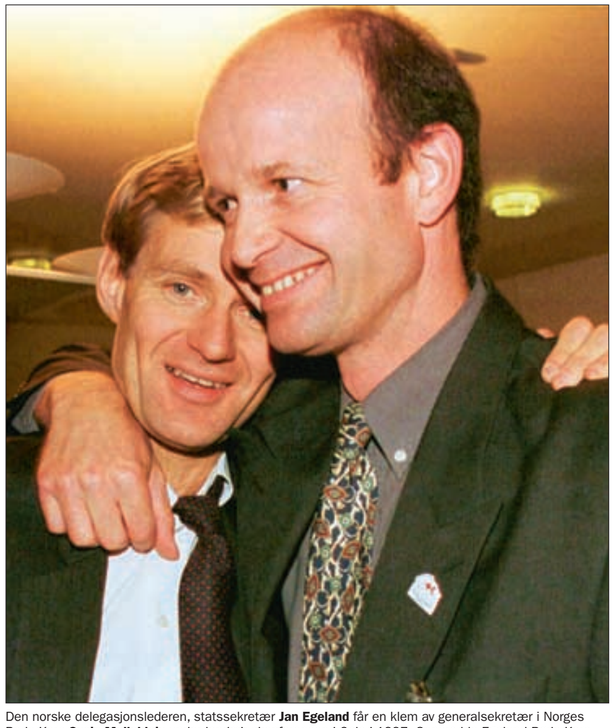

Den norske delegasjonslederen, statssekretær **Jan Egeland** får en klem av generalsekretær i Norges Røde Kors **Svein Mollekleiv** under landminekonferansen i Oslo i 1997. Senere ble Egeland Røde Korssjef, visegeneralsekretær i FN og nå NUPI-styreleder. FOTO: SCANPIX/ERIK JOHANSEN

John Y. Jones er seniorrådgiver i organisasjonen Networkers South-North.

Vi ønsker oss selv og våre lesere en riktig god sommerferie!

Neste utgave av Bistandsaktuelt utkommer fredag 24. august.

bistandsaktuelt

FATTIGDOM

«Én-dollar-mannen»

Av Vicky Buhanza

Jeg har en venn som bor i landsbyen Rungwe Mpya. Han heter Manufari Mpagamye, er 49 år gammel, har kone og fem barn. I Norge hadde vi trolig vært venner på Facebook. Vi tilhører nemlig begge waha-stammen fra vestre Tanzania. Men Manufari vet ikke hva Facebook er, heller ikke Internett. Han har sett en mobiltelefon, men det er ingen mobildekning i Rungwe Mpya. For tre måneder siden fikk han sin første radio, og var utrolig lykkelig.

Jeg har stor sans for Manufari. Han er nesten alltid blid, og jobber hardt som småbonde i landsbyen. For noen år siden bygget han sitt eget hus med vegger av brente murstein og tak av gras. Han greier seg, som han sier.

Manufari er interessant som et eksempel på hva som egentlig ligger i et statistisk begrep. Etter å ha sittet noen timer og intervjuet Manufari, finner vi nemlig ut at han lever akkurat på FNs fattigdomsgrense – altså på én amerikansk dollar dagen. Manufari kan altså kalle seg «The One Dollar Man».

Hva vil det egentlig si å leve på FNs fattigdomsgrense? Manufari er en sterk og arbeidsom mann. Hver morgen går han og kona til åkeren, som ligger noen hundre meter fra hjemmet i landsbyen Rungwe Mpya. Han jobber på åkeren mange timer hver dag, enten det regner eller – mer normalt – sola steiker.

Men det er ikke det harde arbeidet som bekymrer Manufari. Det er utgiftene han må dekke hver måned. 30 000 shilling (150 kr) skal dekke det mest nødvendige av matvarer som han ikke kan dyrke selv. Det vil si matolje, raffinert sukker og salt. I tillegg må han kjøpe lampeolje, fyrstikker og av og til litt trekull. Andre utgifter er klær og sko, først og fremst skoleuniformer for de fem barna.

– Jeg lever av det vi selger fra avlingene våre. Bønner er viktigst, men jeg dyrker også litt tomater og andre grønnsaker. Jeg har ganske mye å selge, problemet er bare at ingen har noe særlig med penger i landsbyen vår. Det vil si at mange selger de samme varene og prisene er lave, sier Manufari.

Manufari Mpagamye (t.h.) foretrekker livet i landsbyen. Og nå har han fått seg radio. FOTO: VICKY BUHANZA

SETT FRA SØR

Victoria Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam, Tanzania.

Livet dreier seg om å få penger nok til det aller mest nødvendige og samtidig ha helse til å kunne arbeide hardt.

Manufari Mpagamye, bonde i Tanzania.

Landsbyen Rungwe Mpya har 7000 innbyggere og ligger i Kigoma region, på veien mot saltfabrikkene i Uwinza. Vi kjører gjennom åpne og flate sletter med småskog, før husene i Rungwe Mpya dukker opp. Også i landsbyen er det god plass. Hvert hus har minst 10 mål tomt, og det er også jord som kan dyrkes i utkanten av landsbyen. Nesten alle som bor i Rungwe Mpya er småbønder.

– For oss i landsbyen dreier livet seg om å få penger nok til det aller mest nødvendige, og samtidig ha helse til å kunne arbeide hardt fysisk, sier Manufari.

Manufari og familien bor i omgivelser som mange i vesten drømmer om. Her er det god plass, åpne vidder og nær kontakt med naturen. Temperaturen er i gjennomsnitt 25 grader og sola skinner ofte.

Manufari sier han føler stor glede ved å se barna vokse opp. Han smiler også ofte, og virker full av energi. Men han vil ikke karakterisere seg selv om en lykkelig mann.

– Jeg er ofte bekymret. Det dreier seg nesten alltid om økonomi og sikkerhet, sier han.

Manufari har, i motsetning til de fleste andre i Rungwe Mya, opplevd noe annet enn landsbylivet. Han har nemlig arbeidet og bodd i byen Kigoma, 130 kilometer unna. Der jobbet han som kontorassistent på et vannprosjekt.

– Å ha fast månedslønn er fantastisk. Da kommer pengene uten at du trenger å slite. Jeg sparte alt jeg kunne da jeg arbeidet i Kigoma, og jeg klarte å nå mitt store mål som var å bygge mitt eget hus i landsbyen min. Dessuten fikk jeg kjøpt en sykkel til redusert pris, sier Manufari, og viser fram den sorte, kinesiske sykkelen, som etter 15 års bruk fortsatt er svært godt vedlikeholdt.

– Sykkelen gjør at jeg kommer til byen Kasulu og kan selge varene mine til en bedre pris enn her i landsbyen. Uten sykkelen hadde jeg vært mye fattigere, sier Manufari.

Manufari filosoferer over begrepet fattigdom ved å sammenligne livet i landsbyen Rungwe Mpya og byen Kigoma.

– Vi er fattige her i landsbyen, men det gjelder så å si alle som bor her. I og med at vi kan dyrke vår egen mat, går vi aldri skikkelig sultne til sengs. I en by er alt dyrt. Bare å leie et lite rom kan koste mye penger. Uten fast jobb må det være et frykteliig slit å bo i byen. Samtidig er det mer penger i byene, sier Manufari Mpagamye. ■

:GADOS VERDEN

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Globaliseringens geografi

LITTERATUR

Av Jarle Hårstad

BOKANMELDELSE

Le Monde Diplomatique:
«Globaliseringens atlas».
Pax Forlag, 2007.

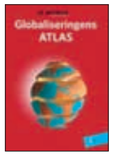

Med sine 192 sider synliggjør «Globaliseringens atlas», som er laget av avisen Le Monde Diplomatique, et stort antall fenomener i vår globaliserte tidsalder. Her får vi oversikt over geopolitiske styrkeforhold, klimaforverring, forurensning, reduserte vannforekomster, overfiske, befolkningsøkning, sykdommer, fattigdom, sosial eksklusjon, migrasjon, handelsstrømmer, global arbeidsdeling, privatisering – og mye annet.

Det legges stor vekt på å synliggjøre hvem som er globaliseringens vinnere og tapere. Som ventet går de store hovedstrømmene i vare- og kapitalutvekslingen mellom USA, Vest-Europa og Øst-Asia, inklusive Japan og Kina. Pilene til Afrika, Sør-Amerika, Sør-Asia, Øst-Europa og det tidligere Sovjetunionen er svært tynne i sammenlikning.

Atlaset illustrerer at da «terrorbalansen» mellom øst og vest opphørte, tok FN mål av seg til å være et forsvarsverk mot kaos i internasjonale relasjoner (de Cuellar, 1990). Denne målsettingen var uforenlig med USAs ambisjon om at verdens framtid skulle være underlagt dette ene dominerende landet.

USA står nå for nesten halvparten av militærutgiftene i verden. Unilateralismen vedlikeholdes av militære baser, våpenlagre, flåtestyrker, u-landsgjeld, handels- og kapitalstrømmer, oppfinnelser, patenter, massemedier og økt bruk av engelsk som verdensspråk. Det hevdes at snevre nasjonale interesser truer FNs eksistens som et representativt forum mellom land. Sterkere land forsøker å tvinge de svakere til å åpne seg for frihandel, samtidig som de selv beskytter seg mot sosiale kriser ved subsidier til utsatte næringer, særlig i landbruket. Gjennom Verdens Handelsorganisasjon (WTO) har u-landene under flere forhandlingsrunder søkt å gjenopprette balanse i handelsreglene mellom subsidier og tollsenkning, uten særlig hell.

Atlaset viser også hvordan sterke nasjoner bruker u-landsgjeld, private investeringer og patenter – særlig på legemidler – som pressmidler mot fattige land. Gjennom investeringer i olje, gruver, fiskekvoter, kraftforsyning og vannverk får private firmaer fra rike land i økende grad kontroll med verdens ressurser. Helsesituasjonen i det sørlige Afrika er blitt dramatisk forverret av spredningen av hiv/aids, og antallet analfabeter er økt i Afrika. I industrilandene er middelklassen og de lavere klassene også under press av de store multinasjonale selskapene.

Atlaset gir et pessimistisk bilde av utsiktene til å nå de 16 tusenårsmålene for utvikling som ble vedtatt av FN i år 2000. For Afrika sør for Sahara oppfattes slaget allerede som tapt på alle områder, dersom det ikke skjer drastiske omlegginger veldig raskt. Situasjonen i Sør- og Sentral-Asia er ikke stort bedre. Et positivt trekk i bildet er at 81 land gikk fra autoritært styre til flerpartisystem med frie valg mellom 1774 og 2005. Men dette er fortsatt «skjøre demokratier», og flere har falt tilbake til kaotiske voldstilstander.

Atlaset, som i stor grad bygger på franske kilder og statistikk fra FN og frivillige organisasjoner, er et nyttig tilskudd til de årlige tilstandsrapportene som utgis av UNDP, UNEP, Verdensbanken, og flere store internasjonale frivillige organisasjonene. Det har en god balanse mellom lettfattelige kart og forklarende tekst, og vil kunne tjene som et godt referanseverk for både leg og lærd innen internasjonale spørsmål. Remi Nilsen står for en god oversettelse fra fransk. ■

(En lengre versjon av bokanmeldelsen finner du på våre internettsider – www.bistandsaktuelt.no).

Bistandens idéhistorie – med svensk vri

LITTERATUR

Av Steinar Skjæveland

BOKANMELDELSE

Bertil Odén:
«Biståndets idéhistoria – från Marshallhjälp til Milleniemål»
Studentlitteratur, 2007.

Den svenske forskeren og u-landsekspert Bertil Odén har skrevet en bok som bør få stor oppmerksomhet og anvendelse også i Norge.

Boken omhandler den internasjonale bistandens idéhistorie som også Norge, som internasjonal aktør, er en del av. Dessuten skriver Odén om den svenske bistanden spesielt, og den delen er også relevant for norske lesere fordi det er så mange likhetspunkter mellom norsk og svensk bistandspolitisk tenkning.

Forfatteren påpeker innledningsvis at bistandssamarbeidet ikke utformes i et vakuum, men i en politisk-økonomisk sammenheng der globale maktforhold, som f.eks. den kalde krigen, spilte en viktig rolle.

Bokens sentrale deler finner man i kapitlene 4 - 9 der forfatteren redegjør for bistandsstenkningens utvikling helt fra tiden etter den 2. verdenskrig fram til begynnelsen av 2000-tallet. I et senere kapitel presenterer forfatteren mye interessant forskning rundt spørsmålet om bistandens effektivitet og dens betydning for økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. Her blir også giverlandenes og de internasjonale institusjonenes evne og kapasitet som leverandører av bistand drøftet. Hvor godt virker bistanden? Under hvilke forhold virker den best? Hvilke kvaliteter må være tilstede for at den skal virke, osv.? Hvilke kanaler er best egnet, og hva med mottakerlandenes egen evne til å anvende bistanden?

Forfatteren skal ha ros for å ha behandlet dette omfattende temaet på en god og oversiktlig måte. Den oppdelingen av stoffet som er valgt, virker vel gjennomtenkt. Det finnes tabeller og oppsummeringer i hvert kapitel som bidrar til bedre oversikt og forståelse. Det er også en liste over forkortinger og et saks- og personregister som vil være nyttig i forbindelse med lesning av boken. Forfatteren har til og med et eget kapitel (kap.12) hvor han peker på litteratur for eventuell ytterligere fordypning.

Boken er skrevet i et kompakt og tildels vitenskapelig språk. At språket i tillegg er svensk, bidrar til at boken kan virke noe tunglest for en norsk leser. Disse små innvendinger er imidlertid intet i forhold til bokens verdi. Den bør leses av alle som er interessert i bistandens historie, f.eks. folk som selv har deltatt i deler av denne perioden, eller folk som ønsker bedre bakgrunn og ballast for sine kunnskaper om bistandens ideologi og rammebetingelser.

Boken bør være obligatorisk lesning for alle som arbeider med bistand i UD/Norad. Dens innhold bør også inngå som tema i UD/Norads opplæring av diplomater/bistandsarbeidere.

Boken bør også egne seg godt som lærebok på de kurs som tilbys innen tema nord/sør problematikk, u-land, bistand, osv. på aktuelle læresteder i Norge. Ikke minst bør forskere på temaet internasjonale relasjoner og nord/sør politikk ha denne boken på sin pult eller i sin nærmeste bokhylle.

Jeg skulle ønske at Norad fikk boken oversatt til norsk, og at det ble laget et eget supplement om norsk bistands idéhistorie. ■

(Anmeldelsen er forkortet av redaksjonen. Les den fulle anmeldelsen på www.bistandsaktuelt.no.)

Steinar Skjæveland er tidligere ekspedisjonssjef i Departementet for Utviklingshjelp og Utenriksdepartementet.

KIRKENS NØDHJELP

Vår utenlandssjef gjennom 8 år søker avløsning, og Kirkens Nødhjelp søker derfor hans etterfølger:

UTENLANDSSJEF

Utenlandsavdelingen skal virkeliggjøre Kirkens Nødhjelps diakonale oppdrag: Å redde liv og skape grunnlag for bærekraftige og menneskeverdige levekår i utviklingsland. Dette utføres i gjensidig forpliktende samarbeid med kirker, organisasjoner og institusjoner i landene som Kirkens Nødhjelp arbeider i.

Avdelingen har 50 ansatte ved hovedkontoret, er representert i 22 land og har programmer i over 60 land. Utenlandssjef leder Kirkens Nødhjelps utevirksomhet, er med i organisasjonens ledergruppe og har generalsekretær som nærmeste overordnede.

Søknadsfrist: 5. august 2007

Ønsket tiltredelse: Senest 1. desember 2007

Se utfyllende beskrivelse av stillingen og søkeprosedyre på www.kirkensnodhjelp.no

Nærmere opplysninger:
Tlf. 22 09 27 00 ved generalsekretær Atle Sommerfeldt, personalleder Øivind Skjerve, eller utenlandssjef Knut Christiansen.

Norad søker medarbeider

Norad – Direktoratet for utviklingssamarbeid – er Norges kompetansesenter for internasjonalt utviklingssamarbeid i den globale kampen mot fattigdom.

Informasjonsrådgiver
Informasjonsavdelingen

Rådgiveren skal delta i avdelingens pressearbeid, produsere og publisere stoff til etatens websider og bidra til planlegging og gjennomføring av store og små informasjonsprosjekter.
For fullstendig kunngjøringstekst, se våre hjemmesider www.norad.no

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Ingelin Årseth Ladsten er ansatt som prosjektkoordinator for DR Kongo i Regnskogfondet. Ladsten har tidligere jobbet med flyktningrett i norsk utlendingsforvaltning og for FNs Høykommissær for Flyktninger i Burundi. Hun er utdannet cand. philol. med bl.a. fransk og sosialantropologi i fagkretsen og har skrevet hovedoppgave om afrikansk litteratur.

Marit Glad er ansatt som policy rådgiver for Care International i Afghanistan. Hun kommer fra jobben som informasjonsansvarlig i Den Norske Atlanterhavskomité og har tidligere jobbet som policy rådgiver i Care Norge og vært tilknyttet Nupi.Glad har en Master i statsvitenskap fra Universitetet i Firenze.

Anja Lillegraven er ansatt som prosjektkoordinator for Sørøst-Asia i Regnskogfondet. Lillegraven er sosialantropolog med feltarbeid blant urfolk i Malaysia. Hun har arbeidserfaring fra Malaysia og Indonesia.

Jukka Ahonen er utnevnt til kommunikasjonsdirektør i Nordiske Investeringsbanken fra 1. september 2007. Finnen Ahonen har mange års internasjonal erfaring i eksternkommunikasjon ved Den europeiske sentralbanken. Han har også bl.a. arbeidet som spesialmedarbeider for sjefdirektøren i Finlands Bank og som journalist i Finland.

Tarje Iversen Wanvik slutter i Kirkens Nødhjelp etter nesten 8 år: Wanvik har ledet organisasjonens arbeid med beslutningspåvirkende kampanjer, og har den senere tiden også vært ansvarlig for organisasjonens mediehåndtering. Han blir nå rådgiver for bedrifters samfunnsansvar i NOR PR, et konsulentselskap i Bergen.

Nytt styre i Fredskorpset
Utenriksdepartementet har oppnevnt nytt styre for Fredskorpset for en periode på to år fram til 2. mai 2009. Journalisten Per Kristian Lunden er gjenoppnevnt som styreleder.

Medlemmer:
Per Kristian Lunden, Risør, styreleder
Marianne Damhaug, Oslo, nestleder
Sten Rino Bonsaksen, Leirfjord
Vigdis Ravnøy, Bergen
Christine Øverli Eriksen, Oslo (ny)
Noralv Pedersen, Førde (ny)
Kristine Hoddevik, Oslo, ansattes repr. (ny)
Varamedlemmer:
Ermin Krehic, Fauske (ny)
Karl Tore Hareide, Bergen
Hanne Marstrand, Trondheim
Christine E. Parker, Bærum (ny)
Kjersti Koffeld, Oslo (ny)
Karen Landmark, Færvik (ny)
Torhild (Tutu) Jacobsen, Oslo, ansattes repr.

UNIVERSITETET I BERGEN
Institutt for sammenliknende politikk

Menneskerettighetsobservasjon
Videreutdanning m/nettstøtte, 15 studiepoeng

***Innhold*:** Menneskerettighetshistorikk, observasjonsmetode og analyse, Planlegging og utførelse av observasjonsoppdrag, sanksjoner og intervensjon

Opptakskrav: 3-4 års høyere utdanning/eller relevant yrkeserfaring. Gode ferdigheter i engelsk er en forutsetning (engelsk pensumlitteratur).
***Kursavgift*:** kr. 12.000 (evt. reise- og oppholdsutgifter kommer i tillegg)

Studiestart: 7. september 2007
Søknadsfrist: 15. august 2007

Demokratiassistanse
Videreutdanning m/nettstøtte, 15 studiepoeng

***Innhold*:** Internasjonal bistand til demokratisering. Teori og eksempler fra land som demokratiseres. Gjennomgang av ulike typer bistand med faktiske eksempler fra Latin-Amerika, Afrika og Øst-Europa.

Opptakskrav: 3-4 års høyere utdanning /eller relevant yrkeserfaring. Gode ferdigheter i engelsk er en forutsetning (engelsk pensumlitteratur).
***Kursavgift*:** kr. 12.000 (evt. reise- og oppholdsutgifter kommer i tillegg)

Studiestart: 14. september 2007
Søknadsfrist: 20. august 2007

Studiene kan inngå i en erfaringsbasert mastergrad i Demokratibygging, se www.uib.no/demokrati

For mer informasjon og søknadsskjema, se nettadressen: **www.via.uib.no**

Eller kontakt ***Institutt for sammenliknende politikk***
v/ Terje Knutsen, e-post: Terje.Knutsen@isp.uib.no
Telefon: 55 58 20 18/ 911 73 442.

Norad

Nettavisredaktør/ webjournalist – Bistandsaktuelt

Bistandsaktuelt er Norges ledende fagblad om bistands- og utviklingsspørsmål. Bladets papirutgave har et opplag på drøyt 17.000 eksemplarer, mens webutgaven har i overkant av 50.000 besøk per måned.

Vi søker nettavisredaktør/webjournalist i nyopprettet stilling grunnet sterkere satsning på webutgaven i framtiden.

Vedkommende som ansettes vil ha det daglige hovedansvaret for redigering og produksjon av nyhets- og aktualitetsstoffet i nettutgaven. I tillegg vil hun/han stå for en viktig del av selve nyhetsdekningen, samt ulike administrative oppgaver knyttet til redaksjonens arbeid.

Stillingen krever utenriksjournalistisk erfaring, utdanning på universitets-/høgskolenivå og dokumentert interesse for og innsikt i utviklingsspørsmål. God formidlingsevne og gode engelskkunnskaper er nødvendig.

Søkere uten utenriksjournalistisk erfaring vil ikke bli vurdert. Stillingen medfører 1-2 reportasjereiser per år til samarbeidsland for norsk bistand.

Nærmere opplysninger om stillingen fås ved henvendelse til redaktør Gunnar Zachrisen telefon +47 22 24 20 40.
Søknadsfrist: 29. juni.

For fullstendig kunngjøringstekst se www.norad.no

bistandsaktuelt

Litt mer enn krig og katastrofer…

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

☒ **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn
Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)
Postboks
Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt
Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

5-2007 – 10. ÅRGANG bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Eva Bratholm

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattredaktør:
Thore Hem
tgh@norad.no

Journalister:
Synnøve Aspelund
syas@norad.no
Liv R. Bjergene
lrb@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Tone Bratteli
tbr@norad.no
Per-Ivar Nikolaisen
pein@norad.no

Redaksjonsråd:
Axel Borchgrevinck
Morten Bøås
Tore Linné Eriksen
Line Hegna
Bibiana Dahle Piene

Internett:
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 –
22 24 05 72

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 05 72 –
22 24 20 40

E-post annonser:
toab@norad.no

Design / produksjon:
Odyssé reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #7127

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo
Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett: www.bistandsaktuelt.no
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:
Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirs. 12. juni 2007

Opplag – denne utgaven:
17 200 eksemplarer

Neste bistandsaktuelt utkommer ca. 24. august

VISSTE DU AT...
En fersk undersøkelse i Botswanas nest største by, Francistown, viser at 70 prosent av alle kvinner i alderen 30-34 år var hiv-positive.
Kilde: Verdensbanken

«Ett egg i dag er bedre enn én høne i morgen.»
Ordtak fra Haiti

Det gode liv i Beirut

29-åring får bistandserfaring gjennom ungdomsarbeid

BEIRUT (b-a): – Jeg går ikke rundt og er redd for at det skal bryte ut krig. Jeg er rolig. Carl Morten Ødegård (29) fra Sel i Gudbrandsdalen har siden september i fjor bodd og arbeidet i Beirut, Libanon, som Røde Kors Ungdomsdelegat. Han føler seg tryggere der enn i Oslo.

Strandpromenaden i Beirut gir et helt annet og hyggeligere inntrykk enn de vanlige tv-bildene fra landet, der krig og uroligheter dominerer.
FOTO: MAGNUS KNUTSEN BJØRKE

■ I BEIRUT:
ANNE SILJE BØ (TEKST) OG
MAGNUS KNUTSEN BJØRKE (FOTO)

UNGDOMSARBEID

– Da krigen brøt ut igjen i fjor sommer, var jeg mest redd for at turen ikke skulle bli noe av. Moren min sa til meg; «du skal vel ikke dra nå?». Jeg var aldri i tvil om at jeg ville ned hit, smiler han.

I syv måneder har han bodd i en leilighet midt i Beirut sentrum sammen med Camilla Dalaker, den andre ungdomsdelegaten som ble sendt fra Norge. I løpet av denne tida har de opplevd både demonstrasjoner, bombing og drap på et regjeringsmedlem. Likevel prøver han å ikke la usikkerheten prege hverdagen.

– Jeg følger med på den politiske situasjonen, og jeg er her for å gjøre en jobb, så det nytter ikke å la usikkerheten prege tilværelsen for mye, sier han.

Trener ansatte. Som ungdomsdelegat har Carl ansvaret for å hjelpe Røde Kors' ungdomssentre i Libanon med å planlegge aktiviteter basert på undersøkelser i lokalsamfunnet.

– Vi driver med veiledning og trening av ansatte ved ungdomssentre. Jeg formidler informasjon og kunnskap om det å gjennomføre en undersøkelse av samfunnet, og hvordan man bruker disse resultatene til å planlegge ulike prosjekter.

Kurs i arabisk. – Jeg er både akademiker og praktiker. Det er interessant å dra til andre deler av verden, man får perspektiv på sitt eget land og sin egen tilværelse, sier han.

> **Livet her er veldig godt. Libaneserne er utrolig rause og sørger for at vi alltid føler oss velkomne.**
>
> **Carl Morten Ødegård**, ungdomsdelegat og gudbrandsdøl.

Dette er en godt avbrekk fra akademisk lesesalarbeid på Blindern i Oslo. Carl har også drevet feltarbeid i Mexico by i to måneder i 2003, som en del av utviklingsstudiet.

I Libanon arbeider han til daglig med unge libanesere som er engasjerte i Røde Kors, og den uredde gudbrandsdølen har også tatt kurs for å lære arabisk.

Møtes med velvilje. – Jeg har en stor organisasjon i ryggen, og når folk ser Røde Kors-emblemet blir vi alltid møtt med velvilje. Livet her er veldig godt, libaneserne er utrolig rause og sørger for at vi alltid føler oss velkomne, sier han.

Selv om han i all hovedsak guider de ansatte på sentrene, har han også vært med på å yte nødhjelp. I Sør-Beirut, hvor de største ødeleggelsene etter den siste israelske invasjonen er å finne, gikk han fra bygning til bygning og delte ut pappesker med ulike hygieneartikler til beboerne.

– Når man ser at hele kvartaler er borte på grunn av bombingen, og møter mennesker som har mistet husene sine, ja da skjønner man at det er snakk om liv og død, sier han. Men redd er han ikke.

– I Oslo er det mye blind vold, og er du på feil sted til feil tid kan du ende med hodet i asfalten og dø av det. Jeg har ennå ikke opplevd en eneste slik episode her. Dessuten, på feil sted til feil tid, ja det kan du være overalt. ■

(Intervjuet ble gjort før den siste tidas uroligheter i Libanon. Red.anm.)

ULIKE TILBUD TIL UNGE

■ Norges Røde Kors er langt i fra den eneste organisasjonen som gir unge muligheter til å reise ut og jobbe med bistand.

■ Gjennom ettårsprogrammet Communication for Change reiser årlig ti unge ut på vegne av ungdomsorganisasjonen Changemaker, i tillegg til seks fra KFUK/KFUM. I Afrika, Asia og Latin-Amerika besøker de ulike typer bistandsprosjekter, som de deretter skal informere om.

■ Flyktninghjelpen har siden 2005 tilbudt personer mellom 25 og 30 år å reise ut som traineer, mens Norsk Folkehjelp arrangerer kortere utvekslingsopphold for unge over 18.

■ Ulike organisasjoner samarbeider også med Fredskorpset gjennom FK-ung-ordningen. 233 personer deltok i denne ordningen i fjor, hvorav 144 ble utvekslet fra Nord til Sør.

■ Også større misjonsorganisasjoner som Misjonsalliansen, Normisjon og Det Norske Misjonsselskap har utreisetilbud for unge.

(Bistandsaktuelt understreker at oversikten bare omfatter et utvalg av bistandsorganisasjoner.)

Ni av ti ungdomsdelegater var jenter

■ MIA GILL KRISTIANSEN

UNGDOMSARBEID

– Alle som reiser ut som ungdomsdelegat må ha minst ett års medlemskap og erfaring fra Røde Kors, sier Røde Kors Ungdoms' programkoordinator Monika Andersen.

Et annet krav er at de som reiser ut har gjennomført Røde Kors sitt grunnkurs i internasjonalt arbeid, og at deltakerne både snakker og skriver et godt engelsk. Et ekstra språk, som for eksempel spansk, kan være en klar fordel. I tillegg må søkeren være mellom 21 og 28 år, og høyere utdanning eller arbeidserfaring kan være et pluss.

> **Vi ønsker flere menn velkommen.**
>
> **Monika Andersen**, programkoordinator.

– Og så vil vi ønske flere menn velkommen! For i år var ni av de ti som reiste ut jenter, fortsetter Andersen.

For de som er over 25, er det også mulig å reise ut som ordinær delegat/hjelpearbeider for Norges Røde Kors. Da teller medlemskap ikke like mye, men søkeren må blant annet ha minst tre års yrkeserfaring i tillegg til høyere utdanning.

Ungdomsdelegatprogrammet består av 1 måned forarbeid i hjemlandet, 9 måneder arbeid i vertslandet og 2 måneder etterarbeid i hjemlandet

Jobbene som Røde Kors Ungdom tilbyr sine ungdomsdelegater, er alle rettet mot ungdomsarbeid i søsterorganisasjoner utenlands. Andersen nevner blant annet informasjonskampanjen «Aktivt Valg» om seksuell helse og ungdom, som ungdomsdelegater over hele verden driver sammen med andre frivillige. ■